

Saam vir die kind

In opdrag van

Uitgevoerd door

Begeleider Gereformeerde Hogeschool
Datum

J. von Wielligh
Huis Andrew Murray Child and Youth Care
Centre, onderdeel van Badisa,
Wellington, Zuid-Afrika
Eline Hoolsema, Sanne Jürries,
Johanna Lamberink en Maartje Loor,
studenten Gereformeerde Hogeschool Zwolle
A.J. Leijenhorst
April 2011

‘Coming together is a beginning, staying together is progress, working together is success’

Dankbetuiging

We zijn erg dankbaar voor alle mensen die ons hebben geholpen met de totstandkoming en uitvoering van dit onderzoek.

In het bijzonder willen we de volgende personen bedanken

J. von Wielligh
Medewerkers van Huis Andrew Murray
Kinderen van Huis Andrew Murray

H. Schemper
Medewerkers van de Huguenot Primary School

A.J Leijenhorst
C. Westerik

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van het onderzoek dat, in opdracht van J. von Wielligh, is uitgevoerd voor Huis Andrew Murray, Child en Youth Care centre. Een onderzoek waarin is gekeken naar hoe de Huguenot Primary School in samenwerking met Huis Andrew Murray, op een adequate manier kan aansluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de instelling.

Het doel van het onderzoek was het doen van aanbevelingen waarmee het welzijn van de kinderen gewaarborgd kan worden en het onderwijs dat de kinderen volgen op de Huguenot Primary School leidt tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten.

We hopen dat wij met de uitvoering van dit onderzoek een bijdrage geleverd hebben aan het verbeteren van de samenwerking tussen Huis Andrew Murray en de Huguenot Primary School, waarmee het belangrijkste doel van dit onderzoek gediend wordt: het welzijn van het kind.

We hebben met plezier aan dit onderzoek gewerkt. Het is een boeiend onderzoek geweest waarmee we onze kennis over hulpverlening aan kinderen en jeugd hebben verbreed. Het heeft ons er bewust van gemaakt dat we in Nederland veel kennis en mogelijkheden hebben op het gebied van social work. Daarbij is Zuid-Afrika een indrukwekkend land, in al haar facetten: de tegenstellingen tussen arm en rijk, de natuur en de cultuur, de mensen en de manier waarop de hulpverleners zich met hart en ziel inzetten voor de kinderen. Hier hebben we bijna vier maanden van mogen genieten en leren.

In dit onderzoeksverslag wordt eerst een inleiding gegeven over de achtergronden van het probleem. Hierin wordt de centrale vraagstelling toegelicht. Vervolgens wordt de methodische opzet van het onderzoek inzichtelijk gemaakt. De resultaten bij de verschillende deelvragen worden beschreven, waarna de conclusies weergegeven worden. Tot slot worden er aanbevelingen gedaan en zullen in de discussie dilemma's die tijdens de uitvoering van het onderzoek naar voren kwamen beschreven worden. In de bijlagen zijn alle relevante documenten opgenomen die de achtergrondinformatie van dit onderzoek bevatten.

We hopen dat u het verslag met plezier en aandacht zult lezen!

Wellington, Zuid-Afrika, April 2011

Eline Hoolsema
Sanne Jürries
Johanna Lamberink
Maartje Loor

Inhoudsopgave

1 Samenvatting	p. 7
2 Inleiding.....	p. 8
2.1 Korte typering betrokken partijen	p. 8
2.2 Aanleiding onderzoek	p. 8
2.3 Centrale vraagstelling en deelvragen	p. 9
3 Methode.....	p. 10
3.1 Onderzoeksmethoden.....	p. 10
3.2 Onderzoeksgroep	p. 11
3.3 Meetinstrumenten	p. 17
3.3.1 Vragenlijst kinderen HAM (beleving onderwijs)	p. 17
3.3.2 Vragenlijst medewerker HAM (gedragskenmerken en eigenschappen, begeleidingsmogelijkheden en samenwerking, feitelijk)	p. 18
3.3.3 Vragenlijst medewerkers HAM (samenwerking, meningen en opvattingen)	p. 20
3.3.4 Vragenlijst medewerker HPS (begeleiding en mogelijkheden, feitelijk)	p. 20
3.3.5 Vragenlijst medewerker HPS (samenwerking, feitelijk)	p. 21
3.3.6 Vragenlijst medewerkers HPS (samenwerking, meningen en opvattingen)	p. 22
3.3.7 Vragenlijst medewerkers HPS (onderwijsresultaten, feitelijk)	p. 23
3.3.8 Vragenlijst medewerkers HPS (onderwijsresultaten, meningen en opvattingen)	p. 23
3.3.9 Vragenlijst medewerkers HPS (functioneren kinderen, feitelijk)	p. 24
3.3.10 Literatuuronderzoek	p. 25
3.3.11 Dossieronderzoek	p. 26
3.4 Onderzoeksprocedure(s).....	p. 28
3.5 Analysemethoden	p. 30
4 Resultaten	p. 31
4.1 Resultaten deelvraag 1.....	p. 31
4.2 Resultaten deelvraag 2.....	p. 33
4.3 Resultaten deelvraag 3.....	p. 38
4.4 Resultaten deelvraag 4.....	p. 39
4.5 Resultaten deelvraag 5.....	p. 40
4.6 Resultaten deelvraag 6.....	p. 42
4.7 Resultaten deelvraag 7.....	p. 45
5 Conclusies, aanbevelingen en discussie	p. 46
5.1 Inleiding.....	p. 46
5.2 Conclusies deelvraag 1	p. 46
5.3 Conclusies deelvraag 2	p. 48
5.4 Conclusies deelvraag 3	p. 51
5.5 Conclusies deelvraag 4	p. 52
5.6 Conclusies deelvraag 5	p. 53
5.7 Conclusies deelvraag 6	p. 54
5.8 Conclusies deelvraag 7	p. 56
5.9 Eindconclusie(s).....	p. 58
5.10 Aanbevelingen.....	p. 59
5.11 Discussie	p. 64
Literatuurlijst.....	p. 66
Bijlagen.....	p. 70
Bijlage 1 Conceptueel model	p. 71
Bijlage 2 Theoretische inleiding	p. 72
Bijlage 3 Interviewschema kinderen HAM (beleving onderwijs)	p. 85

Bijlage 4 Interviewschema medewerker HAM (gedragskenmerken en eigenschappen, begeleidingsmogelijkheden en samenwerking (feitelijk).....	p. 88
Bijlage 5 Interviewschema medewerkers HAM (samenwerking, meningen en opvattingen)	p. 90
Bijlage 6 Interviewschema medewerker HPS (begeleiding en mogelijkheden, feitelijk)	p. 91
Bijlage 7 Interviewschema medewerker HPS (samenwerking, feitelijk)	p. 92
Bijlage 8 Interviewschema medewerkers HPS (samenwerking, meningen en opvattingen)	p. 93
Bijlage 9 Interviewschema medewerkers HPS (onderwijsresultaten, feitelijk)	p. 94
Bijlage 10 Interviewschema medewerkers HPS (onderwijsresultaten, meningen en opvattingen)	p. 95
Bijlage 11 Interviewschema medewerkers HPS (functioneren kinderen, meningen en opvattingen).....	p. 96
Bijlage 12 Variabelen literatuuronderzoek	p. 97
Bijlage 13 Variabelen dossieronderzoek HAM.....	p. 98
Bijlage 14 Variabelen dossieronderzoek HPS.....	p. 99
Bijlage 15 Uitnodigingsbrief interview	p. 100
Bijlage 16 Resultaten groepsinterview kinderen HAM	p. 101
Bijlage 17 Resultaten individuele vragenlijst kinderen HAM	p. 104
Bijlage 18 Literatuuronderzoek deelvraag 2	p. 107

1 Samenvatting

Dit onderzoek gaat over de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School. Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de probleemsituatie dat beide partijen niet tot een oplossing kwamen in hoe zij de kinderen van de HAM met hun probleemgedrag op de school goede begeleiding konden geven.

De centrale vraagstelling van dit onderzoek is:

‘Hoe kan de Huguenot Primary School, in samenwerking met de HAM, op een adequate manier aansluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de instelling zodat het welzijn van de kinderen gewaarborgd wordt en het onderwijs leidt tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten?’

Er zijn veertien interviews, waarvan twee groepsinterviews, afgenomen bij de medewerkers van de HAM en de medewerkers van de Huguenot Primary School. Van de veertien interviews waren er vijf gestructureerd en negen half gestructureerd. Daarnaast zijn er vier groepsinterviews en zestien individuele, gestructureerde, vragenlijsten afgenomen bij de kinderen van de HAM.

Door middel van dossieronderzoek bij zowel de HAM als de Huguenot Primary School is informatie verkregen over de begeleiding die aan kinderen met problematiek geboden wordt en de mogelijkheden die beide partijen daar voor hebben. Verder is literatuuronderzoek ingezet om te verduidelijken hoe in het onderwijs op een adequate manier aangesloten kan worden bij een kind met problematiek. Na de resultaatanalyse zijn de conclusies en aanbevelingen voor de instelling geformuleerd.

De belangrijkste resultaat uit het onderzoek is dat er een gebrek is aan informatieoverdracht tussen de HAM en de school, waardoor zij niet volledig aan kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van het kind. Ook kan de communicatie tussen beide partijen verbeterd worden.

Het blijkt dat de behandelings- en/of begeleidingsmogelijkheden zowel op de HAM als op de school beperkt zijn. Daarnaast hebben niet alle medewerkers een opleiding gehad. Om deze mogelijkheden te verbeteren moet er, op macroniveau, geld beschikbaar gesteld worden door het Department of Education en het Department of Welfare. De belangrijkste interventies die beide partijen op dit moment kunnen uitvoeren zijn: het overdragen van informatie over de achtergrond, problematiek en het functioneren van het kind en een positieve benadering naar het kind toe. Daarnaast wordt een aanbeveling gedaan over de uitbreiding van de professionele hulpverlening en over de organisatie van de hulpverlening aan kinderen en jeugd.

2 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de basis van het onderzoek beschreven. Eerst wordt een korte typering van de betrokken partijen gegeven. Daarna wordt de aanleiding van het onderzoek beschreven, waarbij de geschiedenis van het knelpunt weergegeven wordt. Tot slot worden het centrale vraagstelling en deelvragen beschreven.

2.1 Korte typering betrokken partijen

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Huis Andrew Murray Child and Youth Care Centre, onderdeel van de organisatie Badisa. Het uitgangspunt voor de hulpverlening die Badisa (2006) geeft, is het tonen van christelijke barmhartigheid voor elke naaste die in nood is. De missie van Badisa is: professionele en vakkundige ondersteuning bieden aan mensen en gemeenschappen die in nood leven en ontwikkelingsprogramma's opstellen met als doel cliënten zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren. De HAM is een van de kindertehuizen van Badisa, waar kinderen en jongeren met uiteenlopende problematieken (zoals ontwikkelings- en gedragsproblematiek, HIV/AIDS, trauma, (seksuele) mishandeling, leerproblematiek, handicap, Foetus Alcohol Syndroom) begeleid worden. Er wonen ongeveer honderdvijftig kinderen in de leeftijd van nul tot achttien jaar binnen de HAM. Deze kinderen krijgen hulp van psychologen, social workers en verschillende therapeuten. Het doel is om de kinderen vaardig en zelfredzaam te maken voor hun toekomstige leven.

De tweede betrokken partij in dit onderzoek is de Huguenot Primary School. Op deze school volgen ongeveer vijftig kinderen van de HAM onderwijs. De visie van de school wordt als volgt beschreven: 'waar elke kind toegerus word vir die lewe' (Huguenot Laerskool, 2010). De school is een opvoedkundige instantie met een christelijke achtergrond. Ze streven naar uitmuntendheid en volledige ontwikkeling van ieder kind: academisch, fysiek, sociaal en spiritueel. Door professioneel onderwijs willen ze optimale groei en kwalitatief hoogwaardig onderwijs garanderen, waarbij sport en culturele vorming een belangrijke plek in het onderwijs innemen.

2.2 Aanleiding onderzoek

Het knelpunt dat de aanleiding vormde voor het onderzoek is dat de kinderen van de HAM op de school probleemgedrag laten zien en aangeven dat zij op school anders behandeld worden dan de kinderen die buiten de instelling wonen. Hierdoor is er spanning tussen de HAM en de Huguenot Primary School. De HAM wil dat de kinderen op een gelijkwaardige manier behandeld worden en evenveel kansen op goede onderwijsresultaten hebben als de andere kinderen.

De HAM was de eerste 'Child Care Facility' in de West-Kaap die kinderen van alle standen en rassen toeliet. Vanaf de oprichting in 1966 werkt de HAM al samen met de Huguenot Primary School. Uit informatie van de HAM kan opgemaakt worden dat het probleem meer dan zes jaar geleden begonnen is.

De Huguenot Primary School biedt kwalitatief hoogwaardig onderwijs. De school heeft een hoge theoretische standaard en sport en culturele ontwikkeling zijn belangrijk. Volgens J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 27 oktober 2010) kunnen niet alle kinderen uit HAM meekomen in het niveau van de hierboven genoemde speerpunten. Ook geeft hij aan dat de school zegt dat zij door de aanwezigheid van de kinderen uit het kindertehuis het risico lopen dat ouders hun kinderen in de toekomst niet meer naar deze school zullen sturen. Hierdoor heeft de instelling de indruk gekregen dat de kinderen van HAM niet welkom zijn de school wegens het probleemgedrag (zoals: grof taalgebruik, het verstoren van lessen en agressief gedrag naar klasgenoten toe) dat zij laten zien. Daarnaast noemt J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 27 oktober 2010) een aantal belemmerende (leer)kenmerken van kinderen van de HAM, namelijk: het onvermogen zich te concentreren op taken en gebrek aan respect voor regels en leerkrachten.

De instelling heeft over deze kwestie met zowel de school als het Departement van Educatie verschillende discussies gehad, maar tot op heden is het niet gelukt een oplossing te vinden. Samenvattend kan gezegd worden dat het niet lukt om de kinderen van HAM met hun gedragskenmerken een goede schoolopleiding te geven zonder dat de totale resultaten van de school teruglopen. Er is gekozen voor een brede formulering van de centrale vraagstelling zodat de belangen van alle betrokken partijen (de kinderen, de instelling en de school) gewaarborgd zijn.

In het conceptueel model (bijlage 1) is het knelpunt vanuit verschillende niveaus (micro, meso en macro) geanalyseerd. In de theoretische inleiding is het knelpunt verder verkent waarin gekeken is naar de

verschillende factoren die het knelpunt beïnvloeden en/of in stand houden. Deze theoretische inleiding is opgenomen tot bijlage 2.

2.3 Centrale vraagstelling en deelvragen

Bovenstaande beschrijving en de inzichten uit de theoretische inleiding hebben geleidt tot de volgende hoofdvraag voor het onderzoek:

‘Hoe kan de Huguenot Primary School, in samenwerking met de HAM, op een adequate manier aansluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de instelling zodat het welzijn van de kinderen gewaarborgd wordt en het onderwijs leidt tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten?’

Om antwoord te kunnen geven op deze hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd, die de verschillende aspecten van de centrale vraagstelling belichten:

1. Wat zijn de feitelijke gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de HAM en hoe beïnvloedt dit hun functioneren op de Huguenot Primary School?
2. Welke aanbevelingen worden er vanuit de literatuur gedaan om in het onderwijs op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van leerlingen met problematiek (welke verduidelijkt zijn door deelvraag 1).
3. Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de instelling begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de instelling hiervoor?
4. Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de Huguenot Primary School begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de school hiervoor?
5. Hoe beleven de kinderen van de HAM de manier waarop zij onderwijs krijgen en de manier waarop de leerkrachten hen benaderen en wat zijn de meningen en opvattingen van de kinderen hierover?
6. Hoe verloopt de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School en wat zijn de meningen en opvattingen van de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de Huguenot Primary School over deze samenwerking?
7. Wat verstaat de Huguenot Primary School feitelijk onder goede onderwijsresultaten en welke meningen en opvattingen hebben zij over de manier waarop de kinderen van de HAM deze onderwijsresultaten kunnen bereiken?

3 Methode

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksmethoden, de onderzoeksgroep, de meetinstrumenten, de onderzoeksprocedure en de analysemethoden beschreven. Hierdoor wordt duidelijk gemaakt wat de methodische opzet en uitvoering van dit onderzoek is.

3.1 Onderzoeksmethoden

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de kwalitatieve onderzoeksmethode en dossieronderzoek.

Kwalitatief onderzoek

Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek omdat er onderzoek gedaan werd naar de belevingen en subjectieve betekenisverlening van de kinderen van de HAM, de medewerkers van de HAM en de medewerkers van de Huguenot Primary School. Naast het onderzoeken van de belevingen is er ook feitelijke informatie verzameld. De volgende onderzoekstypen zijn ingezet voor het verzamelen van benodigde data:

Interview

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van drie verschillende vormen van interview: gestructureerd interview, half gestructureerd interview en groepsinterview.

- Een gestructureerd interview bestaat uit een vragenlijst met gesloten en open vragen welke mondeling wordt afgenomen. Deze manier van interviewen werd in dit onderzoek ingezet om feitelijke informatie te verzamelen.
- Een half gestructureerd interview bestaat uit een vragenlijst of een lijst met onderwerpen, ook wel topics genoemd. Er is ruimte voor de eigen inbreng van de respondenten. Deze manier van interviewen is ingezet om meningen en opvattingen te onderzoeken de kinderen van de HAM, de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de school.
- Tot slot wordt het groepsinterview toegepast. Bij deze vorm van interview wordt een groep personen tegelijk geïnterviewd. Het doel van het gesprek is het peilen van verschillende meningen.

Literatuuronderzoek

Literatuuronderzoek is gebruikt om feitelijke informatie te verzamelen over hoe in het onderwijs op een adequate manier aangesloten kan worden bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de leerlingen met problematiek (welke verduidelijkt zijn door deelvraag één). In dit onderzoek werd het literatuuronderzoek ingezet voor de beantwoording van theoretische vragen over de begeleiding in het onderwijs

Dossieronderzoek

Naast de interviews en het literatuuronderzoek is dossieronderzoek ingezet voor het verzamelen van feitelijke gegevens. Dit betrof feitelijke informatie over de begeleidingsmogelijkheden van de HAM en de Huguenot Primary School. Dossieronderzoek wordt door Verhoeven (2007) beschreven als een analyse van documenten. Van tevoren is bepaald welke kenmerken van de documenten onderzocht zijn (de variabelen) en welke categorieën (aspecten) van deze kenmerken gebruikt zouden worden. Met deze variabelen zijn de teksten bestudeerd. Vervolgens zijn er groepen gemaakt van de gevonden gegevens. Op basis van de gegroepeerde informatie zijn verbanden gelegd tussen de verschillende documenten. Tot slot werden er conclusies getrokken.

3.2 Onderzoeksgroep

De populatie van het onderzoek bestaat uit:

- De kinderen van de HAM die onderwijs volgen op de Huguenot Primary School
- De medewerkers van de HAM
- De leerkrachten van de Huguenot Primary School

De populatie, steekproef en de manier van steekproeftrekking wordt per onderzoeksonderdeel beschreven.

Kinderen van de HAM die naar de Huguenot Primary School gaan

Populatie

Deze onderzoekspopulatie bestaat uit de vijftig kinderen van de HAM die onderwijs volgen op de Huguenot Primary School. Deze groep bestaat uit zevenentwintig jongens en drieëntwintig meisjes. De kinderen zitten in de leeftijdscategorie van zes tot dertien jaar. Eenenvetertig van hen zijn verspreid over de reguliere klassen. Daarnaast zijn er binnen de school twee klassen voor kinderen met special needs, waar de overige negen kinderen naar toe gaan. In deze special need klassen zitten elf tot vijftien leerlingen.

Steekproef en steekproeftrekking

Hier wordt beschreven welke manier van steekproeftrekking is ingezet om deelvraag vijf¹ te kunnen beantwoorden.

De steekproef die getrokken werd is een selecte doelgerichte steekproef. Deze manier van steekproeftrekking werd gebruikt omdat er sprake was van selectie op basis van bepaalde kenmerken. Deze kenmerken zijn: leeftijd, geslacht en soort klas (regulier of special need). In figuur 1 is de totale populatie schematisch weergegeven. Aan de hand van dit overzicht wordt de verantwoording van de steekproeftrekking beschreven.

Leeftijdscategorie	Aantal kinderen	Geslacht	Reguliere klas/special need klas
Zes en zeven jaar	3	1 meisje 2 jongens	3 regulier (1 meisje, 2 jongens)
Acht en negen jaar	11	6 meisjes 5 jongens	3 special need (2 meisjes, 1 jongen) 8 regulier (vier meisjes, 4 jongens)
Tien en elf jaar	24	12 meisjes 12 jongens	4 special need (2 meisjes, 2 jongens) 20 regulier (11 meisjes, 9 jongens)
Twaalf en dertien jaar	12	4 meisjes 8 jongens	2 special need (2 jongens) 10 regulier (4 meisjes, 6 jongens)

Figuur 1. Schematisch overzicht populatie

De kenmerken waarop de respondenten geselecteerd zijn worden hieronder toegelicht.

Leeftijd

Zoals blijkt uit figuur 1 lopen de leeftijden van de leerlingen uiteen van zes tot dertien jaar. Er is gekozen voor het gebruik van leeftijdscategorieën om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de beleving van respondenten met verschillende leeftijden en eventuele verschillen in de beleving te kunnen herkennen. De leeftijdscategorieën waaruit de respondenten geselecteerd werden zijn: zes en zeven jaar, acht en negen jaar, tien en elf jaar, twaalf en dertien jaar. Zoals uit figuur 1 blijkt is het aantal kinderen binnen de verschillende leeftijdscategorieën niet evenredig verdeeld. Daarom is er onderscheid gemaakt in het aantal kinderen dat binnen elke leeftijdscategorie geselecteerd werd voor de steekproef. In de leeftijdscategorie zes en zeven jaar zijn er twee kinderen geselecteerd. In de leeftijdscategorieën acht en negen jaar en twaalf en dertien jaar zijn uit beide groepen vier kinderen geselecteerd. In de categorie tien en elf jaar zijn er zes kinderen geselecteerd omdat dit de grootste groep was. In figuur 2 is deze verdeling schematisch weergegeven.

Geslacht

Omdat het aantal jongens en meisjes in de populatie ongeveer gelijk is, is bij de steekproeftrekking gekozen voor acht jongens en acht meisjes.

¹ Zie pagina 9

Soort klas (regulier of special need)

Negen kinderen uit de gehele populatie volgen onderwijs in een special need klas. De overige eenenveertig kinderen van de populatie volgen onderwijs in een reguliere klas. Omdat de belevingen van de leerlingen uit de verschillende klassen mogelijk uiteen konden lopen, is er voor gekozen om de respondenten te verdelen tussen de reguliere klassen en de klassen voor kinderen met special needs. Er zijn zes respondenten (drie jongens en drie meisjes) geselecteerd uit een klas voor kinderen met special needs en tien respondenten (vijf jongens en vijf meisjes) uit een reguliere klas. Procentueel gezien was dit aantal niet evenredig verdeeld, maar hier is bewust voor gekozen omdat de interviews plaats vonden in groepjes van vier kinderen. Om de resultaten met elkaar te kunnen vergelijken is er voor gekozen om in elk groepje twee kinderen uit de reguliere, en twee kinderen uit de special needs klas te plaatsen. De eerste groep vormde hier een uitzondering op, aangezien er in de leeftijdscategorie zes en zeven jaar geen kinderen in de special needs klas zitten. In de laatste groep (twaalf en dertien jaar) zit er geen meisje in de special needs klas. Daarom werden er uit deze categorie twee jongens geselecteerd.

In totaal zijn er dus zestien kinderen van de HAM, die onderwijs volgen op de Huguenot Primary School, geïnterviewd. Figuur 2 toont een schematisch overzicht van de manier waarop de steekproef getrokken is.

Leeftijdscategorie	Special needs klas	Reguliere klas
Zes en zeven jaar	-	1 jongen
	-	1 meisje
Acht en negen jaar	1 jongen	1 jongen
	1 meisje	1 meisje
Tien en elf jaar	1 jongen	2 jongens
	1 meisje	2 meisjes
Twaalf en dertien jaar	1 jongen	1 jongen
	1 jongen	1 meisje

Figuur 2. Schematisch overzicht steekproeftrekking

Zoals beschreven werden de interviews worden afgenomen in groepjes van 4 kinderen. In figuur 3 wordt de samenstelling van deze groepjes schematisch weergegeven.

Groep	Geslacht	Leeftijdscategorie	Special needs klas	Reguliere klas
1	Jongen	zes en zeven jaar		X
	Meisje	zes en zeven jaar		X
	Jongen	acht en negen jaar		X
	Meisje	acht en negen jaar		X
2	Jongen	acht en negen jaar	X	
	Meisje	acht en negen jaar	X	
	Jongen	tien en elf jaar		X
	Meisje	tien en elf jaar		X
3	Jongen	tien en elf jaar	X	
	Meisje	tien en elf jaar	X	
	Jongen	tien en elf jaar		X
	Meisje	tien en elf jaar		X
4	Jongen	twaalf en dertien jaar	X	
	Jongen	twaalf en dertien jaar	X	
	Jongen	twaalf en dertien jaar		X
	Meisje	twaalf en dertien jaar		X

Figuur 3. Schematisch overzicht interviewgroepen.

In overleg met de opdrachtgever is er gekozen voor het selecteren van zestien respondenten die voldeden aan de verschillende, hierboven genoemde, kenmerken van de populatie. Het interview met deze respondenten bestond uit een individueel deel met schaalvragen en een gezamenlijk deel in de vorm van een groepsinterview. De reden hiervoor was dat de opdrachtgever verwachtte dat de kinderen in individuele

interviews sociaal wenselijke antwoorden zouden geven. In een groep was de verwachting dat zij gecorrigeerd zouden worden door hun leeftijdsgenoten wanneer zij geen waarheidsgetrouw beeld van de situatie zouden geven. Om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen is daarom gekozen voor het afnemen van een groepsinterview. Om ook recht te doen aan de individuele beleving van de kinderen is er voorafgaand aan het groepsinterview een bij iedere respondent een individuele vragenlijst afgenomen. Hierdoor kregen respondenten de gelegenheid om hun eigen beleving, mening en opvatting te uiten.

Het aantal respondenten is representatief voor de populatie omdat de respondenten geselecteerd zijn op kenmerken die gelden voor de hele populatie (leeftijd, geslacht, special need of reguliere klas). Door uit alle verschillende leeftijdscategorieën en klassen respondenten te selecteren werd verwacht dat de informatie die verkregen zou worden generaliseerbaar zou zijn voor de populatie. Ook werd verwacht dat met dit aantal respondenten het verzadigingspunt bereikt zou worden en dat dit aantal daarom voldoende zou zijn om een betrouwbaar antwoord te kunnen geven op de betreffende deelvraag. Na de afname van de interviews bleek dat de verkregen informatie niet geheel generaliseerbaar was voor de gehele populatie, omdat er een aantal respondenten wegens een toevallige fout (een sportactiviteit) afwezig waren. Van de eerste groep kinderen die geïnterviewd werd was één respondent afwezig. Deze jongen zit in de reguliere klas en is twaalf jaar oud. Van de tweede groep kinderen waren er twee respondenten afwezig: twee jongens, beide uit de reguliere klassen, één van zeven en één van acht jaar. Dit heeft invloed op de betrouwbaarheid omdat hierdoor de resultaten tussen de beleving van kinderen uit de reguliere en de special need klassen binnen deze groep niet vergeleken kunnen worden. Van de derde groep kinderen was één respondent afwezig, zij kwam later bij de vierde groep. Dit meisje zit in de reguliere klas en is tien jaar. Ook hierbij geldt dat dit invloed heeft op de betrouwbaarheid, omdat de resultaten van het interview niet met elkaar vergeleken kunnen worden. Dat er kinderen afwezig waren bij de interviews heeft invloed op de externe validiteit, omdat de steekproef niet meer de juiste afspiegeling vormt van de populatie. Er is dus sprake van een verminderde externe validiteit, waarmee de resultaten minder representatief zijn voor de gehele populatie. Het aantal respondenten was echter wel voldoende om de informatie te verzamelen die nodig was voor de beantwoording van de deelvraag.

Medewerkers van de HAM

Populatie

De populatie waar in het onderzoek uitspraken over gedaan worden, zijn de medewerkers van de HAM die de kinderen van de instelling begeleiden.

Steekproef en steekproeftrekking deelvraag één

Hieronder is beschreven welke manier van steekproeftrekking is ingezet om deelvraag één² te kunnen beantwoorden.

Voor de beantwoording van het eerste deel van deze deelvraag, namelijk wat de feitelijke gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de HAM zijn, is bij één medewerker van de HAM een interview afgenomen. Er is gekozen voor het benaderen van één respondent, omdat er van uit gegaan werd dat deze respondent voldoende kennis zou hebben over de kinderen van de HAM. Tijdens de afname van het interview bij deze respondent is de informatie verkregen die nodig was om de betreffende deelvragen te kunnen beantwoorden. Een beperking was dat de respondent geen zicht had op de gediagnosticeerde problematiek en om die reden geen antwoord op deze vragen kon geven. Om wel antwoord te krijgen op de vragen rond gediagnosticeerde problematiek zijn de betreffende vragen aan een social worker gesteld. De steekproef die getrokken werd, was een selecte, doelgerichte steekproef. Deze manier van steekproeftrekking werd ingezet omdat de respondent geselecteerd werd op basis van een bepaald kenmerk, namelijk: kennis over de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen van de HAM.

Het tweede deel van deze deelvraag, namelijk hoe de feitelijke gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen hun functioneren op school beïnvloedt, werd beantwoord in een interview met twee leerkrachten van de school: één leerkracht van een special need klas en één leerkracht van een reguliere klas. Dit wordt onder het kopje 'leerkrachten van de Huguenot Primary School' verder uitgewerkt.

² Zie pagina 9

Steekproef en steekproeftrekking deelvraag drie

Om deelvraag drie³ te kunnen beantwoorden, is gekozen voor het benaderen van één respondent. Hiervoor is gekozen omdat het gaat om het verzamelen van feitelijke informatie, namelijk de begeleidingsmogelijkheden van de HAM. Één respondent was voldoende om antwoord te krijgen op deelvraag drie, omdat de respondent die geïnterviewd werd voldoende kennis had over de begeleidingsmogelijkheden van de HAM.

Er is een selecte, doelgerichte steekproef getrokken. Deze manier van steekproeftrekking werd ingezet omdat de respondent geselecteerd werd op basis van een bepaald kenmerk, namelijk: kennis over de begeleidingsmogelijkheden van de HAM.

Steekproef en steekproeftrekking deelvraag zes

Om informatie te verkrijgen het eerste deel van deelvraag zes⁴, namelijk hoe de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School verloopt, werd één respondent van de HAM geselecteerd. Dit gebeurde door middel van een selecte doelgerichte steekproef. Deze manier van steekproeftrekking werd ingezet omdat de respondent geselecteerd is op basis van een bepaald kenmerk, namelijk: kennis over de feitelijke samenwerking met de school. Omdat het hier ging om het verzamelen van feitelijke informatie, was één respondent voldoende om antwoord te krijgen op het eerste deel van deelvraag zes.

Onder het kopje 'leerkrachten van de Huguenot Primary School' wordt uitgewerkt hoe de leerkrachten van de school benaderd werden.

Om informatie te verkrijgen over het tweede deel van deelvraag zes, dat gaat over de meningen en de opvattingen van de medewerkers van de HAM over de samenwerking met de school, werd een selecte steekproef getrokken. De steekproef die ingezet werd is de zelfselectie. Deze manier van steekproeftrekking werd gebruikt omdat de respondenten aan bepaalde voorwaarden moesten voldoen, namelijk: het betrokken zijn in de samenwerking met de school, het werken met de kinderen die naar de Huguenot Primary School gaan en de bereidheid om deel te nemen aan het interview.

Er werden twee respondenten van de HAM benaderd die voldeden aan de genoemde voorwaarden. Er is voor gekozen om interviews af te nemen bij een van de drie social workers en één van de tien care givers. De verwachting was dat door het selecteren van verschillende partijen, een zo breed en objectief mogelijk beeld zou ontstaan van de meningen en opvattingen uit de verschillende lagen van de organisatie. Achteraf bleek de afname van het interview bij één care giver te weinig te zijn, omdat uit dit interview niet alle benodigde informatie is verkregen voor de beantwoording van de deelvraag. Hier speelde de taalbarrière een beperkende rol. Deze respondent sprak Afrikaans en gebrekkig Engels, waardoor de vragen niet goed begrepen of geïnterpreteerd werden. Hierdoor was het naar boven halen van de benodigde informatie bemoeilijkt. In het groepsinterview met de medewerkers van de HAM is de benodigde informatie voor de beantwoording van de betreffende deelvraag echter wel naar voren gekomen. De geselecteerde social worker was representatief voor de groep social workers. Uit dit interview is de informatie verkregen die nodig was voor de beantwoording van de betreffende deelvraag.

Bij deze deelvraag werd het groepsinterview toegepast om de resultaten van de voorgaande interviews te bespreken. Het groepsinterview werd gebruikt om te peilen of de verschillende meningen van de populatie (de medewerkers van de HAM) overeen kwamen met de interviews die afgenomen zijn bij de respondenten. In het groepsinterview zijn de verschillende meningen van de medewerkers duidelijk naar voren gekomen. Ook bleek dat de individuele interviews soortgelijke resultaten opleverden als het groepsinterview en daarmee generaliseerbaar zijn voor de hele populatie.

De steekproef die getrokken werd is een selecte, doelgerichte steekproef. De respondenten werden geselecteerd aan de hand van het volgende kenmerk: de respondent is een medewerker van de HAM en werkt met de kinderen die naar de Huguenot Primary School gaan. Alle medewerkers die aan dit kenmerk voldeden zijn uitgenodigd werden om deel te nemen aan het groepsinterview.

Leerkrachten van de Huguenot Primary School

Populatie

De populatie waar in het onderzoek een uitspraak over gedaan wordt zijn de leerkrachten die onderwijs geven op de Huguenot Primary School.

³ Zie pagina 9

⁴ Zie pagina 9

Steekproef en steekproeftrekking deelvraag één

Hieronder wordt beschreven welke manier van steekproeftrekking ingezet werd om het tweede deel van deelvraag één⁵, hoe de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de HAM hun functioneren op de school beïnvloedt, te kunnen beantwoorden. In een interview met twee leerkrachten van de school is feitelijke informatie verzameld over hoe de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen van de HAM hun functioneren op de school beïnvloeden.

De steekproef die getrokken werd, was een selecte, doelgerichte steekproef. Deze manier van steekproeftrekking werd ingezet omdat de respondenten geselecteerd zijn op basis van een bepaald kenmerk, namelijk: kennis over hoe de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen van de HAM doorwerken in hun functioneren op school. Een ander kenmerk is dat zij les geven aan de kinderen van de HAM.

Er is gekozen voor het benaderen van twee respondenten, omdat deze voldoende kennis hadden van hoe het probleemgedrag van de kinderen van de HAM doorwerkt op hun functioneren op school. Om een betrouwbaar beeld te krijgen van hoe de kinderen functioneren in de reguliere klassen en in de special need klassen, is er voor gekozen om één leerkracht van de reguliere klassen te interviewen en één leerkracht van de special need klassen. Aan de hand van de getrapte steekproef werden vervolgens willekeurig twee leerkrachten geselecteerd. Met de keuze voor deze respondenten is alle informatie verkregen die nodig was voor de beantwoording van de betreffende deelvragen.

Steekproef en steekproeftrekking deelvraag vier

In deelvraag vier⁶ is gekeken naar de manier waarop de kinderen op de Huguenot Primary School begeleidt worden en welke mogelijkheden de school hiervoor heeft. Het ging in deze deelvraag over het verzamelen van feitelijke informatie.

Voor de beantwoording van deze deelvraag is één respondent benaderd. Deze respondent werd geselecteerd op basis van het volgende kenmerk: kennis van de zorgbreedte van de school. Er was dus sprake van een selecte doelgerichte steekproef. De respondent gaf informatie over de begeleidingsmogelijkheden van de school, maar de hoeveelheid informatie was onvoldoende om de deelvraag mee te kunnen beantwoorden. Omdat er bij deze deelvraag eveneens gebruik is gemaakt van dossieronderzoek, is de benodigde informatie om de deelvraag te kunnen beantwoorden wel verkregen.

Steekproef en steekproeftrekking deelvraag zes

Om het eerste deel van deelvraag zes⁷ te kunnen beantwoorden is feitelijke informatie over de samenwerking met de HAM verzameld. Hiervoor is één respondent uit de school geselecteerd door middel van een selecte doelgerichte steekproef. Deze manier van steekproeftrekking werd ingezet omdat de respondent geselecteerd werd op basis van een bepaald kenmerk, namelijk: kennis over de feitelijke samenwerking met de HAM. Omdat het hier ging om het verzamelen van feitelijke informatie, was één respondent voldoende om antwoord te krijgen op deelvraag zes.

Om informatie te verkrijgen over de meningen en de opvattingen van de leerkrachten van de school over de samenwerking met de HAM, werd een selecte steekproef getrokken worden, namelijk de zelfselectie. Deze manier van steekproeftrekking werd ingezet omdat de respondenten aan bepaalde voorwaarden moesten voldoen, namelijk: het betrokken zijn in de samenwerking met de HAM, het lesgeven aan de kinderen van de HAM en de bereidheid om deel te nemen aan het interview.

Deze manier van steekproeftrekking kon niet worden uitgevoerd, omdat het schoolhoofd een beperkt aantal respondenten beschikbaar heeft gesteld voor het onderzoek. In plaats van negen respondenten, heeft het schoolhoofd zes respondenten geselecteerd. Dit heeft invloed op de externe validiteit. De geselecteerde respondenten vormen geen juiste afspiegeling van de gehele populatie (namelijk de leerkrachten van de Huguenot Primary School die les geven aan de kinderen van de HAM). Hierdoor zijn de resultaten niet geheel generaliseerbaar en neemt de representativiteit van de verkregen informatie gedeeltelijk af. De gegeven informatie was echter wel bruikbaar om de betreffende deelvraag te kunnen beantwoorden. De respondenten beschikten over de informatie die nodig was voor de beantwoording van de vragen die in het interview gesteld werden.

⁵ Zie pagina 9

⁶ Zie pagina 9

⁷ Zie pagina 9

De respondenten die geïnterviewd werden zijn: een leerkracht van een reguliere klas en een leerkracht van een special need klas. Dit aantal en deze samenstelling van de respondenten waarborgde dat er voldoende informatie verzameld werd en dat er recht gedaan werd aan de verschillende meningen en opvattingen die er waren.

Na de afname van de individuele interviews is een groepsinterview gehouden om de resultaten van voorgaande interviews te toetsen aan de meningen van de hele populatie. Op die manier werd duidelijk of de resultaten van de voorgaande interviews generaliseerbaar waren voor de hele populatie. De steekproef die getrokken werd, was een selecte, doelgerichte steekproef. De respondenten voor de steekproef werden geselecteerd aan de hand van het volgende kenmerk: de respondent is een medewerker van de Huguenot Primary School en geeft les aan de kinderen van de HAM. Hier gold dus dat alle medewerkers die aan dit kenmerk voldeden, uitgenodigd werden om deel te nemen aan het groepsinterview.

Steekproef en steekproeftrekking deelvraag zeven

Om het eerste deel van deelvraag zeven⁸ te kunnen beantwoorden, namelijk wat de Huguenot Primary School feitelijk onder goede onderwijsresultaten verstaat, is één respondent uit de school geselecteerd. Dit is gedaan door middel van een selecte doelgerichte steekproef. Deze manier van steekproeftrekking is ingezet omdat de respondent geselecteerd is op basis van het volgende kenmerk: kennis over wat er verstaan wordt onder goede onderwijsresultaten. Omdat het hier ging om het verzamelen van feitelijke informatie, was de verwachting dat één respondent voldoende zou zijn om antwoord te krijgen op deelvraag zeven. Na de afname van het interview bleek dat uit de gegeven informatie niet exact duidelijk is geworden wat onder goede onderwijsresultaten wordt verstaan. Mogelijk speelde hier de taalbarrière en een verschillende betekenisverlening die aan het begrip werd gegeven een rol. Wel is duidelijk geworden dat sommige kinderen van de HAM onder het gemiddelde niveau van onderwijs presteren.

Om informatie te verkrijgen over de meningen en de opvattingen van de leerkrachten van de school over de manier waarop de kinderen van de HAM deze onderwijsresultaten kunnen bereiken (het tweede deel van deelvraag zeven), is een selecte steekproef getrokken, door middel van zelfselectie.

Deze manier van steekproeftrekking werd ingezet omdat de respondenten aan bepaalde voorwaarden moesten voldoen, namelijk: zicht hebben op de onderwijsresultaten die de school wil behalen, het lesgeven aan de kinderen van de HAM en de bereidheid om deel te nemen aan het interview.

Er is gekozen voor het benaderen van twee respondenten die voldeden aan de genoemde voorwaarden. Dit aantal waarborgde dat er voldoende informatie verzameld werd en dat er recht gedaan werd aan de verschillende meningen en opvattingen die zijn onder leerkrachten van de school. De verkregen informatie bij dit deel van de deelvraag is bruikbaar, en uit de gegeven informatie werd duidelijk welke meningen en opvattingen de respondenten hadden over hoe de problemen van het kind doorwerken in hun functioneren binnen het onderwijs.

⁸ Zie pagina 9

3.3 Meetinstrumenten

In dit hoofdstuk wordt de operationalisatie van de begrippen beschreven. Er wordt beschreven hoe de begrippen zijn omgezet in meetbare eenheden. De vragenlijsten zijn toegevoegd als bijlage. Ook worden het literatuuronderzoek en het dossieronderzoek beschreven. De bijbehorende variabelenlijsten zijn eveneens opgenomen in de bijlage.

De structuur van de geschreven tekst is als volgt: Eerst wordt/worden de betreffende deelvraag/deelvragen weergegeven. Vervolgens worden begrippen uit de deelvraag toegelicht. Daarna wordt de opbouw van de vragenlijst weergegeven en is beschreven welke informatie de vragenlijsten hebben opgeleverd.

3.3.1 Vragenlijst kinderen HAM – Beleving onderwijs

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijsten die bij de kinderen van de HAM zijn afgenomen beschreven. Het eerste deel van het interview betrof een gestructureerde vragenlijst, waarbij door middel van smileys antwoord gegeven werd op de vraag. Er werden smileys gebruikt om aan te sluiten bij het niveau van het kind. Er is niet gekozen voor schaalvragen omdat bij het gebruik van getallen het gevaar bestaat dat kinderen voor het hoogste cijfer kiezen, wat de betrouwbaarheid van de antwoorden negatief kon beïnvloeden. Het tweede deel van het interview betrof een groepsinterview waar een halfgestructureerde vragenlijst voor werd gebruikt. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 3.

Deelvraag 5

Hoe beleven de kinderen van de HAM de manier waarop zij onderwijs krijgen en de manier waarop de leerkrachten hen benaderen en wat zijn de meningen en opvattingen van de kinderen hierover?

Begripsafbakening

- Beleving: hoe iemand gebeurtenissen of personen persoonlijk ervaart. Het gaat er dus om hoe iemand waarneemt en welke gevoelens iemand daarbij heeft.
- Benadering: hoe de leerkrachten van de Huguenot Primary School het contact aangaan en onderhouden met de kinderen van de HAM. Ook wordt hier de aanpak bedoeld die de leerkrachten hanteren in het contact met de kinderen van de HAM.
- Meningen en opvattingen: welke subjectieve opvattingen iemand heeft ten opzichte van gebeurtenissen of personen. Het gaat er om hoe iemand oordeelt, wat iemand vindt en hoe iemand denkt.

Operationalisatie

De vragenlijst is opgedeeld in twee delen. In het eerste deel is gevraagd naar de meningen en in het tweede deel naar de beleving van het kind.

De eerste vraag betrof een algemene, open vraag over wat het kind van de school vindt. Vraag twee was gericht op de mening over het niveau van de lessen. In vraag drie tot en met zes werd gevraagd naar de mening over leerkrachten. Vraag drie richtte zich op de benaderingswijze van de leerkracht, namelijk wat het kind vindt van hoe de leerkrachten met hem of haar om gaan. Vraag vier en vijf richtten zich op de mening van het kind over de begeleiding van de leerkracht als het gaat om schoolwerk en vragen of problemen. Vraag zes was gericht op de aansluiting van de benadering van de leerkrachten bij het kind, namelijk: heeft de leerkracht aandacht voor jou als je het moeilijk hebt? Vraag zeven was gericht op het gevoel van het kind wanneer het op school is. In vraag acht werd gevraagd naar hoe het kind zich meestal voelt tijdens de lessen die gegeven worden. Tot slot werd in vraag negen gevraagd hoe het kind zich in het algemeen voelt bij de leraren.

Met deze vragen werden de volgende thema's onderzocht: de benaderingswijze van de leerkrachten, het niveau van het onderwijs, de interactie tussen het kind en de leerkracht en de mate waarin de kinderen steun van de leerkrachten ervaren in hun leerproces. Het onderzoeken van de beleving van de kinderen was belangrijk om zicht te krijgen op welke kennis nodig is en welke middelen nodig zijn om de kinderen op een adequate manier te kunnen begeleiden.

Vragenlijst groepsinterview kinderen HAM – Beleving onderwijs

Na de afname van de individuele vragenlijsten – waarin gebruik werd gemaakt van smileys – is een groepsinterview gehouden. In het groepsinterview zijn dezelfde vragen gesteld als in de individuele vragenlijsten. Echter, in het groepsinterview zijn de vragen als open vragen gebruikt, waarbij er ruimte was voor de mening, opvatting en beleving van de respondent. Het groepsinterview richtte zich op twee aspecten,

namelijk: hoe de kinderen van de HAM, die naar de Huguenot Primary school gaan, de manier waarop zij onderwijs krijgen beleven en hoe zij de manier waarop de leerkrachten hen benaderen beleven.

3.3.2 Vragenlijst medewerker HAM⁹ - Gedragskenmerken & eigenschappen, begeleidingsmogelijkheden en samenwerking (feitelijk)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij een medewerker van de HAM is afgenomen beschreven. Het gaat hier om een gestructureerde vragenlijst. In verband met de hoeveelheid vragen bij dezelfde respondent is dit interview in twee delen afgenomen. Het eerste deel betrof de vragen bij deelvraag één. Het tweede deel betrof de vragen bij deelvraag drie en zes. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 4.

De vragen in de vragenlijst bij deelvraag één en zes zijn gericht op het *schuingedrukte* deel van de deelvraag.

Deelvraag 1

Wat zijn de feitelijke gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de HAM en hoe beïnvloedt dit hun functioneren op de Huguenot Primary School?

Begripsafbakening

- Gedragskenmerken: de gedragingen die voortvloeien uit de handicap of de problematiek (zoals hechtingsstoornissen, trauma, misbruik/mishandeling).
- Eigenschappen: beperkingen/kwaliteiten en (on)mogelijkheden van het kind. Onder kwaliteiten wordt verstaan: datgene wat een kind goed kan en wat typerend is voor dat kind. Met mogelijkheden wordt datgene bedoeld wat een kind zelf kan en waar het zelf toe in staat is. Beperkingen zijn eigenschappen van het kind die belemmerend zijn in het functioneren. Met onmogelijkheden wordt aangeduid wat een kind niet kan en wat het ook niet aan kan leren.

Operationalisatie

Gedragskenmerken

De eerste vraag betrof een algemene, oriënterende vraag over de problematiek die er speelt bij de kinderen van de HAM die naar de Huguenot Primary School gaan. Omdat er uiteindelijk gekeken zou worden naar gedragingen die voortvloeien uit de problematiek, moest eerst helder zijn welke problematiek er speelt. Het betrof hier een open vraag. De tweede vraag was een gesloten vraag, namelijk of de problematiek bij de kinderen gediagnosticeerd is. Deze vraag werd gesteld omdat het onduidelijk was of er binnen de instelling gebruik werd gemaakt van het stellen van diagnoses. De derde en vierde vraag werden alleen gesteld als er sprake was van gediagnosticeerde problematiek. Vraag drie was er op gericht helder te krijgen welke diagnoses er gesteld zijn en in vraag vier werd gevraagd aan de hand van welk model gediagnosticeerd wordt. Vraag vijf was gericht op de gedragingen, die voortvloeien uit de problematiek, van de kinderen van de HAM die naar de Huguenot Primary School gaan. Hiermee werd duidelijk welke feitelijke gedragskenmerken de kinderen hebben.

Eigenschappen

De eerste vraag was gericht op de kwaliteiten die kenmerkend zijn voor de kinderen. De tweede vraag was gericht op mogelijkheden die kenmerkend zijn voor de kinderen. Deze vragen zijn gesteld om feitelijke informatie te verzamelen over de positieve eigenschappen, zodat er in de aanbevelingen aangesloten kon worden bij de krachten en mogelijkheden van de kinderen. De derde vraag ging over beperkingen die kenmerkend zijn voor de kinderen en de vierde vraag was gericht op de onmogelijkheden die kenmerkend zijn voor deze kinderen. Deze vragen waren van belang om zicht te krijgen op de eigenschappen die voor het kind belemmerend kunnen werken in hun functioneren. Dit was van belang om in de aanbevelingen aan te kunnen sluiten bij de specifieke begeleidingsbehoefte van de kinderen. Alle vragen die over de eigenschappen van de kinderen gaan waren open vragen. Hiermee werd de objectiviteit gewaarborgd en werd suggestiviteit voorkomen.

⁹ De vragen die gericht zijn op feitelijke gegevens (eerste deel van deelvraag één, deelvraag drie en het eerste deel van deelvraag 6) zijn in één interview samengevoegd.

Deelvraag 3

Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de instelling begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de instelling hiervoor?

Begripsafbakening

- Begeleiding: welke hulp er geboden wordt aan de kinderen om hun problematiek te leren hanteren en/of te verminderen.
- Mogelijkheden: de reikwijdte van de begeleiding (de problematiek die behandeld kan worden), de selectie van de kinderen die toegelaten worden op de HAM, de capaciteit (personeel, woonruimte) en de financiën. Samengevat gaat het hier dus over de draagkracht van de instelling.

Operationalisatie

Begeleiding

Dit interview was er op gericht om duidelijk te krijgen wat de begeleiding inhoudt die de HAM geeft aan de kinderen. De eerste vraag richtte zich daarom op de begeleiding die de care givers aan de kinderen bieden met betrekking tot hun dagelijks functioneren. De tweede vraag was gericht op waar de begeleiding uit bestaat die de social workers aan de kinderen bieden. Door middel van dit interview werd onderzocht hoe de begeleiding binnen de HAM op dit moment vormgegeven wordt. Om in de aanbevelingen aan te kunnen sluiten was het van belang om te weten welke hulp en/of ondersteuning de instelling kan bieden aan deze kinderen.

Mogelijkheden

Om te onderzoeken of de instelling een ondersteunende rol kan spelen in de begeleiding aan de kinderen met betrekking tot hun functioneren op de Huguenot Primary School, was het van belang om de mogelijkheden van de instelling in kaart te brengen. In de aanbevelingen kon daardoor aangesloten worden op de mogelijkheden die de instelling heeft.

De eerste vraag in de vragenlijst was er op gericht een beeld te krijgen van de reikwijdte van de instelling, waar onder verstaan werd welke problematiek binnen de instelling gehanteerd kan worden. Het ging hier dus om een algemene vraag naar de begeleidingsmogelijkheden. De tweede vraag was een gesloten vraag, waarmee gevraagd werd of er een selectieprocedure is. Met de derde vraag werd gekeken op basis van welke kenmerken kinderen geselecteerd worden, als er inderdaad sprake bleek te zijn van een selectieprocedure. De vierde vraag betrof een schaalvraag waarin de respondent gevraagd werd om aan te geven in hoeverre de begeleiding die de instelling biedt, aansluit bij de problematiek van de kinderen. Vraag vijf en zes richtten zich op de financiële mogelijkheden die de instelling heeft met betrekking tot de begeleiding van de kinderen.

Deelvraag 6

Hoe verloopt de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School en wat zijn de meningen en opvattingen van de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de Huguenot Primary School over deze samenwerking?

Begripsafbakening

- Samenwerking: de frequentie van het contact, op welke manier het contact onderhouden wordt, informatieoverdracht over de (begeleiding van) de kinderen van de HAM en welke mensen er betrokken zijn in de samenwerking. Samengevat gaat het er dus over hoe de samenwerking er op dit moment uit ziet.

Operationalisatie

De eerste vraag was gericht op feitelijke informatie over welke medewerkers van de HAM betrokken zijn bij de samenwerking met de school waarbij ingegaan werd op de functie, opleiding en kennis van de problematiek van de kinderen. Vervolgens werd gevraagd of er informatieoverdracht plaatsvindt tussen de HAM en de school wat betreft de begeleiding van de kinderen. De derde vraag was er op gericht duidelijk te krijgen wat er aan informatie wordt overgedragen. Vraag vier was een open vraag naar de onderwerpen die besproken worden in de contactmomenten tussen de HAM en de school. Tot slot werd in vraag vijf gevraagd naar mogelijke knelpunten in de samenwerking.

Met de beantwoording van deze vragen werd een beeld gecreëerd over hoe de samenwerking tussen beide partijen er op dit moment uit ziet. Dit had als doel dat er duidelijkheid ontstond over welke kansen en

mogelijkheden de samenwerking tussen beide partijen mogelijk kan bieden om de kinderen van de HAM – met hun specifieke begeleidingsbehoefte – op een adequate manier te kunnen begeleiden.

3.3.3 Vragenlijst medewerkers HAM – Samenwerking (meningen en opvattingen)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij de medewerkers van de HAM zijn afgenomen beschreven. Het gaat hier om een halfgestructureerde vragenlijst waarin de meningen en opvattingen van de medewerkers opgevraagd werden. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 5.

De vragenlijst is gericht op het *schuingedrukte* deel van de deelvraag.

Deelvraag 6

Hoe verloopt de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School *en wat zijn de meningen en opvattingen van de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de Huguenot Primary School over deze samenwerking?*

Begripsafbakening

- Meningen en opvattingen: welke subjectieve opvattingen iemand heeft ten opzichte van gebeurtenissen of personen. Het gaat er om hoe iemand oordeelt, wat iemand vindt en hoe iemand denkt.
- Samenwerking: de frequentie van het contact, de manier waarop het contact onderhouden wordt, informatieoverdracht over de (begeleiding van) de kinderen van de HAM en de betrokken personen bedoeld.

Operationalisatie

De eerste vraag betreft een schaalvraag, waarin de respondent gevraagd werd om op een schaal van één tot tien aan te geven wat hij/zij op dat moment vond van de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School. Één was daarbij de laagste score die gegeven kon worden, en tien de hoogste score. In de tweede vraag werd om een toelichting gevraagd.

Ook vraag drie betreft een schaalvraag, waarin de respondent gevraagd werd om aan te geven in welke mate hij/zij het belangrijk vindt dat de HAM en de Huguenot Primary School samenwerken. Ook hier werd een schaal van één tot tien gebruikt, waarin één de laagste en tien de hoogste score was die gegeven kon worden. In vraag vier werd om een toelichting gevraagd zodat de redenen voor de gemaakte keuze inzichtelijk werden. In vraag vijf is gevraagd naar wat de respondent belangrijk vindt in de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School. Tot slot werd een vraag gesteld over de wensen die er zijn ten aanzien van de samenwerking.

Met deze vragen werd duidelijk hoe de respondenten de samenwerking met de Huguenot Primary School ervaren en wat daarin verbeterpunten of aandachtspunten zijn. Door deze informatie kon gekeken worden naar de wensen van medewerkers en de mogelijkheden die er zijn om de samenwerking in te kunnen zetten ten behoeve van het kind.

Vragenlijst groepsinterview HAM – Samenwerking (meningen en opvattingen)

Naast de individuele interviews, is gebruikt gemaakt van een groepsinterview om het tweede deel van deelvraag zes te kunnen beantwoorden.

Het groepsinterview werd ingezet om de resultaten uit de individuele interviews te controleren aan de hand van de meningen en opvattingen van de gehele populatie (medewerkers van de HAM die werken met de kinderen die naar de Huguenot Primary School gaan). Er werd gekeken of het verzadigingspunt bereikt was of dat er nog nieuwe informatie naar voren kwam. Door het inzetten van zowel individuele interviews als het groepsinterview is de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot.

Voor het groepsinterview werd dezelfde vragenlijst ingezet als bij de individuele interviews. Hierdoor konden de resultaten uit de verschillende soorten interviews met elkaar vergeleken worden.

3.3.4 Vragenlijst medewerker Huguenot Primary School - Begeleiding en mogelijkheden (feitelijk)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij een medewerker van de Huguenot Primary School is afgenomen beschreven. Het gaat hier om een gestructureerde vragenlijst. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 6.

Deelvraag 4

Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de Huguenot Primary School begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de school hiervoor?

Begripsafbakening

- Begeleiding: hulp die er vanuit de Huguenot Primary School geboden wordt aan de kinderen met betrekking tot hun specifieke gedragskenmerken en (belemmerende)leerkenmerken.
- Mogelijkheden: hiermee wordt de zorgbreedte van de Huguenot Primary School aangeduid. Onder zorgbreedte worden de volgende aspecten verstaan: de reikwijdte van de begeleiding (de problematiek die behandeld kan worden), de selectie van de kinderen die toegelaten worden op de Huguenot Primary School, de capaciteit (aantal medewerkers, aantal leerkrachten, opleiding van leerkrachten, kennis, aantal leerlingen per klas) en de financiën. Samengevat gaat het hier over de draagkracht van de school.

Operationalisatie

De eerste vraag in de vragenlijst betreft een algemene vraag naar de vormen van begeleiding die de school biedt aan de kinderen van de HAM. Om meer specifieke informatie te verkrijgen, richtte de tweede vraag zich op het doel van deze begeleiding. In de derde vraag is gevraagd door wie de begeleiding geboden wordt waarbij ingegaan werd op de functie, opleiding en kennis over specifieke gedragskenmerken en (belemmerende)leerkenmerken van kinderen van de HAM. Vraag vier betreft een algemene vraag naar de begeleidingsmogelijkheden van de school. Deze vraag was er op gericht een beeld te krijgen van de reikwijdte van de instelling. Hieronder werd verstaan welke gedrags- en leerproblematiek er binnen de school gehanteerd kunnen worden. Vraag vijf was een gesloten vraag waarin gevraagd werd of er een selectieprocedure is wanneer kinderen aangemeld worden bij de Huguenot Primary School. In vraag zes werd gevraagd op basis van welke kenmerken kinderen toegelaten worden op de Huguenot Primary School. In vraag zeven werd gevraagd naar het aantal leerlingen in een reguliere klas en het aantal leerlingen in een special need klas. In vraag acht werd gevraagd naar de opleiding en scholing van de leerkrachten. Dit was van belang voor de beantwoording van deelvraag vier, omdat het zicht gaf op de professionaliteit van de leerkrachten. Vraag negen betreft een schaalvraag waarmee de respondent aan kon geven in hoeverre de begeleiding die op dat moment vanuit de school geboden werd, aansluit bij de kinderen van de HAM. De laatste twee vragen waren gericht op de financieringsstromen. In vraag tien is gevraagd welke financieringsstromen beschikbaar zijn en in vraag elf is gevraagd waar het geld uit deze financieringsstromen op dit moment aan besteed wordt. Met deze vragen is gekeken naar de beschikbare financieringsstromen en hoe deze ingezet (kunnen) worden om kinderen met special needs te begeleiden.

Om in de aanbevelingen aan te kunnen sluiten op de mogelijkheden die de school heeft, was het belangrijk om deze mogelijkheden te onderzoeken. Zo konden bruikbare aanbevelingen gedaan worden, die passen binnen de zorgbreedte van de school.

3.3.5 Vragenlijst medewerker Huguenot Primary School – Samenwerking (feitelijk)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij een medewerker van de Huguenot Primary School is afgenomen beschreven. Het gaat hier om een gestructureerde vragenlijst. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 7.

De vragenlijst is gericht op het *schuingedrukte* deel van de deelvraag.

Deelvraag 6

Hoe verloopt de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School en wat zijn de meningen en opvattingen van de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de Huguenot Primary School over deze samenwerking?

Begripsafbakening

- Samenwerking: de frequentie van het contact, de manier waarop het contact onderhouden wordt, kennisoverdracht over de (begeleiding van de) kinderen van de HAM en de mensen die betrokken zijn in de samenwerking. Samengevat gaat het er dus over hoe de samenwerking er op dit moment uit ziet.

Operationalisatie

De eerste vraag was gericht op feitelijke informatie over welke medewerkers van de Huguenot Primary School betrokken zijn bij de samenwerking met de HAM. Er is gevraagd naar functie, opleiding en kennis over de problematiek van de kinderen van de HAM.

In vraag twee is gevraagd of er informatieoverdracht plaatsvindt tussen de school en de HAM wat betreft de begeleiding van de kinderen. De derde vraag was er op gericht duidelijk te krijgen welke informatie wordt overgedragen als het gaat over de begeleiding van de kinderen van de HAM. In de vierde vraag is gevraagd naar feitelijke informatie over hoe vaak de Huguenot Primary School contact heeft met de HAM.

Vraag vijf betreft een open vraag naar de onderwerpen die besproken worden in de contactmomenten tussen de school en de HAM. In de laatste vraag is gevraagd naar knelpunten die er zijn in de samenwerking.

Met de beantwoording van deze vragen is een beeld gecreëerd over hoe de samenwerking tussen beide partijen er op dit moment uit ziet. Dit had als doel dat er duidelijkheid ontstond over welke kansen en mogelijkheden de samenwerking tussen beide partijen mogelijk kan bieden om de kinderen van de HAM – met hun specifieke begeleidingsbehoefte – op een adequate manier te kunnen begeleiden.

3.3.6 Vragenlijst medewerkers Huguenot Primary School – Samenwerking (meningen en opvattingen)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij medewerkers van de Huguenot Primary School zijn afgenomen beschreven. Het gaat hier om een halfgestructureerde vragenlijst. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 8.

De vragenlijst is gericht op het *schuingedrukte* deel van de deelvraag.

Deelvraag 6

Hoe verloopt de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School en wat zijn de meningen en opvattingen van de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de Huguenot Primary School over deze samenwerking?

Begripsafbakening

- **Meningen en opvattingen:** welke subjectieve opvattingen iemand heeft ten opzichte van gebeurtenissen of personen. Het gaat er om hoe iemand oordeelt, wat iemand vindt en hoe iemand denkt.
- **Samenwerking:** de frequentie van het contact, de manier waarop het contact onderhouden wordt, kennisoverdracht over de (begeleiding van de) kinderen van de HAM en de mensen die betrokken zijn in de samenwerking.

Operationalisatie

De eerste vraag betreft een schaalvraag, waarin de respondent gevraagd werd om op een schaal van één tot tien aan te geven wat hij/zij op dat moment vond van de samenwerking tussen de Huguenot Primary School en de HAM. Één was daarbij de laagste score die gegeven kan worden, en tien de hoogste score. In de tweede vraag werd om een toelichting gevraagd.

Vraag drie betreft een schaalvraag, waarin de respondent gevraagd werd om aan te geven in welke mate hij/zij het belangrijk vindt dat de Huguenot Primary School en de HAM samenwerken. Ook hier werd een schaal van één tot tien gebruikt, waarin één de laagste en tien de hoogste score was die gegeven kan worden. In vraag vier werd om een toelichting gevraagd zodat de redenen voor de gemaakte keuze inzichtelijk werden. In vraag vijf werd gevraagd naar wat de respondent belangrijk vindt in de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School als het gaat om het welzijn van de kinderen. Tot slot werd gevraagd naar de gewenste situatie ten aanzien van de samenwerking.

Met deze vragen werd duidelijk hoe de respondenten de samenwerking ervaren en wat daarin verbeterpunten of aandachtspunten zijn. Door deze informatie kon gekeken worden naar de wensen van leerkrachten en de mogelijkheden die er zijn om de samenwerking in te kunnen zetten ten behoeve van het kind.

Vragenlijst groepsinterview Huguenot Primary School – Groepsinterview (meningen en opvattingen)

Naast de individuele interviews is er een groepsinterview ingezet om het tweede deel van deelvraag zes te kunnen beantwoorden.

Voor het groepsinterview is dezelfde vragenlijst ingezet als bij het individuele interview. Hierdoor konden de resultaten uit de individuele interviews vergeleken worden met de resultaten uit het groepsinterview.

Het groepsinterview werd ingezet om de resultaten uit de individuele interviews te controleren aan de hand van de meningen en opvattingen van de gehele populatie (leerkrachten van de Huguenot Primary School die werken met de kinderen van de HAM). Er werd gekeken of het verzadigingspunt bereikt was of dat er nog nieuwe informatie naar voren kwam. Respondenten hadden gelegenheid om elkaar aan te vullen. Door het inzetten van zowel individuele interviews als het groepsinterview werd de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot.

3.3.7 Vragenlijst medewerkers Huguenot Primary School - Onderwijsresultaten (feitelijk)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij een medewerker van de Huguenot Primary School is afgenomen beschreven. Het gaat hier om een gestructureerde vragenlijst. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 9.

De vragenlijst is gericht op het *schuingedrukte* deel van de deelvraag.

Deelvraag 7

Wat verstaat de Huguenot Primary School feitelijk onder goede onderwijsresultaten en welke meningen en opvattingen hebben zij over de manier waarop de kinderen van de HAM deze onderwijsresultaten kunnen bereiken?

Begripsafbakening

- Onderwijsresultaten: het niveau van de resultaten die bereikt worden in het geboden onderwijs. Wat deze onderwijsresultaten precies inhouden, zal duidelijk worden uit het interview met de Huguenot Primary School.

Operationalisatie

Om zicht te krijgen op wat de onderwijsresultaten inhouden, werd een feitelijk interview afgenomen aan de hand van een gestructureerde vragenlijst. De eerste vraag betreft een open vraag waarin gevraagd is naar wat de Huguenot Primary School feitelijk onder onderwijsresultaten verstaat. Daarna volgde er een vraag over welke onderwijsresultaten er bereikt moeten worden en vervolgens een vraag over de manier waarop de school deze resultaten wil bereiken. De vierde vraag betreft een gesloten vraag waarin gevraagd is of er procedures zijn die de school moet volgen om de onderwijsresultaten te kunnen behalen. De vijfde maakt inzichtelijk welke procedures er zijn. Het was de bedoeling dat met de beantwoording van deze vragen duidelijk zou worden wat de Huguenot Primary School feitelijk verstaat onder goede onderwijsresultaten en welke aspecten daarmee samenhangen. Zoals in paragraaf 3.2 is beschreven, is uit de gegeven informatie echter niet exact duidelijk geworden wat onder goede onderwijsresultaten wordt verstaan.

3.3.8 Vragenlijst medewerkers Huguenot Primary School - Onderwijsresultaten (meningen en opvattingen)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij twee medewerkers van de Huguenot Primary School zijn afgenomen beschreven. Het gaat hier om een halfgestructureerde vragenlijst. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 10.

De vragenlijst is gericht op het *schuingedrukte* deel van de deelvraag.

Deelvraag 7

Wat verstaat de Huguenot Primary School feitelijk onder goede onderwijsresultaten en welke meningen en opvattingen hebben zij over de manier waarop de kinderen van de HAM deze onderwijsresultaten kunnen bereiken?

Begripsafbakening

- Onderwijsresultaten: het niveau van de resultaten die bereikt worden in het geboden onderwijs.
- Mening en opvatting: welke subjectieve opvattingen iemand heeft ten opzichte van gebeurtenissen of personen. Het gaat er om hoe iemand oordeelt, wat iemand vindt en hoe iemand denkt.

Operationalisatie

De eerste vraag betreft een open vraag die ruimte liet voor de eigen mening en opvatting van de respondent. Er werd gevraagd op welke manier de respondent denkt dat de kinderen van de HAM de onderwijsresultaten

kunnen behalen. Ook de tweede vraag betreft een open vraag, welke gericht was op hoe de respondent denkt over de begeleiding en ondersteuning die de kinderen van de HAM nodig hebben bij het bereiken van de onderwijsresultaten. Met vraag drie is gevraagd naar de mening van de respondent over de begeleiding en ondersteuning die op dit moment gegeven wordt. Vraag vier betreft een schaalvraag waarin de respondent gevraagd is om, op een schaal van één tot tien, aan te geven in hoeverre de begeleiding en ondersteuning die gegeven wordt aansluit bij de begeleidingsbehoefte van het kind. In vraag vijf werd om een toelichting gevraagd. Vraag zes ging over de ideeën die de respondent heeft ten aanzien van de begeleiding en ondersteuning. Tot slot werd in vraag zeven gevraagd naar de gewenste situatie ten aanzien van de begeleiding en ondersteuning aan de kinderen van de HAM.

Met de beantwoording van deze vragen ontstond een duidelijk beeld over welke meningen en opvattingen de respondenten hebben ten aanzien van hoe de kinderen van de HAM de onderwijsresultaten kunnen bereiken.

Om in eventuele aanbevelingen aan te kunnen sluiten bij de wensen en mogelijkheden van de school, was het van belang om te weten welke meningen en opvattingen de leerkrachten van de school hebben over de manier waarop de kinderen van de HAM deze onderwijsresultaten zouden kunnen bereiken.

3.3.9 Vragenlijst medewerkers Huguenot Primary School - Functioneren kinderen (meningen en opvattingen)

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de vragenlijst die bij twee medewerkers van de Huguenot Primary School zijn afgenomen beschreven. Het gaat hier om een halfgestructureerde vragenlijst. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 11.

De vragenlijst is gericht op het *schuingedrukte* deel van de deelvraag.

Deelvraag 1

Wat zijn de feitelijke gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de HAM *en hoe beïnvloedt dit hun functioneren op de Huguenot Primary School?*

Begripsafbakening

- Gedragskenmerken: de gedragingen die voortvloeien uit de handicap of de problematiek.
- Eigenschappen: beperkingen/kwaliteiten en (on)mogelijkheden van het kind.
- Functioneren: in hoeverre de kinderen van de HAM, met hun specifieke gedragskenmerken en begeleidingsbehoefte, aansluiting vinden bij het niveau van onderwijs en in hoeverre zij zich kunnen aanpassen aan de manier van lesgeven op de school.

Operationalisatie

De eerste vraag uit de vragenlijst is gericht op de kennis die de leerkracht heeft over de problematiek van de kinderen van de HAM. De tweede vraag betreft een open vraag, waarin gekeken is hoe de problematiek het functioneren van de kinderen van de HAM op school beïnvloedt. In de derde vraag werd naar concreet gedrag van de kinderen gevraagd en waaruit dit blijkt, zodat de informatie feitelijk zou blijven. De vierde vraag is gericht op de resultaten die het kind behaalt en of de problematiek daar invloed op heeft. In vraag vijf en zes is gevraagd naar de beperkingen/onmogelijkheden en de kwaliteiten/mogelijkheden van het kind en hoe deze hun functioneren op school beïnvloeden. Vraag zeven en acht zijn gericht op het niveau van onderwijs. Met vraag zeven is gekeken naar wat het gemiddelde niveau van onderwijs is en uit vraag acht werd duidelijk of de kinderen van de HAM aansluiting vinden bij dit niveau. In vraag negen is gevraagd hoe er lesgegeven wordt en of de kinderen van de HAM zich daaraan kunnen aanpassen. Om de informatie feitelijk te houden werd ook gevraagd waaruit dit blijkt. Tot slot werd een vergelijkingsvraag gesteld over de prestaties van de kinderen van de HAM in vergelijking met die van de andere kinderen op de school.

Door bovenstaande vragen ontstond een beeld van hoe de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen van de HAM hun functioneren op school beïnvloeden. Ook werd duidelijk wat het niveau van onderwijs is, of het kind daar aansluiting bij vindt en of er verschil is in prestaties tussen de kinderen van de HAM en de overige kinderen van de Huguenot Primary School.

3.3.10 Literatuuronderzoek

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de variabelenlijst voor het literatuuronderzoek beschreven. De variabelenlijst is opgenomen in bijlage 12.

Deelvraag 2

Welke aanbevelingen worden er vanuit de literatuur gedaan om in het onderwijs op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de leerlingen met problematiek (welke verduidelijkt zijn door deelvraag 1).

Begripsafbakening

- Adequate manier: een manier van handelen die aansluit bij de begeleidingsbehoefte van de kinderen van de HAM in het onderwijs.
- Gedragskenmerken: de gedragingen die voortvloeien uit de handicap of de problematiek (zoals hechtingsstoornissen, trauma, misbruik/mishandeling).
- Eigenschappen: beperkingen/kwaliteiten en (on)mogelijkheden van het kind.
- Problematiek: al dan niet gediagnosticeerde problemen en/of stoornissen die gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind.

Operationalisatie

Adequate manier

Om vast te kunnen stellen welke specifieke begeleidingsbehoefte de kinderen van de HAM hebben in het onderwijs en welke manier van handelen daarbij aansluit, zijn de volgende variabelen meegenomen in het onderzoek: welke begeleidingsbehoefte kinderen met leer- of gedragsproblematiek hebben in het onderwijs, welke manier van lesgeven aansluit bij de begeleidingsbehoefte van kinderen met leer- of gedragsproblemen en welke extra ondersteuning kinderen met leer- of gedragsproblematiek nodig hebben in het onderwijs.

Gedragskenmerken

Om een duidelijk beeld te krijgen van het gedrag dat voortkomt uit verschillende handicaps en problematiek, is in het literatuuronderzoek de volgende variabele meegenomen: welke algemene gedragskenmerken zijn typerend voor gedrags- of leerproblematiek? (de problematiek die speelt bij de kinderen van de HAM, zoals verduidelijkt door de beantwoording van deelvraag 1).

Eigenschappen

In het literatuuronderzoek zijn verschillende variabelen meegenomen die van belang waren om zicht te krijgen op hoe de problematiek het kind beperkt in het functioneren en welke (on)mogelijkheden het kind als gevolg van zijn/haar problematiek heeft, namelijk: welke algemene beperkingen/onmogelijkheden kinderen met gedrags- of leerproblematiek hebben en hoe dit hun functioneren in het onderwijs kan beïnvloeden en welke algemene kwaliteiten/mogelijkheden kinderen met gedrags- of leerproblematiek hebben en hoe hierbij in het onderwijs aangesloten kan worden.

Problematiek

Om vast te kunnen stellen wat de meest voorkomende problemen en/of stoornissen zijn die gevolgen hebben voor de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 18 jaar, zijn de volgende variabelen meegenomen in het literatuuronderzoek: welke algemene beschrijving er gegeven kan worden van de verschillende problematiek die speelt bij de kinderen van de HAM (de problematiek waar een beschrijving van wordt gegeven, is duidelijk geworden na de analyse van deelvraag één) en welke algemene beschrijving er gegeven kan worden van de gevolgen die de problematiek heeft voor de algehele ontwikkeling van het kind.

Het doel van het literatuuronderzoek was om te onderzoeken hoe de problematiek van de kinderen een rol speelt in hun functioneren op de Huguenot Primary School. Daarnaast werd onderzocht welke begeleidingsbehoefte deze kinderen hebben. Het was van belang om hier informatie over te hebben om aan de school aanbevelingen te kunnen doen over hoe zij op een adequate manier aan kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen.

3.3.11 Dossieronderzoek

Hieronder worden de begripsafbakening en operationalisatie bij de variabelenlijst voor het dossieronderzoek beschreven. Zowel bij de HAM (deelvraag drie) als bij de Huguenot Primary School (deelvraag vier) is dossieronderzoek gedaan. De variabelenlijsten zijn opgenomen in bijlage 13 en 14.

Deelvraag 3

Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de instelling begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de instelling hiervoor?

Begripsafbakening

- Begeleiding: welke hulp er geboden wordt aan de kinderen om hun problematiek te leren hanteren en/of te verminderen.
- Mogelijkheden: de reikwijdte van de begeleiding (de problematiek die behandeld kan worden), de selectie van de kinderen die toegelaten worden op de HAM, de capaciteit (personeel, woonruimte) en de financiën.

Operationalisatie

Begeleiding

Er zijn dossiers geselecteerd die gaan over de begeleiding die aan de kinderen geboden wordt binnen de HAM met betrekking tot de problematiek van deze kinderen. De volgende variabelen werden meegenomen in het dossieronderzoek: wat de visie van de HAM is op de begeleiding die aan kinderen met problematiek geboden moet worden, wat het doel van deze begeleiding is, hoe de begeleiding aan de kinderen van de HAM er concreet uit ziet (welke begeleidingsvormen er ingezet worden), waar de begeleiding uit bestaat die de care givers aan de kinderen bieden, en waar de begeleiding uit bestaat die de social workers aan de kinderen bieden.

Om goed aan te kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van de kinderen leek het van belang dat er informatie overdracht is tussen de HAM en de school over de begeleidingsbehoefte en problematiek van de kinderen. Daarom werden ook de volgende variabelen meegenomen in het dossieronderzoek: welke informatie de HAM overdraagt aan de school wat betreft de begeleidingbehoefte van de kinderen van de HAM en welke informatie de HAM overdraagt aan de school wat betreft de problematiek van de kinderen van de HAM.

Mogelijkheden

Omdat de instelling mogelijk een ondersteunende rol zou kunnen spelen in de begeleiding aan de kinderen met betrekking tot hun functioneren op de Huguenot Primary School, was het voor het onderzoek van belang om de mogelijkheden die de instelling heeft, met betrekking tot de begeleiding, in kaart te brengen. In de aanbevelingen kon aangesloten worden op de mogelijkheden die de instelling heeft. Hierdoor konden bruikbare aanbevelingen gedaan worden, welke de instelling met haar zorgbreedte in praktijk kan brengen. In het dossieronderzoek en het feitelijke interview over de mogelijkheden die wordt afgenomen bij een medewerker van de HAM bestaat overlap. Daarom zijn hier een aantal aspecten van de mogelijkheden weggelaten die in het interview al genoemd zijn. Met betrekking tot de mogelijkheden van de HAM zijn de volgende variabelen meegenomen in het dossieronderzoek: welke problematiek er binnen de HAM gehanteerd kan worden (het gaat hier om de zorgbreedte van de instelling), wat de capaciteit van de instelling is om de kinderen de begeleiding te geven die zij nodig hebben (aantal medewerkers, opleiding medewerkers, woonruimte), of er een selectieprocedure voor kinderen is die toegelaten worden tot de HAM, en zo ja, hoe de selectie verloopt en welke financieringsstromen er zijn om begeleiding te kunnen bieden aan de kinderen die opgenomen zijn in de HAM en hoe dit geld wordt besteed.

Het doel van het dossieronderzoek was om zicht te krijgen op hoe de begeleiding vanuit de HAM aan de kinderen er op dat moment uit zag. Met het dossieronderzoek werd duidelijk hoe de HAM op dat moment de begeleiding aan de kinderen vorm gaf en welke mogelijkheden de HAM daarvoor heeft. Deze informatie was nodig om tot bruikbare en toepasbare aanbevelingen te kunnen komen.

Deelvraag 4

Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de Huguenot Primary School begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de school hiervoor?

Begripsafbakening

- Begeleiding: welke hulp er geboden wordt aan de kinderen om hun problematiek te leren hanteren en/of te verminderen.
- Mogelijkheden: de reikwijdte van de begeleiding (de problematiek die behandeld kan worden), de selectie van de kinderen die toegelaten worden op de HAM, de capaciteit (personeel, woonruimte) en de financiën. Samengevat gaat het hier dus over de draagkracht van de school om kinderen met special needs te kunnen begeleiden en ondersteunen in het onderwijs.

Operationalisatie

Begeleiding

Er zijn dossiers geselecteerd die gaan over de begeleiding die aan de kinderen geboden wordt in het onderwijs met betrekking tot de problematiek van deze kinderen. De volgende variabelen zijn meegenomen in het dossieronderzoek: wat de visie van de school is op de begeleiding die aan kinderen met special needs geboden moet worden, waar de begeleiding uit bestaat die vanuit de Huguenot Primary School geboden wordt aan kinderen met special needs en wat het doel van de begeleiding is.

Om goed aan te kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van de kinderen leek het van belang dat er informatieoverdracht is tussen de school en de HAM over het functioneren van de kinderen van de HAM binnen het onderwijs. Daarom is ook de volgende variabele meegenomen in het dossieronderzoek: welke informatie de Huguenot Primary School overdraagt aan de HAM wat betreft het functioneren van de kinderen van de HAM binnen het onderwijs.

Over de begeleiding van de kinderen van de HAM binnen de Huguenot Primary School is ook een feitelijk interview afgenomen. In het dossieronderzoek is de vraag over wie de begeleiding geeft weggelaten, omdat dit in het feitelijke interview gevraagd werd.

Mogelijkheden

Voor het onderzoek was het van belang om de mogelijkheden die de school heeft, met betrekking tot de begeleiding van kinderen met problematiek binnen het onderwijs, in kaart te brengen. In de aanbevelingen kon daardoor aangesloten worden bij de mogelijkheden die de school daarvoor heeft.

Met betrekking tot de mogelijkheden van de school zijn de volgende variabelen meegenomen in het dossieronderzoek: welke gedrags- en leerproblematiek er binnen de Huguenot Primary School gehanteerd kan worden, of er een selectieprocedure is voor kinderen die toegelaten worden tot de HAM, en zo ja, hoe de selectie verloopt, welke financieringsstromen er zijn om begeleiding te kunnen bieden aan de kinderen met special needs en hoe dit geld wordt besteed, hoeveel medewerkers de Huguenot Primary School heeft en wat hun functie en opleiding/scholing is, hoeveel kinderen geplaatst kunnen worden in een reguliere klas en hoeveel kinderen geplaatst kunnen worden in een special need klas.

Het doel van het dossieronderzoek was een beeld te krijgen van hoe de begeleiding vanuit de school aan de kinderen van de HAM er op dat moment er uit zag. Met het dossieronderzoek werd duidelijk hoe de school op dat moment de begeleiding aan de kinderen vorm gaf. Om tot bruikbare en toepasbare aanbevelingen te kunnen komen was het ook van belang om de mogelijkheden van de school in kaart te brengen. Hierdoor kon bepaald worden of er voldoende middelen (financiën, kennis, aantal leerkrachten en opleiding van leerkrachten) zijn om aan de begeleidingsbehoeften van de kinderen van de HAM te kunnen voldoen.

De variabelen in het dossieronderzoek hebben overlap met het feitelijke interview dat op de school werd afgenomen over de begeleiding van kinderen met special needs. De vraag over de mate van aansluiting van de begeleiding is weggelaten omdat dit een schaalvraag betreft die niet beantwoord kan worden door middel van dossieronderzoek.

3.4 Onderzoeksprocedure(s)

Hieronder wordt beschreven welke procedures er zijn doorlopen rondom het verzamelen van de data.

Toestemming voor interviews

Het hoofd van de HAM heeft, als voogd van de kinderen, toestemming gegeven om de kinderen van de HAM te mogen interviewen.

Aan de medewerkers van de HAM en de Huguenot Primary School is middels een uitnodiging de medewerking van de respondent gevraagd. Het verkrijgen van toestemming voor afname van de interviews is goed verlopen. Alle geselecteerde respondenten uit deze respondentengroepen waren bereid hun medewerking te verlenen aan het onderzoek.

Kick-off

Door middel van een kick-off meeting met de medewerkers van de HAM en met de medewerkers van de Huguenot Primary School zijn alle (potentiële) respondenten op de hoogte gesteld van het onderzoek. De onderzoekers hebben in deze vergadering informatie gegeven over het onderzoek, en de betrokken personen hebben informatie gekregen over hun (mogelijke) deelname hieraan. Ook is hun medewerking voor het onderzoek gevraagd. Er is uitleg gegeven over de interviews en wat er van de respondenten verwacht werd. Ook is aangegeven dat de geselecteerde personen een schriftelijke uitnodiging zouden krijgen voor deelname en er is verteld op welke manier de informatie de interviews verwerkt zou worden (met waarborging van privacy). Aan de afwezigen is een brief verstuurd met de informatie die tijdens de kick-off vergadering besproken is. Vervolgens is voor de selectie van respondenten van de HAM de steekproef getrokken. Hierna is aan de geselecteerde respondenten een uitnodigingsbrief gestuurd voor de afname van het interview. Deze is opgenomen in bijlage 15. Bij de Huguenot Primary School is geen steekproef getrokken, omdat de respondenten voorafgaand aan de afname van de interviews geselecteerd zijn door het hoofd van de school.

Privacy waarborging

Voorafgaand aan elk interview is toestemming gevraagd aan de respondent voor opname van het interview. Hierbij is genoemd dat de geluidsopname na de analysefase verwijderd zou worden om de privacy van de respondent te waarborgen. Ook is afgesproken dat de respondenten anoniem blijven in de uitwerking van de interviews en de beschrijving van de resultaten. Alle geselecteerde respondenten hebben toestemming gegeven voor een geluidsopname.

Betrouwbaarheid

Bij de Huguenot Primary School was het niet mogelijk om een steekproef te trekken omdat de respondenten vooraf geselecteerd waren door het schoolhoofd. Dit is ook uitgewerkt in paragraaf 3.2. De onderzoekers hebben aangegeven graag negen respondenten te willen benaderen in plaats van zes om de betrouwbaarheid en representativiteit van deze onderzoeksgroep te kunnen waarborgen maar dit was helaas niet mogelijk. Om de betrouwbaarheid te vergroten hebben zowel de medewerkers van de HAM als van de Huguenot Primary School na afname van het interview een letterlijk uitgeschreven versie van het interview ontvangen, waarin zij wijzigingen aan konden brengen. Ook werd hen gevraagd hun handtekening te zetten, waarmee zij toestemming gaven om het interview te analyseren.

Acties om de respons te vergroten

Na de kick-off meeting en het trekken van de steekproef (bij de HAM), hebben de respondenten individueel een uitnodiging ontvangen voor het interview. Ook voor de groepsinterviews hebben alle betrokken personen een uitnodiging ontvangen. Nadat de interviews afgenomen waren, zijn de respondenten door middel van een informatiebrief op de hoogte gesteld van de voortgang en het verdere verloop van het onderzoek. In deze brief werden zij ook bedankt voor hun inzet en deelname aan het onderzoek. Twee weken voor de eindpresentatie hebben alle betrokken personen een uitnodiging ontvangen voor het bijwonen van deze presentatie.

Gevolgte werkwijze bij afname interviews

Aan het begin van het interview hebben de interviewers zich voorgesteld aan de respondent. Hierna is er een korte uitleg gegeven over het interview. Hierin werd verteld welke persoon het interview afnam en welke persoon observeerde. Het onderwerp van het interview werd uitgelegd en toegelicht. Vervolgens werd toestemming gevraagd voor de geluidsopname en werd aangegeven hoe lang het interview zou duren. Ook werd informatie gegeven over de waarborging van de privacy, namelijk dat er geen namen genoemd zouden worden in de uitwerking van de gegeven informatie en dat de geluidsopname na gebruik verwijderd zou

worden. Het uitleggen van de procedure verhoogde de betrouwbaarheid van het onderzoek, omdat hiermee de kans op toevallige fouten verkleind en onduidelijkheden weggenomen werden.

Hierna werd het interview afgenomen aan de hand van de interviewschema's die zijn opgenomen in bijlage 3 tot en met 11. Bij de feitelijke interviews werden alleen de vragen gesteld en is er niet doorgevraagd. Aan de respondent is uitgelegd dat er niet werd doorgevraagd om te voorkomen dat er meningen zouden worden gegeven. Bij de interviews over meningen en opvattingen is uitgelegd dat er doorgevraagd kon worden op de antwoorden die de respondent gaf om meer zicht te krijgen op achterliggende redenen en overtuigingen. De afsluiting van het interview bestond uit het bedanken van de respondent. Daarna werd benoemd dat de recorder uitgezet zou worden. Hierna werd nog kort uitgelegd dat de respondent een uitgeschreven interview zou krijgen met de mogelijkheid om de informatie te wijzigen.

Ook werd uitgelegd dat de respondent na het lezen van het uitgeschreven interview, door middel van het zetten van een handtekening, toestemming moest geven voor het gebruik van de informatie bij de analyse. Doordat de respondent nog een keer kon nalezen wat er gezegd was tijdens het interview, konden eventuele toevallige fouten verbeterd worden. Hiermee is de betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogt.

3.5 Analysemethoden

Om de verzamelde data te verwerken, is er gebruik gemaakt van verschillende kwalitatieve analysemethoden. In deze paragraaf zal per onderzoekstechniek (interviews, vragenlijst, literatuuronderzoek en dossieronderzoek) beschreven worden welke analysemethode is toegepast om de informatie te kunnen verwerken.

Analysemethode interviews

De informatie uit de interviews is geordend aan de hand van labelingsschema's. Dit geldt voor zowel de individuele interviews als de groepsinterviews. Per deelvraag is een labelingsschema opgesteld. Het labelingsschema is opgesteld aan de hand van de belangrijkste aspecten uit de deelvraag en de vragenlijst(en) bij de betreffende deelvraag. Hierbij is onderscheid gemaakt in kernlabels en labels. De kernlabels zijn gebaseerd op de kernwoorden uit de betreffende deelvraag. De labels zijn gebaseerd op de vragen uit de vragenlijsten die onder het betreffende kernlabel vallen. Dus uit zowel de deelvraag als de vragenlijsten zijn kernwoorden geselecteerd. Met de, vanuit de interviews, verzamelde informatie over deze kernwoorden zijn aan de hand van het labelingsschema de resultaten beschreven en is er antwoord gegeven op de betreffende deelvraag.

Per label is alle relevante informatie uit de interviews geselecteerd. Informatie die niet onder een bestaand label paste maar wel relevant leek voor het onderzoek, heeft een rood label gekregen zodat duidelijk is welke labels tijdens de analyse zijn toegevoegd. De labelingsschema's zijn in verband met privacygevoelige informatie niet opgenomen in dit verslag.

Analysemethode vragenlijst

Voor de beantwoording van deelvraag vijf is voorafgaand aan het groepsinterview mondeling een individuele vragenlijst afgenomen bij de betreffende respondenten. Dit betrof een gestructureerde vragenlijst waarin gewerkt werd met smileys. Bij de analyse van de informatie die uit deze vragenlijsten naar voren kwam, is gebruik gemaakt van een kwalitatieve verwerking van de gegevens.

De resultaten zijn per vraag weergegeven in een schematisch overzicht. In dit overzicht is weergegeven hoe vaak een bepaald antwoord gegeven is in relatie tot het totale aantal antwoorden bij de betreffende vraag. Vervolgens is aan de hand van de kwalitatieve verwerking van de gegevens een beschrijving gegeven van de uitkomsten. De uitkomsten van de vragenlijsten zijn gegroepeerd en vervolgens is er hiërarchie aangebracht. Daarna zijn er verbanden gelegd tussen de antwoorden op de verschillende vragen. Tot slot zijn hieraan conclusies verbonden die een uitspraak doen over de beleving van de populatie. De resultaten bij deze deelvraag zijn opgenomen in bijlage 16 en 17.

Analysemethode literatuuronderzoek

Voor de beantwoording van deelvraag twee is er gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. Bij de analyse van de literatuur is gebruik gemaakt van tekstanalyse. Aan de hand van de deelvraag is een variabelenlijst vastgesteld, welke is opgenomen in bijlage 12. Aan de hand van deze variabelen is relevante literatuur gezocht en per variabele beschreven. Daarna werd vanuit de geselecteerde teksten een samenvatting geschreven en vervolgens is een antwoord gegeven op de deelvraag.

Analysemethode dossieronderzoek

Voor de beantwoording van de deelvragen drie en vier is, naast de interviews, dossieronderzoek ingezet. Bij de analyse van de dossiers is gebruik gemaakt van documentanalyse. Aan de hand van de deelvraag zijn variabelen vastgesteld, welke opgenomen zijn in bijlage 13 en 14. Tijdens de analyse van de dossiers zijn relevante gegevens gegroepeerd, waarna relaties en betekenissen tussen de gegevens onderzocht zijn. Op basis daarvan zijn er conclusies getrokken over de tekst.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de geanalyseerde resultaten bij de verschillende deelvragen kort samengevat weergegeven. Eerst wordt de analysemethode uitgelegd. Daarna wordt onder elke deelvraag kort benoemd welke respondenten benaderd zijn. Ook wordt de deelvraag herhaald, en daarna worden de resultaten weergegeven.

4.1 Resultaten deelvraag 1

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen uit de feitelijke interviews die afgenomen zijn bij twee respondenten van de HAM en twee respondenten van de Huguenot Primary School. De respondenten van de HAM waren een social worker en een medewerker, de respondenten van de Huguenot Primary School waren een leerkracht van de special need klas en een leerkracht van de reguliere klas.

Deelvraag 1

Wat zijn de feitelijke gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de HAM en hoe beïnvloedt dit hun functioneren op de Huguenot Primary School?

Uit de verzamelde informatie blijkt dat de kinderen van de HAM de volgende gedragskenmerken laten zien: weglopen van school; anderen pijn doen; een gebrek aan vertrouwen; geen verantwoordelijkheidsgevoel; onvermogen om gevoelens te uiten; onvermogen om te functioneren in een gestructureerde omgeving; onvermogen om te luisteren; een gebrekkige gewetensfunctie en onvermogen om te handelen naar wat hen gevraagd of verplicht gesteld wordt en hiertegen rebelleren. Tot slot werd genoemd dat deze kinderen twee manieren hebben waarmee zij met het probleem omgaan: vechten of vluchten.

De eigenschappen van de kinderen zijn schematisch weergegeven in figuur 4.

	HAM	Huguenot Primary School	Beide
Kwaliteiten / mogelijkheden	Goed in drama, kunst en zingen Onderzoekend Natuurlijk leiderschap	Behulpzaam Dragen zorg voor elkaar Verantwoordelijkheidsgevoel voor anderen Delen makkelijk	Goed in sport In staat alles te doen wat een normaal kind kan
Beperkingen	Gebrek aan zelfvertrouwen Gebrek aan zelfbewustzijn Lichamelijke, ontwikkelings- of algemene achterstand Geen contact met ouders Geen progressie op school	Geen verantwoordelijkheid dragen over eigendommen (no ownership) Nooit geleerd verantwoordelijkheid te nemen voor eigen behoeften Een ander de schuld geven Manipulatief	
Onmogelijkheden	Laag IQ Geen begrip van waarden Onmogelijkheid om zichzelf buiten het probleem te plaatsen		

Figuur 4. Schematisch overzicht eigenschappen

De gedragskenmerken en eigenschappen hebben, volgens de respondenten van de Huguenot Primary School, invloed op het functioneren van de kinderen van de HAM op de school. Er waren geen verschillen zichtbaar in de meningen en opvattingen van de respondent van de special need klas en de respondent van de reguliere klas. Wanneer het kind een probleem heeft binnen de HAM, zal dit volgens hen invloed hebben op het gedrag van het kind in de klas. In de klas kan een kind acting-out gedrag laten zien of is het kind niet bereid om te werken. De respondenten signaleren dat er thuis, op de school en in de HAM verschillende regels gelden. Dit maakt het voor het kind moeilijk om in alle settings adequaat te kunnen functioneren. Daarnaast zitten sommige kinderen erg in hun eigen wereld, vol van hun eigen probleem. Sommige kinderen zijn erg stil, teruggetrokken of apathisch. Ander zichtbaar gedrag in de klas (dat voortvloeit uit de problematiek) is: misdragingen, schreeuwen, tegen de deur schoppen, met tassen gooien, huiswerk niet afmaken en geweld

tegen klasgenoten. Deze kinderen hebben vaak niet de intrinsieke motivatie, zij realiseren zich niet dat zij op school werken voor zichzelf en hun eigen toekomst. Soms stoppen ze gewoon met hun schoolwerk. De kinderen van de HAM hebben, volgens de respondenten van de Huguenot Primary School, vanwege hun achtergrond een academische achterstand. De achterstand die het kind heeft als gevolg van zijn trauma heeft een langetermijneffect op het academisch vermogen van het kind. Het niveau van onderwijs is ook een

‘Because if a child is traumatized, or unhappy, or sad, it’s not going to focus that well as a child who is in a normal situation.’

probleem. De respondenten denken dat kinderen acting-out gedrag laten zien omdat zij zich vaak minder goed voelen dan anderen en hun minderwaardigheidsgevoelens verbergen achter hun gedrag. In de school zijn twee special need klassen gecreëerd die een stabiele en veilige omgeving bieden voor de kinderen van de HAM die niet kunnen functioneren in de reguliere klassen.

Gerelateerd aan de centrale vraagstelling kan gezegd worden dat de verzamelde informatie bij deze deelvraag bruikbaar, volledig en voldoende relevant is voor de beantwoording van de centrale vraagstelling.

De informatie is bruikbaar en volledig omdat duidelijk is geworden welke gedragskenmerken en eigenschappen de beide partijen (de HAM en de Huguenot Primary School) typerend vinden voor de kinderen van de HAM.

Omdat zowel naar gediagnosticeerde als niet-gediagnosticeerde problematiek is gekeken, is eveneens duidelijk geworden welke problematiek er speelt. De problematiek, gedragskenmerken en eigenschappen die beide partijen noemden kwamen met elkaar overeen en vulden elkaar aan. Door deze informatie is duidelijk geworden dat zowel de medewerkers van de HAM als van de Huguenot Primary School zicht hebben op problemen die bij de kinderen spelen.

Daarnaast is duidelijk geworden hoe de problematiek van de kinderen doorwerkt in hun functioneren op school (zie bovenstaande informatie). Hierdoor kan gekeken worden naar de mate waarin het onderwijs aansluit bij de specifieke begeleidingsbehoefte van de kinderen zodat het welzijn van de kinderen gewaarborgd wordt en het onderwijs kan leiden tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten.

In de aanbevelingen die gedaan zullen worden over hoe het welzijn van het kind gewaarborgd kan worden en hoe het onderwijs afgestemd kan worden op het kind, kan bij de reeds aanwezige kennis aangesloten worden.

4.2 Resultaten deelvraag 2

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen uit het literatuuronderzoek. De beschrijving van de problematiek bouwt voort op de beschrijving die gegeven is in de theoretische inleiding (zie bijlage 2).

Deelvraag 2

Welke aanbevelingen worden er vanuit de literatuur gedaan om in het onderwijs op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van leerlingen met problematiek (welke verduidelijkt zijn door deelvraag één).

Aansluiting in het onderwijs

Vanuit de literatuur kunnen er verschillende aanbevelingen gedaan worden over hoe in het onderwijs aangesloten kan worden bij een kind, met betrekking tot specifieke begeleidingsbehoefte die voortvloeit uit problematiek. Bij de verschillende problematiek wordt zowel algemeen als specifiek aangegeven hoe in het onderwijs aansluiting gezocht kan worden bij het kind. Hieronder zullen de hoofdlijnen van deze adviezen weergegeven worden.

Osofsky (2004) beschrijft dat een **trauma** effect heeft op het algehele functioneren van het kind, waarbij de sociale competentie en schoolprestaties vaak negatief beïnvloed zijn. Kinderen met een trauma worstelen tussen de polariteiten macht versus onderwerping en dominantie versus slachtofferrol. Osofsky (2004) beschrijft dat er, als gevolg van verschillende culturele achtergronden, verschillende waarden kunnen zijn in de schoolcultuur en de familiecultuur. Deze verschillen kunnen leiden tot conflicten als het kind leert te navigeren tussen deze twee werelden. Daarom is het belangrijk om de culturele waarden van de verschillende settings binnen welke het kind moet functioneren, toe te staan en daarop aan te passen. In de benadering van de leraar is het van cruciaal belang dat de leraar naar het kind kan luisteren en zijn/haar zorgen kan aanhoren. Het kind heeft de leerkracht nodig om zich veilig te voelen. Het kind heeft toestemming nodig om gevoelens te laten zien en heeft hulp nodig om gevoelens van angst, bezorgdheid en verdriet te identificeren. Hiernaast is het belangrijk om aan te sluiten bij de sterke kanten van het kind, de zwakke kanten te herkennen en er mee te werken en om een sterke en positieve relatie met het kind op te bouwen. Hierbij is het belangrijk om gevoelens van het kind onder woorden te brengen, waardoor je als leerkracht het kind laat zien dat je hem begrijpt. Osofsky (2004) beschrijft dat, omdat een kind niet kan leren tenzij het veilig en gezond is, een kind het beste leert in een kwalitatief goede setting met goed opgeleide leerkrachten en stabiele relaties. Kinderen worden vaak in pleeggezinnen geplaatst vanwege mishandeling of verwaarlozing door verslaafde ouders, extreme armoede, dakloosheid of een psychische ziekte. Veel van deze gezinnen hebben weinig psychosociale en financiële middelen of bronnen van steun. Hierom is het zeer belangrijk dat verzorgers, begeleiders en leerkrachten goed opgeleid en gekwalificeerd zijn.

Kutscher (2005) beschrijft een aantal manieren waarop een kind met **leerproblemen** geholpen kan worden in zijn functioneren op school, namelijk: het kind helpen en voordoen hoe het kind het huiswerk moet maken is beter dan het hem zelf uit te laten zoeken waardoor hij er niet uit komt. Het vergt verscheidende malen uitleg en samen kijken naar het materiaal, voordat het kind met leerproblemen een taak zelfstandig uit kan voeren.

‘Of all the judgments we pass, none is as important as the one we pass on ourselves.’

Als een leerkracht toesten in kleine stappen opdeelt, zullen de meeste studenten nog steeds onderwezen moeten worden in hoe zij moeten studeren. De Jager (2006) beschrijft hoe de leerkracht met de begeleiding aan kan sluiten bij het kind, bijvoorbeeld door elke dag op dezelfde manier te beginnen en een eenvoudig, stapsgewijs overzicht van de dag te geven en het kind voor te leggen wat je die dag wil bereiken. Ook is het

belangrijk het kind te waarschuwen als er verandering in de schoolroutine zal komen, aangezien veranderingen de omgeving minder voorspelbaar maken en het kind zich daardoor mogelijk bedreigd voelt. Ook noemt de Jager (2006) dat het belangrijk is dat het kind een eigen plek heeft in de klas. De leerkracht moet liefdevol, streng en rechtvaardig zijn en zo een omgeving creëren waarin de leerlingen zich veilig voelen. De leerkracht kan zich focussen op de positieve aspecten en toekomstig gedrag bespreken. Ook kan de leerkracht gevraagd worden om kleine taken in het klaslokaal te verrichten. Deze activiteiten zal het kind helpen om de aandacht weer te kunnen vestigen op de lesstof. Ook kan de les afgesloten worden met een activiteit die de leerlingen helpt om te ontdekken wat zij geleerd hebben. Dit geeft hen zelfvertrouwen, wat motivering geeft voor nieuwe

leerervaringen. De Jager (2006) noemde ook dat kinderen de stof beter vasthouden door herhaling en/of de intensiteit van de ervaring.

Wanneer een kind **verstandelijk gehandicapt is**, heeft het een beperkt geestelijk vermogen waardoor zij niet voldoende voortgang op school maken, zo beschrijven Steenkamp & Steenkamp (1992). Het is volgens Steenkamp & Steenkamp (1992) belangrijk dat leerkrachten kennis hebben over de ontwikkeling van het kind en de leerproblemen, dat leerkrachten informatie hebben over elk individueel kind (medische en psychologische rapporten, informatie over de sociale achtergrond van het kind en de ontwikkeling, etc.) om te waarborgen dat de leerkrachten en het kind samen kunnen werken, dat de leerkracht het kind kan benaderen op een manier die aansluit bij zijn of haar specifieke behoeften. Steenkamp & Steenkamp (1992) geven ook algemeen advies over hoe er een ondersteunende omgeving voor het kind gecreëerd kan worden binnen de school. Deze adviezen zijn schematisch weergegeven in de conclusie, in figuur 12.

Kutscher (2005) beschrijft de begeleiding die leerkrachten kunnen bieden aan kinderen met een **depressie**. Leerkrachten moeten tijd maken voor het kind om zo het gemiste werk in te kunnen halen. Kinderen met een depressie missen vaak veel van school omdat ze fysiologisch niet in staat zijn om 's ochtends op te staan. Een leerkracht moet niet van het kind verwachten dat het kind om extra hulp voor zichzelf vraagt. De leerkracht moet er daarom ook alert op zijn dat hij de vicieuze cirkel van depressie (falen op school → meer depressie) vermijdt. De leerkracht moet tegemoetkomen aan het gebrek aan aandacht dat een kind heeft wanneer het in een depressieve toestand is. Dergelijke medisch gerelateerde traagheid zal moeten worden toegelaten en het schoolschema moet aangepast worden zodat het passend is bij de behoeften van het kind.

Over de begeleiding van kinderen met ADHD beschrijft Conner (2006) dat er veel **ADHD** symptomen zijn die mogelijk alleen aanwezig zijn binnen de schoolsetting en die op een leerstoornis en/of moeilijkheden in de leeromgeving wijzen. Deze kunnen benaderd worden met de juiste keuzes in behandeling van het kind. Voor kinderen met ADHD is het behulpzaam om materiaal op een levendige, animerende manier te presenteren die hun aandacht trekt en hen helpt met de organisatie van opdrachten.

'I don't care how much you know
until I know how much you care'.

Conner (2006) beschrijft daarnaast dat positieve bekrachtiging optreedt wanneer de gevolgen van het gedrag dit gedrag versterken. Aandacht schenken aan ongewenst gedrag is vaak een onbedoelde bekrachtiging in het klaslokaal. Naast de positieve bekrachtiging kan er ook een time out ingezet worden. Dit houdt in dat een kind uit de omgeving gehaald wordt en in een andere, rustige omgeving wordt gebracht voor

een bepaalde periode. De meeste ouders en leerkrachten straffen ongewenst gedrag, maar vergeten het kind te vertellen wanneer het zich goed gedraagt en om gewenst gedrag te belonen. Kutscher (2005) beschrijft dat kinderen met ADHD duidelijke grenzen nodig hebben. Daarnaast is het belangrijk dat deze kinderen benaderd worden op een manier die direct effect heeft, zoals bijvoorbeeld door oogcontact te maken waardoor zij zich weer concentreren of op het bureau te tikken om het kind terug te brengen in zijn concentratie op het schoolwerk. Ook het reduceren van lange instructies in eenvoudige delen, studenten aanmoedigen om sleutelwoorden te onderstrepen etc. helpt hen om hun concentratie langer vast te houden. De leerkracht kan lichamelijk hyperactieve kinderen toestaan om even op te staan en iets te pakken. Daarnaast kan het behulpzaam zijn als het kind voorin de klas zit, omdat de leerkracht dan dichtbij is waardoor het makkelijker is om de aandacht vast te houden. Voor sommige kinderen is het echter overweldigend om zo dicht bij de leerkracht te zitten. Daarom moeten vaste zitplaatsen individueel toegepast worden, eventueel in overleg met het kind. Ook noemt Kutscher (2005) dat het in de begeleiding van een kind met ADHD belangrijk is dat het kind geïnformeerd wordt over typische dagroutines, om het kind opdrachten voor de week te geven, het kind positief te bekrachtigen en hulp te geven wanneer het kind dat nodig heeft.

De resultaten bij deze deelvraag zijn hieronder schematisch weergegeven. Bij de problematiek worden de typerende gedragskenmerken en eigenschappen beschreven die genoemd werden in de literatuur. Daarnaast wordt weergegeven hoe er in het onderwijs aangesloten kan worden bij deze gedragskenmerken en eigenschappen. Hierbij is niet alle problematiek beschreven, omdat in de gebruikte literatuur niet altijd de informatie aanwezig was die betrekking heeft op de aansluiting van het onderwijs bij de problematiek van het kind. In bijlage 24 zijn de definities en gedragskenmerken en eigenschappen opgenomen van de overige problematiek.

In het tweede schematische overzicht worden algemene interventies beschreven die van toepassing zijn op de aansluiting van het onderwijs bij kinderen met problematiek.

Specifieke interventies

	Gedragsskenmerken en eigenschappen	Aansluiting onderwijs
Trauma	Angst Afwisselend liefdevol en vijandig gedrag Gevoelig voor veranderingen in omgeving. Prikkelbaar, boos, agressief Teruggetrokken, verdrietig Afgevlakte responsiviteit Problemen in het aangaan van positieve relaties Weinig eigenwaarde en zelfrespect	Luisteren Kind veilig laten voelen Toestemming geven om gevoelens te laten zien Hulp geven bij het identificeren van angst, bezorgdheid en verdriet Aansluiten bij sterke kanten van het kind Erkenning geven voor zwakke kanten Sterke, positieve relatie opbouwen met het kind Gevoelens van het kind onder woorden brengen (laten zien dat je het kind begrijpt)
Leerproblemen	Verlies van eigenwaarde Negatief gedrag/misdragen Verdedigend/agressief gedrag Afstand houden van mensen en situaties Emotioneel Op zichzelf gericht/dagdromer Hulpbehoevend/afhankelijk Fantasie en werkelijkheid door elkaar halen	Voordoen hoe de taak gedaan moet worden Uitleg geven Taak in kleine stappen opdelen Vaste routine Waarschuwen bij verandering in routine Veilige omgeving creëren Focussen op positieve aspecten Afwisseling in taken Herhalen van lesstof
Verstandelijke handicap	Koppig/agressief gedrag Teruggetrokken gedrag Langzame en beperkte intellectuele ontwikkeling Beperkt verbaal begrip Weinig intellectuele vermogens Beperkte woordenschat Spraakgebrek	Kennis over de ontwikkeling van het kind Kennis over de leerproblemen Over achtergrondinformatie beschikken
Depressie	Verdriet, somber Gevoel van leegte, lusteloos, vermoeid Problemen in eigenwaarde Verlies van interesse Prikkelbaarheid Gedachten aan de dood Aandachtsstoornis Gevoel van hulpeloosheid Zelfverwilt, schuldgevoelens Gedrags- en leerproblemen Angst	Tijd geven om gemist werk in te kunnen halen Kind extra hulp geven Vicious cirkel (depressie – falen op school – meer depressie) vermijden Aandacht schenken Traagheid toelaten Schoolschema aanpassen
ADHD	Onoplettend Chaotisch Problemen in concentratie Aandachtsproblemen Hyperactiviteit Impulsiviteit Makkelijk afgeleid Vergeetachtig Weinig geduld Onvermogen zich aan te passen Agressief, koppig, snel boos Lage eigenwaarde, depressie Slechte sociale vaardigheden	Materiaal op een levendige, animerende manier te presenteren Positieve bekrachtiging Time out Duidelijke grenzen Reageren op een manier die direct effect heeft Reduceren van lange instructies in eenvoudige delen Toestaan dat een kind opstaat/rondloopt Vaste zitplaatsen Vaste routine Opdrachten geven Hulp geven wanneer nodig

Algemene interventies

	Interventie
Discipline	- Begrip voor het kind en realiseren wat zijn behoeften zijn - Routine (dagelijkse routine waarin het kind veiligheid kan vinden is essentieel voor discipline) - Motivatie (het kind moet constructief benaderd worden met taken waarin hij geïnteresseerd is, zodat hij niet vervuild raakt) - Succesgevoel (het kind moet aangemoedigd worden om zichzelf te ontwikkelen en succeservaringen op te doen, taken moeten zo gekozen worden dat een kind ze succesvol zelf kan maken) - Positieve benadering (wat een kind kan, moet gewaardeerd worden en alle instructies moeten worden gegeven op een positieve manier, dat is: benoem wat een kind moest doen in plaats van wat het niet moet doen) - Grenzen (het kind moet weten wat goed en verkeerd is, waar de grenzen liggen) - Zelfcontrole (het creëren van discipline kan bereikt worden door bepaalde gedragspatronen te versterken. Goede gedragingen die stapsgewijs ontwikkelen, verhogen de zelfdiscipline) - Houding (de leerkracht moet vriendelijk, objectief en consistent zijn) - Ondersteuning (sommige kinderen hebben altijd ondersteuning nodig, terwijl andere kinderen langere tijd zonder ondersteuning kunnen werken) - Verschillen (er zijn verschillen in hoe kinderen leren, instructies moeten passend zijn bij de mogelijkheden van een kind) - Humor (humor helpt soms om een moeilijke situatie op te lossen) - Straffen (als een leerkracht besluit om een kind te straffen, moet dit direct gebeuren zodat de straf geassocieerd kan worden met het verkeerde gedrag)
Tempo	De leerkracht moet aansluiten bij het tempo van het kind, het kind heeft vaak tijd nodig om zich aan te passen aan een nieuwe situatie of taak.
Individuele benadering	Wanneer lessen opgesteld worden, moet rekening gehouden worden met de specifieke kenmerken, interesses, persoonlijke omgeving en niveau van ontwikkeling, ervaringen, mate van volwassenheid en het begripsniveau van het kind. Het niveau van ontwikkeling en de vermogens van het kind moeten hierin meegenomen worden. Dit betekent ook dat het kind individuele aandacht moet ontvangen binnen de groep, zodat er gezorgd wordt voor zijn/haar specifieke begeleidingsbehoefte.
Motivatie	De relatie tussen de leerkracht en het kind moeten van zo'n aard zijn dat de leerkracht kan motiveren en het kind kan activeren. Het is nodig dat de leerkracht weet wat de interesses van het kind zijn, zodat ze deze kan gebruiken als stimulans. Het kind is vaak onzeker en daarom niet bereid om een taak te beginnen. Motivatie speelt een zeer belangrijke rol in het onderwijs. Als een kind gemotiveerd is, zal het volharden in een taak totdat hij succes geboekt heeft. Er moet niet te snel hulp gegeven worden, alleen wanneer het kind echt niet verder kan of wanneer het zelf om hulp vraagt.
Instructies	Alle instructies moeten duidelijk en simpel zijn. Er moet een instructie per keer gegeven worden en het kind moet de terminologie kunnen begrijpen. Taken die het kind gegeven worden moeten voor het kind succesvol tot uitvoer gebracht kunnen worden, terwijl er ook voldoende uitdaging in zit om voortgang te stimuleren.
Concretiseren	Een kind met een verstandelijke beperking, maar ook kinderen met bijvoorbeeld autisme en ADHD, hebben moeite met abstracties en moeten daarom leren op een concrete basis. Hiervoor kunnen concrete voorbeelden gebruikt worden.
Repeteren	Moeilijke en nieuwe activiteiten moeten verdeeld worden in makkelijke stapjes, zodat het kind succes kan boeken met elk deel dat het aan kan.

Figuur 5. Schematisch overzicht interventies, ontleend aan Steenkamp & Steenkamp (1992)

De informatie uit het literatuuronderzoek is gedeeltelijk bruikbaar. Het gaat bij deze literatuur om de manier waarop er in het onderwijs aangesloten kan worden bij de problematiek van de kinderen van de HAM. Aangezien er veel verschillende problematiek is, is het moeilijk precies aan te geven hoe er per problematiek aangesloten kan worden bij het kind. Daardoor is de informatie uit de conclusie algemeen gebleven. Ook is de informatie niet geheel volledig. In verband met de beperkte tijd en beperkt beschikbare literatuur is niet bij alle

problematiek beschreven wat er nodig is om in het onderwijs aan te kunnen sluiten. De informatie die verzameld is, is wel relevant om mee te nemen voor de beantwoording van de centrale vraagstelling omdat hierin een aantal praktische aanbevelingen worden gedaan over hoe er met een kind met problematiek omgegaan kan worden in de klas. Deze aanbevelingen zijn relevant omdat deze gericht zijn op het vergroten van het welzijn van het kind en aangeven hoe de manier van onderwijs aan kan sluiten bij de specifieke gedragskenmerken en eigenschappen van kinderen met problematiek.

In de tekst wordt middels APA-normen verwezen naar de gebruikte literatuur.

4.3 Resultaten deelvraag 3

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen uit het feitelijke interview met een medewerker van de HAM en het dossieronderzoek. In de resultaatbeschrijving zijn beide informatiebronnen samengevoegd.

Deelvraag 3

Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de instelling begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de instelling hiervoor?

Conclusie

Kijkend naar de *begeleiding* die de instelling biedt aan kinderen, blijkt uit de dossiers dat voor ieder kind dat aangemeld wordt bij de instelling, een zorgplan wordt geschreven. In dit zorgplan is beschreven welke begeleiding en therapie het kind nodig heeft. De HAM lijkt dus op de hoogte te zijn de begeleidingsbehoefte van het kind. Zij kunnen daarmee mogelijk een rol spelen in het functioneren van de kinderen op school door informatie over te dragen aan leerkrachten van de school. Binnen de instelling is beperkte hulpverlening aanwezig. Specialistische begeleiding wordt ingekocht. De beperkte hulpverlening is mogelijk een beperking te in het optimaal aan kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van de kinderen omdat hulp die nodig is niet altijd beschikbaar is. Begeleiding wordt gegeven door care givers en social workers. De care givers focussen zich op het dagelijks leven van het kind. Zij geven de leiding aan een groep en zijn hierin een rolmodel. De social workers werken individueel met de kinderen en zijn verantwoordelijk voor een geïntegreerde begeleiding aan het kind en zijn systeem.

Kijkend naar de *mogelijkheden* die de instelling biedt aan de kinderen, blijkt dat binnen de instelling onderdak en veiligheid geboden kan worden aan kinderen die bedreigd worden in een gezonde ontwikkeling (bijvoorbeeld door mishandeling of verwaarlozing). De respondent geeft aan dat de begeleiding op emotioneel vlak niet altijd aansluit. Kijkend naar de selectieprocedure, kan samenvattend gezegd worden dat kinderen die zich kunnen handhaven binnen het reguliere onderwijs en zelfstandig kunnen functioneren, opgenomen kunnen worden binnen de HAM. Vanwege de mogelijkheden van de instelling is het niet mogelijk om specifieke problematiek, zoals ernstige gedragsproblemen of handicaps, binnen de instelling te hanteren.

De care givers die werkzaam zijn binnen de HAM dragen elk zorg voor maximaal veertien kinderen. De opleiding/training van de care givers lijkt niet voldoende om aan te kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van de kinderen. Dat de care givers niet voldoende opgeleid zijn is opvallend, omdat de care givers de werkers zijn die het meeste contact hebben met het de kinderen. Dit speelt mogelijk een rol in het feit dat de begeleiding niet altijd aan lijkt te sluiten bij de kinderen omdat care givers geen kennis hebben van problematiek en begeleidingsbehoeften die daaruit voortvloeien.

De social workers dragen elk zorg voor maximaal vijftig kinderen. Zij zijn gekwalificeerd social worker en krijgen supervisie en scholing om de kwaliteit van de hulpverlening te waarborgen. Ook het feit dat één social worker zorg draagt voor maximaal vijftig kinderen is opvallend. Dit aantal lijkt niet realistisch te zijn om tegemoet te kunnen komen aan de begeleidingsbehoefte van de kinderen.

‘We have to change their minds and we have to fight the circle of poverty’.

Knelpunten

In het interview komen een aantal knelpunten naar voren die een beeld geven van de onmogelijkheden waar de instelling tegenaan loopt. Zo is er onvoldoende aandacht om kinderen vaardigheden aan te leren die nodig zijn om zelfstandig te kunnen leven in de samenleving. Dit lijkt een algemeen

probleem te zijn in de samenleving, er zijn onvoldoende mogelijkheden (hoeveelheid en opleiding van personeel, financiële middelen etc.) om hier aandacht aan te kunnen besteden. Daarbij is op de instelling behoefte aan getrainde care givers zodat zij op een professionele manier met de kinderen kunnen werken en nauwer kunnen samenwerken met de social workers. Verder zouden de care givers over achtergrondkennis van een kind moeten beschikken zodat zij daarbij aan kunnen sluiten in de begeleiding. Wanneer care givers zicht hebben op de achtergrond van het kind, kunnen zij in de begeleiding mogelijk beter aansluiten bij het de specifieke gedragskenmerken en eigenschappen van kind. Deze knelpunten geven eventuele mogelijkheden aan waarop geïntervenieerd kan worden wat betreft de begeleiding die geboden wordt aan het kind. Deze informatie is relevant voor de beantwoording van de centrale vraagstelling, omdat hierop in aanbevelingen aangesloten kan worden om het welzijn van het kind te waarborgen. Het welzijn van het kind wordt gewaarborgd wanneer het kind de begeleiding krijgt die het kind met zijn specifieke problematiek nodig heeft.

4.4 Resultaten deelvraag 4

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen uit het feitelijke interview met een medewerker van de Huguenot Primary School en het dossieronderzoek. In de resultaatbeschrijving zijn beide informatiebronnen samengevoegd.

Deelvraag 4

Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de Huguenot Primary School begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de school hiervoor?

Conclusie

Kijkend naar de *begeleiding* die de Huguenot Primary school biedt aan kinderen, blijkt dat de kinderen van de HAM worden op dezelfde manier behandeld als de andere kinderen op de school. Voor leerlingen met problemen binnen het reguliere onderwijs is er de mogelijkheid voor leerlingen om extra begeleiding te krijgen bij een vak dat ze moeilijk vinden. Wanneer specifieke hulp nodig is, wordt een procedure in gang gezet, waarin bepaald wordt welke hulp het beste aansluit bij het kind. Ook leerkrachten krijgen, waar nodig, ondersteuning in het begeleiden van kinderen met special needs door middel van de teacher support group. Binnen de school zijn twee special need klassen. De school schakelt externe hulp in wanneer zij zelf niet voldoende kennis hebben om te voldoen aan de begeleidingsbehoefte van een kind. Uit deze informatie lijkt de school te kunnen voldoen aan de begeleidingsbehoefte van kinderen van de HAM. De situatie lijkt zo te zijn dat er extra begeleiding ingeschakeld kan worden wanneer dit nodig is. Dit geldt voor iedere leerling van de school. Dit is opvallend, omdat uit het beschreven knelpunt lijkt of de school niet aan de begeleidingsbehoefte aan kinderen van de HAM kan voldoen. Toch lijkt de school op basis van deze informatie voldoende middelen te hebben. De school streeft ernaar tegemoet te komen aan de begeleidingsbehoefte van de kinderen van de HAM. Dit doen zij onder andere door middel van de special need klassen. Toch lijkt de begeleiding bij bepaalde problemen niet altijd optimaal aan te sluiten. Uit de verkregen informatie wordt niet duidelijk om welke problemen het hier gaat. Ook wordt niet duidelijk wat de reden is dat begeleiding niet altijd optimaal lijkt aan te sluiten.

Informatieoverdracht tussen de HAM en de Huguenot Primary school vindt plaats door middel van overdrachtformulieren (wanneer zich een incident voordoet) en 'vakkelijk komitee vergadering' (één keer per kwartaal). Er zijn dus communicatiemiddelen waar gebruik van wordt gemaakt om contact te onderhouden met de HAM. Er wordt uit de informatie niet duidelijk of deze communicatiemiddelen daarvoor voldoende zijn en effectief genoeg werken.

Kijkend naar de *mogelijkheden* die de instelling biedt aan de kinderen, blijkt dat de school onderwijs kan bieden aan kinderen met beperkte leervermogens, leerlingen met een tijdelijke leerachterstand, kinderen die op een gemiddeld niveau presteren en kinderen die boven het gemiddelde niveau presteren.

Er is een selectieprocedure. Het belangrijkste kenmerk is dat de kinderen binnen de zone van de school moeten wonen. Ook moeten kinderen de Engelse of Afrikaanse taal beheersen. Kinderen met een 'form of misbehavior' worden niet toegelaten. Met de HAM is een speciale regeling. Aanmeldingen worden beoordeeld door het Departmental Assessment Committee die kijkt welke school het best bij het kind past. De capaciteit van de school is een totaal van 620 leerlingen, met een maximaal aantal van 28 leerlingen per klas. Er zijn twee special need klassen, waarin maximaal 15 leerlingen per klas geplaatst kunnen worden.

Leerkrachten binnen de school zijn niet specifiek opgeleid voor het begeleiden van kinderen met special needs, met uitzondering van de leerkrachten in de special need klassen. Het is onduidelijk in hoeverre de leerkrachten van de reguliere klassen in staat zijn om kinderen met special needs op een adequate manier te begeleiden. Zoals eerder beschreven kunnen leerkrachten ondersteuning krijgen van het teacher support team. Er is echter niet duidelijk of deze ondersteuning voldoende is om als leerkracht het kind op een adequate manier te kunnen begeleiden. De financiering van de school wordt voor het grootste gedeelte bekostigd vanuit het schoolgeld dat betaald wordt door de ouders. Een klein deel wordt bekostigd door de staat. Met de HAM is een aangepaste regeling. Zij betalen vijftig procent van de totale kosten (schoolgeld).

De respondent benadrukt in het interview dat niet alle kinderen van de HAM problemen hebben en geeft een beeld van begeleiding die er binnen de school is voor kinderen met special needs. Bovenstaande informatie geeft een beeld van de mogelijkheden die de school voor deze begeleiding heeft. Het is opvallend dat benoemd wordt dat kinderen van de HAM op dezelfde manier begeleid worden als de andere leerlingen van de school. Het is de vraag of dit realistisch is, gezien de problematiek van de kinderen van de HAM.

4.5 Resultaten deelvraag 5

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen uit de gestructureerde vragenlijsten en de groepsinterviews die afgenomen zijn bij de kinderen van de HAM. In de resultaatbeschrijving worden de resultaten uit beide interviews samengevoegd. In bijlage 16 en 17 zijn de resultaten van de individuele interviews en de groepsinterviews schematisch weergegeven.

Deelvraag 5

Hoe beleven de kinderen van de HAM de manier waarop zij onderwijs krijgen en de manier waarop de leerkrachten hen benaderen en wat zijn de meningen en opvattingen van de kinderen hierover?

Groep 1 (zes/zeven en acht/negen jaar; 2 jongens regulier, 2 meisjes regulier)

De eerste groep bestond uit twee respondenten uit de reguliere klas. Zij zitten in de leeftijdscategorie zeven – acht jaar, beiden zijn meisjes. Er is verschil in beleving zichtbaar over de manier van onderwijs en de benadering van de leerkrachten. De zevenjarige was overwegend negatief, terwijl de achtjarige positief was over beide aspecten. Het was niet mogelijk deze informatie te vergelijken tussen jongens en meisjes of tussen regulier en special need, omdat er twee respondenten beschikbaar waren.

Groep 2 (acht/negen en tien/elf jaar; 1 jongen special need, 1 jongen regulier, 1 meisje special need, 1 meisje regulier)

Bij de tweede groep was een respondent van tien jaar uit de reguliere klas afwezig. Haar scores zijn meegenomen in de beschrijving van de resultaten van de derde groep, waar zij wel aanwezig was. In de tweede groep waren alle respondenten positief over de manier van onderwijs en de benadering van de leerkrachten. Hierin was geen verschil zichtbaar tussen jongen of meisje, tussen leeftijden of tussen de reguliere of special need klassen.

Groep 3 (tien/elf jaar; 1 jongen special need, 1 jongen regulier, 1 meisje special need, 1 meisje regulier)

Over het algemeen waren de respondenten in de derde groep positief over de manier van onderwijs. Één van de respondenten, een jongen van tien jaar uit de reguliere klas, voelt zich soms boos, met name als hij dingen moet doen die hij niet leuk vindt. Verder zijn er geen verschillen zichtbaar tussen jongen/meisje, leeftijd of regulier/special need. De belevingen, meningen en opvattingen over de benadering van de leerkrachten liep in deze groep uiteen. De respondenten uit de reguliere klas (in de leeftijdscategorie van tien jaar) waren overwegend positief over de benadering. Bij één respondent speelden haar eigen gevoelens een grote rol in hoe ze de benadering van de leerkracht waardeerde. Eerst voelde ze zich gelukkig bij de leerkracht, maar nu voelt ze zich bang en geeft ze aan dat de leerkracht niet genoeg aandacht voor haar heeft als ze het moeilijk heeft. Mogelijk speelt hier de achtergrond een rol, gezien het feit dat ze tijdens de lessen vaak aan haar overleden vader denkt en hier verdrietig van wordt. De jongen van tien jaar uit de reguliere klas is, in vergelijking met de meisjes uit zijn groep, over het algemeen negatief over de benadering van de leerkrachten. Hij noemt dat de leerkracht pas aandacht voor hem heeft als hij wegloopt van school. De respondenten uit de special need klassen verschillen ook van elkaar, het meisje ervaart de benadering van de leerkracht positief. De jongen geeft verschillende antwoorden in de vragenlijst en in het groepsinterview, welke zowel positief als negatief zijn. Hierdoor lijkt de informatie tegenstrijdig te zijn en valt hier geen conclusie aan te verbinden. In deze groep lopen de belevingen, meningen en opvattingen over de manier van onderwijs en de benadering van de leerkrachten dus uiteen.

‘Hulle funksioneer eintlik baie goed as jy kyk wat hulle al moes hanteer in die lewe’.

Groep 4 (twaalf/dertien jaar; 2 jongens special need, 1 jongen regulier, 1 meisje regulier)

In de vierde groep was een jongen van twaalf jaar uit de reguliere klas afwezig. Hierdoor zijn mogelijke verschillen tussen de special need klas en de reguliere klas minder goed zichtbaar. Over het algemeen zijn de respondenten uit deze groep positief over de manier van onderwijs. Hierin is geen onderscheid in leeftijd, geslacht of soort klas zichtbaar. Wel noemde een jongen uit de special need klas dat hij zich soms bang als hij niet weet wat hij moet doen. Zijn eigen gevoel speelt dus een rol in hoe hij de benadering van de leerkracht beoordeelt. In de reguliere groep wordt de benadering van de leerkracht gemiddeld beoordeeld (niet positief en niet negatief). Het gevoel van de respondent speelt hierin een rol; deze voelt zich onzeker en schaamt zich als ze iets moet vragen aan de leerkracht. Ze geeft wel aan dat de leerkracht haar begrijpt en haar helpt bij haar schoolwerk.

Aan de hand van de resultaten kan gesteld worden dat er niet veel verschil is in beleving tussen kinderen wat betreft het soort klas, het geslacht en de leeftijd. Bij een aantal kinderen verschillen de antwoorden van die van de totale groep. Hierin speelt het eigen gevoel een rol in hoe zij het onderwijs en de benadering van de leerkracht ervaren. Over het algemeen kan gezegd worden dat de kinderen van de HAM de manier van onderwijs en de benadering van de leerkrachten overwegend als positief ervaren.

Kijken naar de centrale vraagstelling, kan gezegd worden dat de informatie die verzameld is bij deze deelvraag bruikbaar en volledig is. Met deze informatie is duidelijk geworden hoe de kinderen het onderwijs beleven, hoe zij zich voelen op school en in het contact met de leerkracht. Ook is duidelijk geworden welke verschillen en overeenkomsten er zijn in de beleving van de kinderen. De beantwoording van deze deelvraag heeft er toe

'If you shout at them? That's what they know where they come from, at home, shouting and swearing, and hitting.'

geleid dat er een duidelijk beeld ontstaan is over hoe de kinderen de manier van onderwijs en de benadering van de leerkrachten beleven, namelijk: over het algemeen positief.

Ook is gebleken dat het eigen gevoel van de respondent een grote rol speelt in de beleving hiervan. De informatie is volledig omdat de verschillende antwoorden en de verschillende aspecten die de kinderen noemden hebben geleid tot een volledig en breed beeld van hun beleving. De

relevantie van deze informatie voor de centrale vraagstelling is dat hiermee duidelijk wordt hoe de kinderen de manier van onderwijs en de benadering van de leerkrachten beleven. In de aanbevelingen kan bij de positieve en negatieve aspecten van deze beleving aangesloten worden wanneer advies uitgebracht wordt over hoe er op een adequate manier aangesloten kan worden bij de kinderen om hun welzijn te waarborgen.

4.6 Resultaten deelvraag 6

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen uit de feitelijke, halfgestructureerde en groepsinterviews die afgenomen zijn bij de medewerkers van de HAM en de Huguenot Primary School.

In de vragenlijst is een aantal keer gebruik gemaakt van schaalvragen waarbij de respondent op een schaal van één tot tien zijn/haar beoordeling heeft gegeven. Aan deze cijfers zijn de volgende waarden gegeven: één en twee, ruim onvoldoende; drie, vier en vijf, onvoldoende; zes, voldoende; zeven, ruim voldoende; acht, goed; negen en tien, zeer goed.

Deelvraag 6

Hoe verloopt de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School en wat zijn de meningen en opvattingen van de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de Huguenot Primary School over deze samenwerking?

In figuur 6 is schematisch weergegeven hoe de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary school verloopt. Hierbij is aangegeven welke informatie er door de respondent van de HAM gegeven is en welke informatie door de respondent van de HAM.

Frequentie contact	<i>HAM</i>	- Wekelijks - Maandelijks (met het Department of Education, de social workers van de instelling en leerkrachten van de school)
	<i>School</i>	- Wekelijks - Wanneer zich problemen voordoen - Bij zorgen over het proces van een kind - Rapportbesprekingen
Manier van contact onderhouden	<i>HAM</i>	- Overleg / vergadering
	<i>School</i>	- Overleg / vergadering - Via contactpersoon tussen school en HAM - Via het teacher support team
Informatie die overgedragen wordt	<i>HAM</i>	- De manier waarop een kind zich gedraagt en hoe daar binnen de HAM mee wordt omgegaan - Algemeen gedrag - Hoe het kind zich aanpast binnen de school - Welke relatie het kind heeft met zijn/haar peergroep - Relatie van het kind met andere kinderen - Relatie van het kind met gezagsdragers - Of het kind huiswerk maakt - Wat het niveau is waarop het kind functioneert (cognitief en sociaal-emotioneel) en welk onderwijs (special need, remedial teaching of regulier) het beste aansluit.
Betrokken medewerkers	<i>HAM</i>	- Hoofd van de HAM - Social workers van de HAM
	<i>School</i>	- Leerkrachten die lesgeven aan kinderen van de HAM
Knelpunten	<i>HAM</i>	- Een directieve manier van onderwijs die niet aansluit bij kinderen van de HAM - De instelling mist begrip vanuit de school als het gaat om het gedrag van een kind. - De instelling heeft te weinig informatie (niet is niet duidelijk welke informatie de respondent bedoeld) - De HAM geeft aan dat er een verschil in beleving is tussen de HAM en de school als het gaat om de aanmelding van kinderen bij de school. - De respondent van de HAM geeft aan dat beide partijen gericht zijn op eigen belang terwijl het belang van het kind voorop zou moeten staan.
	<i>School</i>	- De school ontvangt te laat feedback van de HAM over een gerapporteerde situatie waardoor het vaak niet zinvol meer is om met een kind op de situatie terug te komen.

Figuur 6. Overzicht samenwerking HAM en Huguenot Primary School

Bovenstaande informatie lijkt niet helemaal volledig te zijn. Uit andere interviews blijkt dat er naast het wekelijkse en maandelijks overleg ook ieder kwartaal een overleg is. Wel blijkt uit de informatie uit de interviews dat er op regelmatige basis contact is tussen de school en de HAM.

Meningen en opvattingen

De waardering die door de medewerkers van de HAM gegeven wordt, ten aanzien van de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School, lopen uiteen. De respondent (care giver) uit het individuele interview waardeert de samenwerking als zeer goed terwijl in het groepsinterview de samenwerking in eerste instantie als onvoldoende gewaardeerd wordt. Daarnaast is er een aantal respondenten dat de samenwerking waardeert als voldoende tot ruim voldoende omdat zij zien dat van beide kanten gewerkt wordt aan het verbeteren van de samenwerking. Met name de respondenten die contact hebben met de school over aanmeldingen van kinderen van de HAM geven een lagere beoordeling. Hierbij worden als redenen gegeven: 'zich niet gehoord voelen' en het ontbreken van eenduidigheid (soms ontvangt de HAM wel steun wanneer zij een kind aanmelden bij de Huguenot Primary school, terwijl deze steun op andere momenten ontbreekt). Ervaringen in het contact met de Huguenot Primary school verschillen per persoon en de beoordelingen zijn gebaseerd op het contact dat de betreffende respondent heeft met de school (contact met mensen van het management, contact bij aanmelding van kinderen, (alleen) contact met leerkrachten). Hierbij is het opvallend dat de samenwerking met de leerkrachten door de meeste respondenten als voldoende tot ruim voldoende gewaardeerd wordt. Er lijken zich vooral problemen voor te doen in het contact met het management en met betrekking tot het beleid van de school.

De samenwerking wordt door medewerkers van de Huguenot Primary school als voldoende tot ruim voldoende gewaardeerd. Als onderbouwing wordt hierbij gegeven dat de samenwerking niet altijd goed verloopt, maar dat er wel gewerkt wordt aan verbetering van de samenwerking. Er wordt niet benoemd hoe er aan deze verbetering gewerkt wordt. Daarnaast beoordeelt de respondent uit de special need klas de persoonlijke samenwerking als goed en geeft hierbij als onderbouwing een goede werkrelatie te hebben met de care givers van de instelling.

Respondenten van beide partijen geven aan dat er gewerkt wordt aan het verbeteren van de samenwerking. Opvallend is dat de HAM aangeeft problemen te ervaren in het contact met het management van de Huguenot Primary School terwijl dit niet als probleem naar voren komt bij de respondenten van de Huguenot Primary School.

Belang samenwerking

De respondenten van de HAM geven aan de samenwerking met de Huguenot Primary school zeer belangrijk te vinden. Er wordt aangegeven dat het belangrijk is om op de hoogte te zijn van problemen die zich op school voordoen. Dit wordt door zowel de care givers als de social workers aangegeven. Op die manier kan samen met de leerkracht gekeken worden naar de oorzaak van

'We were talking about food, and then this little girl puts her hand up and said: ek weet! Ek het baie lank sonder kos gegaan. She was in the streets of Cape Town.'

(probleem)gedrag en kan gezamenlijk naar een oplossing worden gezocht. Voor de HAM is het belangrijk om feedback van de school te ontvangen om het kind goed te kunnen begeleiden. Het functioneren van het kind heeft namelijk invloed op de schoolresultaten.

De samenwerking wordt ook door de respondenten van de Huguenot Primary school zeer belangrijk gevonden. Er wordt aangegeven dat het belangrijk is om de achtergrond van een kind te kennen. Dit is nodig om het gedrag van een kind beter te kunnen begrijpen. Hiervoor is samenwerking met de HAM noodzakelijk, omdat de HAM de eerste partij is die over achtergrondinformatie van een kind beschikt. De respondenten van de school benoemen verschillende aspecten die belangrijk zijn in de samenwerking met de HAM, zoals begrip hebben voor elkaar; op één lijn zitten en binnen dezelfde grenzen werken. Er moeten dus duidelijke richtlijnen aanwezig zijn waarbinnen gewerkt kan worden en waar beide partijen achter staan.

Beide partijen geven aan dat samenwerking noodzakelijk is om het kind goed te kunnen begeleiden en dat het kind in de samenwerking centraal moet staan.

Belangrijke aspecten in de samenwerking

Voor de medewerkers van de HAM is een goede relatie in de samenwerking belangrijk. Een goede relatie wordt gezien als een voorwaarde om samen te kunnen werken. Voor de medewerkers van de HAM is het belangrijk dat zij op de hoogte zijn van het functioneren van een kind op school. Contact is daarom belangrijk, zowel persoonlijk contact als schriftelijk contact op regelmatige basis. Voor de care givers is persoonlijk contact belangrijk om een relatie op te kunnen bouwen met de leerkracht van het kind dat bij hen in huis woont en om te kunnen communiceren over huiswerk of incidenten die zich voordoen. Verder is vertrouwen, begrip, onvoorwaardelijke acceptatie van de kinderen en empathie vanuit de Huguenot Primary school belangrijk voor de medewerkers van de HAM.

Ook vanuit de Huguenot Primary school is er behoefte aan communicatie op regelmatige basis. Dit is voor hen belangrijk om informatie te verkrijgen die nodig is of lijkt te zijn om het gedrag van een kind (beter) te kunnen begrijpen. Er wordt aangegeven dat het 'vakkundige komitee' (overleg dat één keer per kwartaal plaats vindt) daarvoor een basis is, maar onvoldoende om de informatie te verkrijgen waar behoefte aan is. Naast informatieoverdracht van de HAM naar de school, is informatieoverdracht van de school naar de HAM nodig. Open communicatie wordt als voorwaarde gezien om een kind zo goed mogelijk te kunnen begeleiden. De leerkracht van de special need klas geeft aan het contact met de care givers belangrijk te vinden om het kind beter te leren kennen en met hen te kunnen communiceren over het huiswerk. Dit wordt ook aangegeven door de care givers. Er wordt benoemd dat een kind vastigheid en veiligheid nodig heeft om op school te kunnen presteren. Hiervoor is samenwerking tussen de HAM en Huguenot Primary school noodzakelijk.

Gewenste situatie

De respondenten van de HAM geven aan dat de gewenste situatie is dat er samen wordt gewerkt in het belang van het kind. Het is belangrijk dat er samen gekeken wordt naar oorzaken van een probleem en de oplossing daarvan. Wanneer de oorzaak niet wordt behandeld, zal het probleem zich blijven voordoen. De respondenten van de HAM geven aan het belangrijk te vinden dat de kinderen van de HAM eerlijk behandeld worden. Ten aanzien van de aanmelding van kinderen bij de Huguenot Primary school, geeft de HAM aan dat zij willen beslissen over welke school het beste bij een kind past.

Verder wordt genoemd dat problematische situaties binnen de school gehanteerd zouden moeten worden waarbij de HAM ondersteuning biedt waar dat nodig is. Ook wordt aangegeven dat de school een plek moet zijn waarin kinderen begeleid en gecoacht moeten worden.

De respondenten van de Huguenot Primary school geven aan dat het moeilijk is om te bepalen welke school het beste bij een kind aansluit. Ten aanzien van de gewenste situatie zou de ideale situatie zijn dat kinderen aansluiting vinden bij de cultuur op de Huguenot Primary School en dat dit overeenkomt met de (school)cultuur die het kind gewend is. Er zou een groep specialisten moeten zijn die de aanmeldingen van de HAM behandelt en advies geeft over welke school het beste zou aansluiten.

Een ander belangrijk aspect, dat door verschillende respondenten wordt benoemd, is dat er meer specialistische hulp beschikbaar zou moeten zijn voor ieder kind. Hiervoor zijn meer financiële middelen nodig. Over de samenwerking met de HAM wordt aangegeven dat open communicatie gewenst wordt en ook het werken volgens dezelfde maatstaven. In de samenwerking zou het kind centraal moeten staan.

Zowel de Huguenot Primary school als de HAM geeft aan dat in de samenwerking het kind centraal moet staan. De school en de instelling lijken verschillende meningen te hebben als het gaat om het beslissen welke school het beste bij het kind aansluit.

Kijkend naar de hoofdvraag van dit onderzoek, geeft bovenstaande informatie een goed beeld van de huidige samenwerking. Het maakt duidelijk welke kansen en mogelijkheden de samenwerking biedt om in het onderwijs aan te kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van de kinderen en wat de betrokken medewerkers (leerkrachten, social workers en care givers, hoofd van de HAM) daarin nodig hebben. Ook knelpunten in de samenwerking worden duidelijk, waardoor aanbevelingen gedaan kunnen worden om de samenwerking te verbeteren. Samenwerking is belangrijk om af te kunnen stemmen wat het kind nodig heeft zodat het goed kan functioneren op school. Dit draagt bij aan het waarborgen van het welzijn van het kind.

4.7 Resultaten deelvraag 7

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen uit de gestructureerde en halfgestructureerde vragenlijsten die afgenomen zijn bij de medewerkers van de Huguenot Primary School.

Deelvraag 7

Wat verstaat de Huguenot Primary School feitelijk onder goede onderwijsresultaten en welke meningen en opvattingen zij hebben over de manier waarop de kinderen van de HAM deze onderwijsresultaten kunnen bereiken?

De standaard van de Huguenot Primary School kan verschillen van die van andere scholen, omdat het niveau van vraagstelling in examens en testen verschillend kan zijn. Om vast te stellen op welk niveau een kind zich bevindt, moet het kind vijftig procent van een assessment bij een bepaalde graad behalen. Sommige van de kinderen van de HAM bereiken niet het niveau waarop de school hen probeert les te geven. Voor deze kinderen zijn twee special need klassen opgericht, waar zij extra tijd krijgen. De kinderen van de HAM worden ondersteund om zo goed mogelijke resultaten te behalen met hun schoolwerk. Als de school signaleert dat het kind het niet vol kan houden in de reguliere klas, wordt het getoetst en na toestemming van de HAM in een ondersteuningsklas (special need klas) geplaatst. In deze klas is het niveau van lesgeven aangepast op het tempo en de vermogens van het kind. Er werd genoemd dat het kind zich vooral veilig moet voelen in de klas. De ondersteuningsklassen zijn opgericht om kinderen te helpen die vanwege achterstanden of beperkingen

niet te kunnen functioneren in de reguliere klassen.

‘All of us know that we have to treat them differently. We just have to walk that extra mile with them, because they need it’.

Beide respondenten noemen dat het belangrijk is, wil het kind goede onderwijsresultaten kunnen behalen, dat er eerst aandacht wordt besteed aan de emotionele problemen van het kind. Een emotionele blokkade heeft namelijk direct invloed op het schoolwerk. Als hier eerst aandacht aan wordt besteedt, zal het functioneren op school volgens de

respondenten makkelijker worden voor het kind. Ook zouden zij op de school graag zien dat er psychologische begeleiding voor het kind komt, zodat het kind bij problemen onmiddellijk geholpen kan worden. Het Departement van Educatie heeft hier tot op heden geen geld voor beschikbaar gesteld.

Gerelateerd aan de centrale vraagstelling, kan gesteld worden dat de informatie die bij deze deelvraag verzameld is, bruikbaar is. Uit de gegeven informatie wordt duidelijk welke meningen en opvattingen de respondenten hebben over hoe de problemen van het kind doorwerken in hun functioneren binnen het onderwijs. Daarbij wordt ook inzichtelijk welke problemen het kind daardoor binnen het onderwijs ervaart. Om de kinderen extra ondersteuning en begeleiding te geven, zijn er special needs klassen opgericht, zodat de kinderen een grotere kans hebben om goede onderwijsresultaten te kunnen behalen. Hiermee wordt inzichtelijk wat de school doet om aan te sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van het kind en het welzijn van het kind te waarborgen.

De informatie is niet geheel volledig, omdat niet exact duidelijk is geworden wat onder goede onderwijsresultaten wordt verstaan. Wel is duidelijk geworden dat sommige kinderen van de HAM onder het gemiddelde niveau van onderwijs presteren. Voor de beantwoording van de centrale vraagstelling is deze informatie relevant, omdat hiermee duidelijk wordt wat de school al doet om het welzijn van de kinderen te waarborgen en vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten te creëren. Daarnaast is duidelijk geworden welke wensen de school heeft om het welzijn van de kinderen binnen de school te vergroten, namelijk dat zij graag extra psychologische begeleiding voor de kinderen zouden willen, maar dat het Departement van Educatie daar tot nu toe geen geld voor beschikbaar heeft gesteld. In de aanbevelingen kan aangesloten worden bij de mogelijkheden die de school al heeft en de ondersteuning en begeleiding die op dit moment al gegeven wordt.

5 Conclusies, aanbevelingen en discussie

5.1 Inleiding

De aanleiding van het onderzoek was dat een aantal kinderen van de HAM op de school probleemgedrag lieten zien en aangaven dat zij op school anders behandeld worden dan de kinderen die niet van de HAM komen. Omdat het niet lukte de kinderen van de HAM met hun problematiek een goede schoolopleiding te geven zonder dat de totale resultaten van de school terug zouden lopen, leverde dit spanning op tussen de school en de instelling. Gezamenlijk kwamen zij niet tot een oplossing.

De centrale vraagstelling van het onderzoek is:

‘Hoe kan de Huguenot Primary School, in samenwerking met de HAM, op een adequate manier aansluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de instelling zodat het welzijn van de kinderen gewaarborgd wordt en het onderwijs leidt tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten?’

Om de deelvragen te kunnen beantwoorden zijn interviews afgenomen bij de kinderen van de HAM, de medewerkers van de HAM en de medewerkers van de Huguenot Primary School. Ook is er gebruik gemaakt van dossier- en literatuuronderzoek.

5.2 Conclusies deelvraag 1

Het doel van deelvraag één is het aangeven hoe op een adequate manier aangesloten kan worden bij de gedragskenmerken en eigenschappen van kinderen uit de instelling.

Deelvraag 1 Wat zijn de feitelijke gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de HAM en hoe beïnvloedt dit hun functioneren op de Huguenot Primary School?

Zoals blijkt uit de resultaten, hebben de kinderen van de HAM de volgende gedragskenmerken en eigenschappen: een gebrek aan basisvertrouwen in mensen, geen verantwoordelijkheidsgevoel, onvermogen om gevoelens te uiten, een gebrekkige gewetensfunctie en het in opstand komen tegen regels of verplichtingen die hen (extern) opgelegd worden. Kinderen van de HAM zijn op zoek naar erkenning en uiten dit door erg behulpzaam te zijn naar de leerkracht toe. Daarnaast hebben deze kinderen verantwoordelijkheidsgevoel voor elkaar, maar hebben zij moeite met het nemen van verantwoordelijkheid over zichzelf en over hun eigendommen. Dit gebrek aan verantwoordelijkheid voor zichzelf komt waarschijnlijk voort uit de achtergrond en de problematiek van het kind. Een mogelijke in stand houdende factor is dat het kind ook binnen de HAM niet lijkt te leren om deze verantwoordelijkheid te nemen. Alles wat zij nodig hebben wordt verstrekt vanuit de HAM, waardoor het voor het kind mogelijk moeilijker wordt om verantwoordelijkheid over eigendommen, en daardoor ook over zichzelf, te leren nemen en het dragen van deze verantwoordelijkheid te ontwikkelen. Het is nodig dat kinderen zelf verantwoordelijkheid leren nemen zodat zij de vaardigheden ontwikkelen om zichzelf te kunnen redden als zij eenmaal uit de instelling gaan. De gedragskenmerken en eigenschappen vloeien voort uit de problematiek van de kinderen. Het gaat dan om problematiek als seksueel misbruik, (emotionele) mishandeling, trauma, laag IQ, ADHD, leerproblematiek, persoonlijkheidsstoornissen, emotionele problematiek, gedragsproblematiek, ontwikkelingsproblematiek, hechtingsproblematiek, depressie, FAS (Foetus Alcohol Syndroom) en gedragsstoornissen. Door hun problematiek hebben deze kinderen een achterstand op school.

De beperkingen die het kind vanwege zijn problematiek heeft, heeft een lange termijn effect op het kind en de ontwikkeling van het academisch vermogen van het kind. Een achterstand die moeilijk in te halen is. Het niveau van het onderwijs op de Huguenot Primary School vormt voor de meeste kinderen van de HAM een probleem. Ook lijken de meeste kinderen geen intrinsieke motivatie te hebben om voor zichzelf en hun toekomst te werken. Hun problematiek beïnvloedt hun functioneren in de klas, wat zich uit in acting-out of vechtgedrag, zoals: schreeuwen, schoppen of demonstratief staken met hun bezigheden. Mogelijk proberen zij hun minderwaardigheidsgevoel of het gevoel dat ze iets niet kunnen te verbergen achter hun gedrag. Sommige kinderen vluchten juist in apathisch, teruggetrokken gedrag. De school heeft twee special need klassen gecreëerd om de kinderen te helpen. In deze klassen wordt een stabiele omgeving geboden die veilig is voor de kinderen die niet kunnen functioneren in de reguliere klassen. In de special need klas kan de leerkracht eerder interveniëren op mogelijke problemen. Er wordt gewerkt vanuit de specifieke begeleidingsbehoefte van het

kind, waarbij aangesloten wordt bij de mogelijkheden van het kind. In de benadering van het kind is het belangrijk om individueel te werken, ondersteuning en aandacht te bieden, extra tijd en begeleiding te geven en duidelijke grenzen en verwachtingen te stellen. De meeste kinderen zijn, als gevolg van hun problematiek, nooit erkend in wie zij zijn. Een positieve benadering is belangrijk omdat de leerkracht daarmee laat zien dat hij/zij het kind accepteert. Dit is een basisgevoel dat het kind van huis uit niet meegekregen heeft. Deze positieve benadering is cruciaal om het welzijn van het kind te kunnen waarborgen. De school probeert dus aan te sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van het kind, en geeft extra ondersteuning en begeleiding om hen vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten te geven.

Doordat de kinderen in weekenden en vakanties naar huis gaan, krijgen zij te maken met verschillende regels (thuis, op school en in de HAM). Dit maakt het voor het kind moeilijk om te functioneren in alle settingen. Wanneer de HAM en de school op één lijn zitten wat betreft de begeleiding die aan het kind gegeven wordt en de regels die daarbij gehanteerd worden, maakt dit het voor het kind waarschijnlijk makkelijker om te kunnen functioneren op de school.

5.3 Conclusies deelvraag 2

Het doel van deze deelvraag is het aangeven van hoe er in het onderwijs op een adequate manier aangesloten kan worden bij de gedragskenmerken en eigenschappen van kinderen met problematiek.

Deelvraag 2 Welke aanbevelingen worden er vanuit de literatuur gedaan om in het onderwijs op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van leerlingen met problematiek (welke verduidelijkt zijn door deelvraag één).

Beperkingen in het onderzoek

In deze conclusie is alleen de problematiek opgenomen waarbij in de literatuur een link met het onderwijs gevonden is. Hierbij gaat het om de volgende problematieken: trauma, leerproblemen, verstandelijke handicap, depressie en ADHD. De overige problematieken (mishandeling, seksueel misbruik, pervasieve ontwikkelingsstoornissen, persoonlijkheidsstoornissen, FAS en kleptomanie) zijn opgenomen in bijlage 18. Bij deze problematieken is wel een definitie gegeven en zijn de gedragskenmerken en eigenschappen beschreven, maar in de literatuur is geen relatie gevonden tussen de problematiek en de aansluiting in het onderwijs. Beperkingen in dit onderzoek waren dat er onvoldoende tijd en literatuur was, waardoor de deelvraag niet volledig beantwoord kon worden.

Vanuit de literatuur kunnen er verschillende aanbevelingen gedaan worden waarop het onderwijs aan kan sluiten bij de specifieke begeleidingsbehoefte van het kind. Bij de verschillende problematieken worden, naast de adviezen uit de literatuur, ook de relaties aangegeven tussen deze adviezen en de conclusies uit de verschillende deelvragen.

Trauma

Osofsky (2004) beschrijft dat een trauma effect heeft op het algehele functioneren van het kind, waarbij de sociale competentie en schoolprestaties vaak negatief beïnvloed zijn. Kinderen met een trauma worstelen tussen de polariteiten macht versus onderwerping en dominantie versus slachtofferrol. Uit de conclusies van deelvraag één blijkt ook dat de kinderen van de HAM worstelen met regels of verplichtingen die extern opgelegd worden, en hier tegen in opstand komen. De opstand van het kind kan dus geïnterpreteerd worden als een worsteling tussen deze polariteiten, waarbij het de hulp en ondersteuning van de leerkracht nodig heeft om te kunnen functioneren binnen het onderwijs. In de benadering van de leraar is het van cruciaal belang dat de leraar naar het kind kan luisteren en zijn/haar zorgen kan aanhoren. Het kind heeft de leerkracht nodig om zich veilig te voelen. Het kind heeft toestemming nodig om gevoelens te laten zien en heeft hulp nodig om gevoelens van angst, bezorgdheid en verdriet te identificeren. Hiernaast is het belangrijk om aan te sluiten bij de sterke kanten van het kind, de zwakke kanten te herkennen en er mee te werken. Ook is het belangrijk om een sterke en positieve relatie met het kind op te bouwen. Zoals beschreven bij de conclusie van deelvraag één, hebben de kinderen van de HAM geen basisgevoel van eigenwaarde meegekregen. Conner (2006) beschrijft dat, wanneer gedrag bekrachtigd wordt, dit gedrag door het kind herhaald zal worden. Aandacht schenken aan ongewenst gedrag is vaak een onbedoelde bekrachtiging in het klaslokaal. Veel ouders en leerkrachten bestraffen ongewenst gedrag, maar vergeten het kind te vertellen wanneer het zich goed gedraagt en om gewenst gedrag te belonen. Daarom is het bevestigen van goed gedrag en een positieve benadering waarin het kind geaccepteerd wordt van groot belang om het welzijn van het kind te kunnen waarborgen. Het kind kan hierdoor een basisgevoel van eigenwaarde ontwikkelen.

Ook is het belangrijk om gevoelens van het kind onder woorden te brengen, waardoor je als leerkracht aan het kind laat zien dat je hem begrijpt. Osofsky (2004) beschrijft dat, omdat een kind niet kan leren tenzij het veilig en gezond is. Een kind leert het beste in een kwalitatief goede setting met goed opgeleide leerkrachten en stabiele relaties. Zoals beschreven in deelvraag vier, biedt de school extra begeleiding middels twee special need klassen met specifiek opgeleide leerkrachten. In deze klassen wordt, zoals beschreven staat in de conclusie bij deelvraag één, een stabiele omgeving geboden die veilig is voor de kinderen die niet kunnen functioneren in de reguliere klassen. Er wordt gewerkt vanuit de specifieke begeleidingsbehoefte van het kind, waarbij aangesloten wordt bij de mogelijkheden van het kind.

Leerproblemen

Kutscher (2005) beschrijft een aantal manieren waarop een kind met leerproblemen geholpen kan worden in zijn functioneren op school. Zo kan de leerkracht het kind helpen en dingen voordoen, veel uitleg geven en lesmateriaal opdelen in kleine stappen. Uit de conclusie bij deelvraag vijf blijkt dat kinderen van de HAM de manier waarop zij geholpen worden op de school over het algemeen als positief beoordelen.

De Jager (2006) beschrijft hoe de leerkracht met de begeleiding aan kan sluiten bij het kind, bijvoorbeeld door een vaste dagstructuur te hanteren en het kind voor te leggen wat er die dag bereikt moet worden. Een vaste structuur zorgt voor een veilig kader waarbinnen het kind, met zijn problematiek, kan functioneren. Ook is het belangrijk het kind te waarschuwen als er verandering in de schoolroutine zal komen, aangezien veranderingen de omgeving minder voorspelbaar maken en het kind zich daardoor mogelijk bedreigd voelt. Ook noemt de Jager (2006) dat het belangrijk is dat het kind een eigen plek heeft in de klas, omdat dit veiligheid biedt aan het kind.

Voor kinderen met concentratieproblemen is het belangrijk dat zij kleine taken kunnen uitvoeren in het klaslokaal. Deze activiteiten zal het kind helpen om de aandacht weer te kunnen vestigen op de lesstof. Ook kan de les afgesloten worden met een activiteit die de leerlingen helpt om te ontdekken wat zij geleerd hebben. Dit geeft hen zelfvertrouwen, wat motivering geeft voor nieuwe leerervaringen. De Jager (2006) noemde ook dat kinderen de stof beter vasthouden door herhaling en/of de intensiteit van de ervaring.

Verstandelijke handicap

Wanneer een kind verstandelijk gehandicapt is, heeft het een beperkt geestelijk vermogen waardoor zij niet voldoende voortgang op school maken, zo beschrijven Steenkamp & Steenkamp (1992). Het is belangrijk dat leerkrachten kennis hebben over de ontwikkeling van het kind en de leerproblemen. Het gaat dan om informatie als medische en psychologische rapporten, informatie over de sociale achtergrond van het kind en de ontwikkeling etc. Het op de hoogte zijn van deze informatie is voor de leerkracht van belang om het kind te kunnen benaderen op een manier die aansluit bij zijn of haar specifieke behoeften en om samenwerking tussen de leerkracht en het kind te kunnen waarborgen (Steenkamp & Steenkamp, 1992).

Ook in de conclusie van deelvraag vijf is aangegeven dat het voor een leerkracht belangrijk is om achtergrondinformatie te hebben over de problematiek van een kind, zodat de leerkracht het gedrag van het kind kan begrijpen. Bij deelvraag drie is beschreven dat de HAM hierin een ondersteunende rol kan bieden aan de school, door informatie over te dragen aan de leerkrachten. De leerkrachten krijgen hierdoor handvatten om het kind op een adequate manier te kunnen begeleiden, waardoor het welzijn van het kind gewaarborgd wordt. Ook in deelvraag zes komt naar voren dat leerkrachten behoefte hebben aan achtergrondinformatie van een kind. Dit helpt hen om gedrag te begrijpen en om op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de specifieke gedragskenmerken en eigenschappen van het kind.

Depressie

Kutscher (2005) beschrijft de begeleiding die leerkrachten kunnen bieden aan kinderen met een depressie. Leerkrachten moeten tijd maken voor het kind om zo het gemiste werk in te kunnen halen. Kinderen met een depressie missen vaak veel van school omdat ze fysiologisch niet in staat zijn om 's morgens op te staan. Een leerkracht moet niet van het kind verwachten dat het kind om extra hulp voor zichzelf vraagt. De leerkracht moet er daarom alert op zijn dat hij de vicieuze cirkel van depressie (falen op school → meer depressie) vermijdt. Zoals hierboven beschreven is bij 'verstandelijke handicap' is het, om deze vicieuze cirkel te kunnen doorbreken, belangrijk dat de leerkracht achtergrondinformatie heeft over de problematiek van het kind. De leerkracht moet tegemoetkomen aan het gebrek aan aandacht dat een kind heeft wanneer het in een depressieve toestand is. Dergelijke medisch gerelateerde traagheid zal moeten worden toegelaten en het schoolschema moet aangepast worden zodat het passend is bij de behoeften van het kind.

ADHD

Conner (2006) beschrijft dat een levendige, animerende presentatie van lesmateriaal behulpzaam is voor kinderen met ADHD. Het trekt hun aandacht en het helpt het kind met de organisatie van opdrachten. Ook kan er wanneer nodig een time out ingezet worden. Dit houdt in dat een kind uit de omgeving gehaald wordt en in een andere, rustige omgeving wordt gebracht voor een bepaalde periode.

Kutscher (2005) beschrijft dat kinderen met ADHD duidelijke grenzen nodig hebben. Daarnaast is het belangrijk dat deze kinderen benaderd worden op een manier die direct effect heeft, zoals bijvoorbeeld door oogcontact te maken waardoor zij zich weer concentreren. Ook het stapsgewijs aanbieden van lesmateriaal helpt hen om hun concentratie langer vast te houden. De leerkracht kan lichamelijk hyperactieve kinderen toestaan om even te bewegen. Het kan behulpzaam zijn het kind een plek voorin de klas te geven zodat het zijn concentratie makkelijker vast kan houden. Ook noemt Kutscher (2005) dat het in de begeleiding van een kind met ADHD belangrijk is dat het kind geïnformeerd wordt over typische dagroutines, om het kind opdrachten voor de week te geven, het kind positief te bekrachtigen en hulp te geven wanneer het kind dat nodig heeft.

Concrete interventies

Tot slot een aantal algemene interventies, ontleend aan Steenkamp & Steenkamp (1992), die het functioneren van kinderen met problematiek op school kunnen vergemakkelijken.

Discipline

- Begrip voor het kind en realiseren wat zijn behoeften zijn
- Routine (een dagelijkse routine waarin het kind veiligheid kan vinden is essentieel voor discipline)
- Motivatie (het kind moet constructief benaderd worden met taken waarin hij geïnteresseerd is, zodat hij niet verveeld raakt)
- Succesgevoel (het kind moet aangemoedigd worden om zichzelf te ontwikkelen en succeservaringen op te doen, taken moeten zo gekozen worden dat een kind ze succesvol zelf kan maken)
- Positieve benadering (benoem wat een kind moest doen in plaats van wat het niet moet doen)
- Grenzen (het kind moet weten wat goed en verkeerd is, waar de grenzen liggen)
- Zelfcontrole (het creëren van discipline kan bereikt worden door bepaalde gedrag patronen te versterken. Goede gedragingen die stapsgewijs ontwikkelen, verhogen de zelfdiscipline)
- Houding (de leerkracht moet vriendelijk, objectief en consistent zijn)
- Ondersteuning (sommige kinderen hebben altijd ondersteuning nodig, terwijl andere kinderen langere tijd zonder ondersteuning kunnen werken)
- Verschillen (er zijn verschillen in hoe kinderen leren, instructies moeten passend zijn bij de mogelijkheden van een kind)
- Humor (humor helpt soms om een moeilijke situatie op te lossen)
- Straffen (als een leerkracht besluit om een kind te straffen, moet dit direct gebeuren zodat de straf geassocieerd kan worden met het verkeerde gedrag)

Tempo

- De leerkracht moet aansluiten bij het tempo van het kind, het kind heeft vaak tijd nodig om zich aan te passen aan een nieuwe situatie of taak.

Individuele benadering

- Wanneer lessen opgesteld worden, moet rekening gehouden worden met de specifieke kenmerken, interesses, persoonlijke omgeving en niveau van ontwikkeling, ervaringen, mate van volwassenheid en het begripsniveau van het kind. Het niveau van ontwikkeling en de vermogens van het kind moeten hierin meegenomen worden. Dit betekent ook dat het kind individuele aandacht moet ontvangen binnen de groep, zodat er gezorgd wordt voor zijn/haar specifieke begeleidingsbehoefte.

Motivatie

- De relatie tussen de leerkracht en het kind moeten van zo'n aard zijn dat de leerkracht het kind kan motiveren en activeren. Het is nodig dat de leerkracht weet wat de interesses van het kind zijn, zodat deze interesses gebruikt kan worden als stimulans. Het kind is vaak onzeker en daarom niet bereid om een taak te beginnen. Motivatie speelt een zeer belangrijke rol in het onderwijs. Als een kind gemotiveerd is, zal het volharden in een taak totdat hij succes geboekt heeft. Er moet niet te snel hulp gegeven worden, alleen wanneer het kind echt niet verder kan of wanneer het zelf om hulp vraagt.

Instructies

- Alle instructies moeten duidelijk en simpel zijn. Er moet een instructie per keer gegeven worden en het kind moet de terminologie kunnen begrijpen. Taken die het kind gegeven worden, moeten voor het kind succesvol tot uitvoer gebracht kunnen worden terwijl er ook voldoende uitdaging in moet zitten om voortgang te stimuleren.

Concretiseren

- Een kind met een verstandelijke beperking, maar ook kinderen met bijvoorbeeld autisme en ADHD, hebben moeite met abstracties en moeten daarom leren op een concrete basis. Om hieraan tegemoet te kunnen komen kan er in de lessen gebruik worden gemaakt van concrete voorbeelden.

Repeteren

- Moeilijke en nieuwe activiteiten moeten verdeeld worden in makkelijke stapjes, zodat het kind succes kan boeken met elk deel dat het aan kan.

5.4 Conclusies deelvraag 3

Het doel van deelvraag drie is zicht krijgen op de mogelijkheden die de instelling heeft om ondersteuning te kunnen bieden in het begeleiden van de kinderen op school. Om deze reden zijn de begeleidingsmogelijkheden van de instelling in kaart gebracht.

Deelvraag 3 Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de instelling begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de instelling hiervoor?

Zoals blijkt uit de resultaten worden de kinderen op de instelling begeleid door care givers en social workers. De care givers dragen zorg voor de fysieke, opvoedkundig, psychische, geestelijk en medische verzorging van het kind. Zij hebben de verantwoordelijkheid over maximaal veertien kinderen. De social workers richten zich op het individu en zijn verantwoordelijk voor een geïntegreerde begeleiding van het kind en zijn systeem. Daarbij hebben zij de mogelijkheid om kinderen therapie te geven. Voor problematiek die niet binnen de instelling behandeld kan worden, kan specialistische hulp (zoals psychologische hulp, motorische therapie en logopedie) worden ingekocht. Iedere social worker is gekwalificeerd en heeft een caseload van maximaal vijftig kinderen. De care givers hebben geen training/opleiding gehad voor het werk dat zij doen. Het beleid van de instelling is dat er voor ieder kind bij opname een zorgplan geschreven wordt. De HAM lijkt dus op de hoogte te zijn de begeleidingsbehoefte van het kind. Zij kunnen daarmee een ondersteunende rol bieden aan de school, door informatie over het kind over te dragen aan leerkrachten. Leerkrachten zijn dan op de hoogte van de achtergrond en begeleidingsbehoefte van een kind waardoor zij gedrag beter kunnen plaatsen en handvatten hebben om het kind op een adequate manier te begeleiden. Om leerkrachten op de hoogte te houden van het functioneren van het kind en belangrijke gebeurtenissen/ontwikkelingen die het functioneren van het kind beïnvloeden, is communicatie op regelmatige basis belangrijk. Dit zal bijdragen aan het waarborgen van het welzijn van de kinderen.

Bij de verkregen informatie bij deze deelvraag is het opvallend dat de care givers niet voldoende zijn opgeleid voor het werk dat zij doen. Ook de hulp die social workers kunnen bieden is beperkt, gezien het aantal kinderen waar zij verantwoordelijkheid voor dragen. Daarbij valt op dat de begeleiding oppervlakkig lijkt gezien de problematiek van de kinderen: seksueel misbruik, beperkte intellectuele vermogens/laag IQ, ADHD, leerproblematiek, emotionele problematiek, gedragsproblematiek, depressie, persoonlijkheidsstoornissen, FAS (Foetus Alcohol Syndroom), kleptomanie en gedragsstoornissen), emotionele mishandeling, lichamelijke mishandeling en een laag gevoel van eigenwaarde. De begeleiding die de instelling kan bieden beperkt zich in de grote lijnen tot het bieden van onderdak en veiligheid. Dit is, gezien de problematiek van de kinderen, te weinig om te voldoen aan de begeleidingsbehoefte. Binnen de mogelijkheden die de instelling heeft zetten de medewerkers zich in om de kinderen tegemoet te komen in hun begeleidingsbehoefte, maar ze worden hierin beperkt door de beperkte (financiële) middelen.

Kijken naar het beschreven knelpunt in paragraaf 2.2 was de verwachting dat vooral op de school niet op een adequate manier werd aangesloten bij de specifieke gedragskenmerken en eigenschappen van het kind. Uit bovenstaande informatie lijkt ook de instelling niet op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de kinderen vanwege de beperkte mogelijkheden. Dit is mogelijk een onstabiele basis voor het kind, wat het functioneren van het kind op school kan beïnvloeden.

5.5 Conclusies deelvraag 4

Refererend aan het doel van deelvraag vier (een beter beeld krijgen van de begeleiding die binnen de Huguenot Primary school geboden wordt aan kinderen van de HAM en welke mogelijkheden en middelen de school hiervoor heeft) zijn de begeleidingsmogelijkheden van de school in kaart gebracht.

Deelvraag 4 Op welke manier worden de kinderen van de HAM binnen de Huguenot Primary School begeleid met betrekking tot hun problematiek en welke mogelijkheden heeft de school hiervoor?

Zoals blijkt uit de resultaten worden de kinderen van de HAM net zo behandeld als de andere leerlingen binnen de school. De school kan onderwijs bieden aan kinderen met beperkte leervermogens en leerlingen met een tijdelijke leerachterstand. De extra begeleiding die door de school geboden wordt, is beschikbaar voor alle leerlingen binnen de school. De school beschikt over twee special need klassen en kan extra begeleiding (remedial teaching) bieden. Ook is er een teacher support team die leerkrachten kan ondersteunen in het begeleiden van kinderen met special needs. De leerkrachten in het reguliere onderwijs zijn niet specifiek opgeleid voor het begeleiden van kinderen met special needs. De twee leerkrachten die lesgeven in de special need klassen zijn dit wel. Met de HAM is er contact over het functioneren van de kinderen.

Kinderen van de HAM, die niet kunnen functioneren binnen het reguliere onderwijs, worden binnen de school gezien als kinderen met special needs. Kijkend naar de mogelijkheden die de school heeft, zijn er verschillende mogelijkheden om kinderen met special needs te begeleiden. De extra ondersteuning die op school aan kinderen met special needs gegeven wordt, richt zich zowel op emotionele als cognitieve problemen. Het doel van de school is om met deze extra ondersteuning de cognitieve ontwikkeling te bevorderen en de onderwijsresultaten van deze kinderen te verbeteren. Het doel van de school is namelijk het geven van onderwijs en hiermee kinderen toe te rusten voor het leven. Het doel van onderwijs geven is niet in de eerste plaats het begeleiden van kinderen met problemen, maar de school heeft wel te maken met deze kinderen. Problematiek beïnvloedt het functioneren van kinderen en daarmee ook het leervermogen. Er is geen zicht op de mogelijkheden en kennis die de school heeft om op een adequate manier met het probleemgedrag/de problematiek van kinderen om te gaan. Wel wordt duidelijk dat de school zich inzet om kinderen van de HAM te begeleiden naar een goed academisch niveau en daarvoor verschillende mogelijkheden heeft.

Kijkend naar bovenstaande informatie is niet de informatie verzameld die nodig is om de deelvraag volledig te kunnen beantwoorden. Hoewel er duidelijk is geworden wat de school voor mogelijkheden heeft om kinderen met beperkte leervermogens (special needs) te begeleiden, is niet duidelijk geworden wat de school aan begeleiding biedt met betrekking tot de specifieke problematiek van de kinderen van de HAM. Voor het onderzoek heeft dit tot gevolg dat in deze deelvraag geen duidelijk beeld is verkregen van in hoeverre leerkrachten op de hoogte zijn van de specifieke problematiek van kinderen van de HAM en hoe zij hiermee om (kunnen) gaan. Er kan dus niet gezegd worden of leerkrachten in staat zijn om op een adequate manier aan te sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van kinderen van de HAM.

5.6 Conclusies deelvraag 5

Het doel van deze deelvraag is zicht krijgen op welke kennis nodig is en welke middelen nodig zijn om de kinderen van de HAM op een adequate manier te kunnen begeleiden binnen het onderwijs.

Deelvraag 5 Hoe beleven de kinderen van de HAM de manier waarop zij onderwijs krijgen en de manier waarop de leerkrachten hen benaderen en wat zijn de meningen en opvattingen van de kinderen hierover?

Aan de hand van de resultaten kan gesteld worden dat er niet veel verschil is in beleving tussen kinderen wat betreft het soort klas, het geslacht en de leeftijd. Bij een aantal kinderen verschillen de antwoorden van die van de totale groep. Hierin speelt het eigen gevoel een rol, in hoe zij het onderwijs en de benadering van de leerkracht ervaren. Over het algemeen kan gezegd worden dat de kinderen van de HAM de manier van onderwijs en de benadering van de leerkrachten overwegend als positief ervaren.

Een aantal positieve resultaten zijn:

- dat de leerkracht uitleg geeft of herhaalt als het kind iets niet begrijpt
- dat de leerkracht aandacht heeft voor het kind als deze het moeilijk heeft
- dat de leerkracht goed helpt als het kind vragen of problemen heeft
- dat de leerkracht goede hulp biedt bij het schoolwerk
- dat de leerkracht het gesprek aan gaat als deze signaleert dat het kind het moeilijk heeft, problemen heeft of kwaad is.

De meeste kinderen, zowel uit de reguliere klassen als uit de special need klassen, voelen zich op hun gemak bij de leerkracht.

Ook zijn er een aantal aandachts- en verbeterpunten te noemen, zowel wat betreft de manier van lesgeven als de benadering van de leerkrachten.

Een van de opvallendste resultaten was dat sommige kinderen weg lopen van school. Uit de data bleek dat dit gebeurd omdat het kind boos wordt als er externe regels of verplichtingen opgelegd worden. Zoals bleek uit deelvraag één, is dit een gedragskenmerk dat voortkomt uit de problematiek van het kind. Het kind komt hier tegen in opstand en rebelleert hier tegen door weg te lopen. Indirect vraagt het kind hiermee om hulp en ondersteuning in het omgaan met regels en verplichtingen. Door weg te lopen krijgt het kind de aandacht van de leerkracht, waardoor het niet leert om op een andere manier aan te geven waarom hij boos wordt. Hierin is het belangrijk dat de leerkracht eerder intervenieert, bijvoorbeeld door regels en verplichtingen te verweven in de vaste lesstructuur. Zo weet het kind vooraf wat er van hem verwacht wordt, en bieden de regels een veilig kader waarbinnen het kan functioneren in plaats van een bedreiging waartegen het moet vechten.

Een ander opvallend resultaat was dat de kinderen zelf aangeven dat hun eigen gevoelens en problematiek invloed hebben op hun functioneren in de klas. Zo wordt door een respondent bijvoorbeeld genoemd dat ze haar overleden vader tijdens de les vaak in haar gedachten ziet en daar verdrietig van wordt. Ook blijkt dat sommige kinderen zich bang, onzeker of verlegen voelen of een gevoel van schaamte hebben. Waarschijnlijk komen deze gevoelens voort uit hun problematiek. Door deze gevoelens voelen zij zich bijvoorbeeld belemmerd om het aan te geven als ze iets niet begrijpen of om te spreken in een groep. Het gevolg is dat het kind de taak niet goed kan maken of vastloopt in wat het wil zeggen, waardoor het bevestigd wordt in het negatieve zelfgevoel. Om deze cirkel te kunnen doorbreken, is het voor een leerkracht belangrijk om achtergrondinformatie te hebben over de problematiek van een kind, zodat deze weet wat er in het kind om gaat en het gedrag van het kind kan begrijpen. Daardoor kan de leerkracht rekening houden met de doorwerking van de problematiek op het functioneren van het kind en het kind extra ondersteuning bieden. Hierdoor wordt het welzijn van het kind gewaarborgd.

5.7 Conclusies deelvraag 6

Refererend aan het doel van deze deelvraag (welke kansen en mogelijkheden de samenwerking tussen de HAM en de school biedt om de kinderen van de HAM, met hun specifieke begeleidingsbehoefte, op een adequate manier te begeleiden) wordt in deze paragraaf een weergave gegeven van de feitelijke samenwerking en de meningen en opvattingen van medewerkers van de HAM en de Huguenot Primary School hierover.

Deelvraag 6 Hoe verloopt de feitelijke samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School en wat zijn de meningen en opvattingen van de medewerkers van de HAM en de leerkrachten van de Huguenot Primary School over deze samenwerking?

Feitelijke samenwerking

Zoals blijkt uit de resultaten van de feitelijke interviews, is er op regelmatige basis contact tussen de HAM en de Huguenot Primary School. Verder neemt de school contact op met de HAM wanneer zich problemen voordoen of wanneer er zorgen zijn over een kind. Communicatie hierover loopt via de contactpersoon die vanuit de school contact onderhoudt met de HAM en/of via het teacher support team. Betrokken medewerkers die genoemd worden, zijn de leerkrachten van de school die lesgeven aan kinderen van de HAM, het hoofd en de social workers van de instelling.

In de interviews waarin gevraagd is naar meningen en opvattingen komt naar voren dat de care givers contact hebben met de leerkrachten van de school. Dit contact verloopt voornamelijk via de huiswerkboekjes van de kinderen. De care givers geven aan dat zij behoefte hebben aan persoonlijk contact met de leerkrachten. Er is geen volledig beeld over hoe de care givers betrokken zijn in de samenwerking. Wel wordt duidelijk dat de care givers ten opzichte van de social workers weinig tot geen kennis hebben van de achtergrond van de kinderen. Dit is opvallend, omdat de care givers het meeste contact hebben met de kinderen en een ouderrol vervullen. De kinderen van de HAM hebben uiteenlopende problematiek die elk om een eigen manier van begeleiden vragen (zie bijlage 18). Het is niet mogelijk om een kind op een adequate manier te begeleiden zonder kennis van de problematiek. Problematiek werkt door in het gedrag en functioneren van een kind. Wanneer er geen kennis is van de problematiek en/of achtergronden van een kind, kunnen symptomen niet herkend worden met als gevolg dat er in de begeleiding niet aangesloten kan worden bij specifieke gedragskenmerken en eigenschappen van een kind. Daarmee lijkt door de care givers niet voldaan te kunnen worden aan de begeleidingsbehoefte van een kind.

De HAM geeft aan dat de volgende onderwerpen besproken worden in contactmomenten met de Huguenot Primary School: hoe past het kind zich aan binnen de school; hoe past het kind zich aan binnen de HAM; hoe is de relatie van het kind met zijn/haar peergroep en wat is de relatie van het kind met andere kinderen en gezagsdragers; of het kind regelmatig huiswerk maakt; wat het niveau is waarop het kind functioneert (cognitief en sociaal-emotioneel) en welk onderwijs (special need, remedial teaching of regulier) daarbij het beste aansluit. Het is niet duidelijk in welke contactmomenten deze onderwerpen besproken worden.

Belangrijke aspecten in de samenwerking

De samenwerking is zowel voor de medewerkers van de HAM als voor de medewerkers van de Huguenot Primary School zeer belangrijk. De samenwerking is noodzakelijk om het kind op een adequate manier te kunnen begeleiden. Beide partijen zijn van mening dat het belang van het kind voorop moet staan. Bij beide partijen wordt duidelijk dat er behoefte is aan (meer) contact op regelmatige basis, begrip, empathie, en communicatie tussen care givers en leerkrachten. Wat opvalt is dat informatieoverdracht en open communicatie centrale thema's zijn die bij beide partijen terugkomt. Medewerkers van de HAM geven aan dat het voor hen belangrijk is om op te hoogte te zijn van problemen die zich op school voordoen en samen te zoeken naar de oorzaak van (probleem)gedrag en daarbij gezamenlijk naar een oplossing te zoeken. Op dit moment wordt er gebruik gemaakt van overdrachtsformulieren, waarin de school de probleemsituatie beschrijft en de HAM gelegenheid krijgt om hierop feedback te geven. Deze communicatie verloopt echter niet snel genoeg, waardoor de informatie van de HAM vaak niet bruikbaar is in de betreffende situatie. Er is dus behoefte aan snellere informatieoverdracht.

De HAM ervaart dat de school problemen met kinderen rond discipline op hen afschuift. Zeker in het verleden werd de HAM vaak gebeld wanneer ze op school problemen niet konden oplossen. Hier is wel verbetering in gekomen. Op de school wordt nu eerst geprobeerd de situatie zelf op te lossen. Als er geen oplossing gevonden kan worden op de school wordt er contact opgenomen met de HAM. De HAM wil graag dat disciplineproblemen op de school worden opgelost en dat beide partijen hun verantwoordelijkheid nemen. Voor de HAM betekent deze verantwoordelijkheid dat zij ondersteuning willen bieden bij het oplossen van

problemen waar dit nodig is, maar dat de verantwoordelijkheid voor disciplineproblemen op school bij de school blijft.

De situatie lijkt op dit moment zo te zijn dat er te weinig informatieoverdracht is tussen de HAM en de Huguenot Primary School. Om een kind goed te kunnen begeleiden en op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de specifieke gedragskenmerken en eigenschappen, is het voor leerkrachten belangrijk om op de hoogte te zijn van achtergrondinformatie van een kind. Dit gebeurt op dit moment te weinig. Om leerkrachten te ondersteunen in het begeleiden van kinderen van de HAM, is het belangrijk om hen op de hoogte te brengen van achtergrondinformatie van een kind die betrekking heeft op de begeleidingsbehoefte. Om dit te bereiken is er nauwer contact nodig tussen de leerkracht en de betrokken medewerker van de HAM (care giver, social worker). Er zijn contactmomenten op regelmatige basis waarin in grote lijnen gedeeld wordt hoe het met het kind gaat en hoe het kind functioneert op school en binnen de HAM. Dit lijkt een goede basis te zijn voor samenwerking rondom het functioneren van een kind. Het is echter belangrijk om tussen deze momenten door, ook contact te hebben over belangrijke gebeurtenissen die direct van invloed zijn op het functioneren van het kind zodat een leerkracht hier rekening mee kan houden.

Knelpunt op management en beleidsniveau

De samenwerking tussen de HAM en de school lijkt vooral vast te lopen op management- en beleidsniveau, aangezien uit de resultaten bleek dat de samenwerking tussen de care givers en leerkrachten over het algemeen goed verloopt. Op management- en beleidsniveau lijkt het cultuurverschil tussen de achtergrond van kinderen van de HAM en de cultuur op de Huguenot Primary School een rol te spelen.

Sommige kinderen kunnen zich aanpassen in de cultuur op de school, maar de meeste kinderen van de HAM lijken hier moeite mee te hebben. De school wil het liefst direct bij aanmelding kunnen bepalen of een kind zich binnen de cultuur van de school kan aanpassen. De school geeft aan dat het lastig is om dit te bepalen en zou daarom graag willen dat er een specialistisch team komt die advies kan uitbrengen over welke school het beste bij het kind aansluit. De HAM wil echter graag zelf bepalen welke school het beste bij het kind aansluit. De uitdaging hierin is voor beide partijen dat ze het kind centraal stellen en kijken naar zijn/haar belangen. Dit kan betekenen dat een andere school beter aansluit bij de achtergrond van het kind / cultuur waarbinnen het kind is opgegroeid maar het kan evengoed zo zijn dat het toekomstperspectief van het kind verbreed wordt wanneer het de kans krijgt om onderwijs te volgen op een kwalitatief hoogwaardige school.

Tot slot

Bij beide partijen komt naar voren dat zij begrip missen van de andere partij. Dit is opvallend, omdat beide partijen zich inzetten om de kinderen van de HAM op een zo goed mogelijke manier te begeleiden in het onderwijs. Het lijkt of er in dit opzicht langs elkaar heen wordt gewerkt. Toch ligt hierin wel een belangrijke mogelijkheid om samen te werken. Beide partijen willen zich inzetten voor het kind. Het is belangrijk dat beide partijen op één lijn komen te staan waarin het belang van het kind voorop staat. Communicatie, begrip en empathie tonen voor elkaar zijn belangrijk om dit te kunnen bereiken.

5.8 Conclusies deelvraag 7

Het doel van deze deelvraag is om in de aanbevelingen aan te kunnen sluiten bij de wensen van de school wat betreft de manier waarop de kinderen van de HAM de onderwijsresultaten van de school kunnen bereiken. Evaluerend kan gezegd worden dat de informatie niet geheel volledig is, omdat niet exact duidelijk is geworden wat onder goede onderwijsresultaten wordt verstaan. Uit onderstaande informatie kan echter wel een antwoord op de deelvraag geformuleerd worden.

Deelvraag 7 Wat verstaat de Huguenot Primary School feitelijk onder goede onderwijsresultaten en welke meningen en opvattingen zij hebben over de manier waarop de kinderen van de HAM deze onderwijsresultaten kunnen bereiken?

De Huguenot Primary School is een overheidsschool, waarvan het beleid door de overheid vastgesteld is. Officieel gezien moeten leerlingen vijftig procent van een assessment halen, om vast te kunnen stellen op welk niveau van onderwijs zij zich bevinden. De Huguenot Primary School maakt zelf de examens en testen. Het niveau van vraagstelling kan, in vergelijking met andere scholen, verschillen waardoor de standaarden van de scholen verschillend kunnen zijn. Wanneer de kinderen van de HAM op de Huguenot Primary School geplaatst worden, heeft de school meestal geen zicht op het niveau van onderwijs dat het kind tot dan toe gehad heeft. Vaak hebben deze kinderen geen kwalitatief hoogwaardig onderwijs gevolgd en hebben zij, mede ook door hun problematiek, een academische achterstand. Dit bemoeilijkt het om goede onderwijsresultaten te bereiken, zowel voor de school als voor het kind. De kinderen bereiken niet het niveau waarop de school hen probeert les te geven, waardoor het gemiddelde niveau van de school mogelijk naar beneden wordt gehaald. Om de kinderen extra ondersteuning en begeleiding te geven, zijn er binnen de school special need klassen gecreëerd waarin de kinderen opgenomen worden die niet kunnen functioneren in de reguliere klassen. Hierdoor worden voor deze kinderen de kansen om goede onderwijsresultaten te kunnen behalen vergroot.

De Huguenot Primary School heeft de afgelopen zeven jaar vergaderingen gehad met het Departement van Educatie, waarin zij om hulp hebben gevraagd in de situatie. Het management van de school ervaarde het als oneerlijk dat zij van alle scholen in Wellington de enige school was die de totale verantwoordelijkheid over de HAM kinderen kreeg. De school vroeg zich daarom af waarom kinderen van de HAM niet naar andere scholen binnen Wellington gingen. Hierbij valt inderdaad in twijfel te trekken of de kinderen van de HAM binnen de Huguenot Primary School op hun plek zijn, gezien de cultuurverschillen die er zijn. Het is echter onduidelijk in welke mate het belang van het hooghouden van de kwaliteit en goede reputatie van de Huguenot Primary School hierin meespeelt, mede omdat de school gelegen is in een gebied waarin de meeste ouders zakenmensen met hoge posities zijn en een grote invloed op de school hebben. Vanuit de HAM gezien is het mogelijk dat zij hun kinderen voornamelijk naar de Huguenot Primary School sturen omdat dit een kwalitatief goede school is waardoor deze kinderen grotere kansen hebben op een goed toekomstperspectief. Op dit moment werkt de Huguenot Primary School samen met het Departement van Educatie om een test te realiseren waarin de kinderen zowel op academisch als op sociaal gebied getest kunnen worden. Hiermee willen ze problemen vroegtijdig signaleren, zodat ze hier rekening mee kunnen houden in de schoolloopbaan van het kind (bijvoorbeeld dat zij naar een special need klas gaan). Deze test biedt ook mogelijkheden om objectief te kunnen kijken naar de vermogens van het kind en van daaruit te bepalen op welke school het kind het beste tot zijn recht komt.

Mogelijk zijn de kinderen van de HAM beter op hun plek op een school die meer gelijkstaat met de culturele normen en waarden die zij gewend zijn. Dit houdt echter niet in dat deze kinderen niet kunnen functioneren op de Huguenot Primary School. Om te kunnen bepalen of het kind binnen een bepaalde school kan functioneren, zal eerst gekeken moeten worden naar de academische vermogens van het kind. De HAM kan, eventueel in overleg met de Huguenot Primary School of met het kind zelf, beslissen op welke school het kind het beste tot zijn recht komt, zowel met zijn academische vermogens als met zijn culturele achtergrond.

De leerkrachten van de school vinden het belangrijk dat de kinderen eerst hulp krijgen bij hun emotionele problemen, voordat zij hulp kunnen bieden bij de problemen op educatief vlak. Hierbij is het belangrijk dat de kinderen meer psychologische begeleiding krijgen. Vanuit de school bestaat er twijfel of de HAM voldoende mensen en mogelijkheden heeft om de benodigde hulp te kunnen bieden aan de kinderen met hun problematiek. Zoals bij de conclusie van deelvraag drie is beschreven, lijkt de instelling inderdaad niet op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van het kind vanwege de beperkte mogelijkheden qua personeel en financiële middelen. Positief is dat de HAM er wel alles aan doet om het kind de hulp te bieden waarvan de school denkt dat het kind nodig heeft. Een belemmering bij de school is dat er

binnen de school eveneens geen professional is die de kinderen specifieke hulp kan bieden op emotioneel gebied. Hierbij gaat het, naast de kinderen van de HAM in de special need klassen, ook om de kinderen van de HAM in de reguliere klassen.

De behandeling van de emotionele kant van de problematiek lijkt zowel binnen de Huguenot Primary School als binnen de HAM onderbelicht te zijn. De school is hierin afhankelijk van de financiële hulp van het Departement van Educatie, maar krijgt op dit moment geen financiële middelen voor extra hulp. Ook de HAM krijgt van het Departement van Welzijn niet de financiële middelen om de hulpverlening aan kinderen uit te kunnen breiden. In verband met de specifieke problematiek van de kinderen, lijkt dit wel nodig te zijn om te kunnen waarborgen dat het kind binnen de school op een adequate manier kan functioneren.

5.9 Eindconclusie(s)

De centrale vraagstelling van dit onderzoek is:

‘Hoe kan de Huguenot Primary School, in samenwerking met de HAM, op een adequate manier aansluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de instelling zodat het welzijn van de kinderen gewaarborgd wordt en het onderwijs leidt tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten?’

Uit de conclusies blijkt dat de Huguenot Primary School, in samenwerking met de HAM, op een adequate manier kan aansluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de instelling door:

- Het kind centraal, en het belang van het kind voorop te stellen.
- De informatieoverdracht tussen Huis Andrew Murray en de Huguenot Primary School over de achtergrond en begeleidingsbehoefte van het kind uit te breiden.
- Zorg te dragen voor meer communicatie over het functioneren van het kind op Huis Andrew Murray en op de Huguenot Primary School.
- (Meer) opgeleid personeel binnen Huis Andrew Murray.
- Een positieve benadering naar het kind toe.
- De kennis die er zowel op de HAM als op de Huguenot Primary School is met betrekking tot de begeleiding van kinderen met special needs met elkaar delen en benutten.
- Afstemming tussen Huis Andrew Murray en de Huguenot Primary School over de begeleiding en regels die aan het kind gesteld worden.
- Financiële ondersteuning van het Department of Welfare om de hulpverlening van Huis Andrew Murray uit te kunnen breiden.
- Financiële ondersteuning van het Department of Education om op de Huguenot Primary School een gekwalificeerde werker aan te kunnen nemen die aandacht kan besteden aan emotionele problemen van een kind.

Bij de verschillende problematieken zijn er verschillende aspecten waar rekening mee gehouden moet worden om in het onderwijs op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van het kind, zoals beschreven in paragraaf 5.3.

Door bovenstaande punten wordt het welzijn van de kinderen gewaarborgd en leidt het onderwijs tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten. In de volgende paragraaf worden de aanbevelingen die hieruit voortvloeien toegelicht.

5.10 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden de aanbevelingen beschreven die voortvloeien uit het onderzoek. Om deze aanbevelingen uit te kunnen voeren, is en blijft het noodzaak dat de HAM en de Huguenot Primary School het kind en het belang van het kind centraal stellen. Het vooropstellen van de belangen van het kind is ook als uitgangspunt genomen bij het schrijven van onderstaande aanbevelingen.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat zowel de HAM als de Huguenot Primary School zich inzetten om de samenwerking te verbeteren en dat hierin op dit moment ook al stappen genomen zijn. Ook blijkt uit het onderzoek dat beide partijen zich in willen zetten ten behoeve van het kind. De aanbevelingen van dit onderzoek bouwen voort op deze basis.

In de beschrijving zal eerst de aanbeveling weergegeven worden. Daarna volgt een onderbouwing, vanuit inzichten die in het onderzoek zijn opgedaan en waar nodig vanuit theorie. Tot slot worden interventies beschreven. Dit zijn adviezen om de aanbeveling die gedaan is concreet vorm te geven.

1. Verbetering van informatieoverdracht

Uit de resultaten van het onderzoek (met name deelvraag zes) komt naar voren dat er vanuit zowel de HAM als de Huguenot Primary School behoefte is aan meer informatieoverdracht over de achtergrond, de begeleidingsbehoefte met betrekking tot de problematiek en het functioneren van het kind. Kijkend naar de probleemomschrijving en aanleiding van het onderzoek (paragraaf 2.2) draagt de aanbeveling om de informatieoverdracht te verbeteren bij aan een samenwerking waarin kennis en krachten van beide partijen gebundeld worden. Op deze manier kan in de begeleiding zoveel mogelijk op een adequate manier aan te sluiten bij wat het kind nodig heeft om goed te kunnen functioneren op school.

Vanuit de Huguenot Primary School is er behoefte aan meer informatie over de achtergrond en begeleidingsbehoefte van het kind met betrekking tot de problematiek. De HAM heeft behoefte aan meer informatieoverdracht vanuit de school over het functioneren van het kind.

Het is, zoals beschreven in paragraaf 5.3, volgens Steenkamp & Steenkamp (1992) belangrijk dat informatie over de achtergrond en problematiek bij de school bekend is, omdat de leerkrachten daardoor het gedrag van het kind beter kunnen begrijpen. Hierdoor kunnen zij in het onderwijs op een adequate manier proberen aan te sluiten bij de specifieke begeleidingsbehoefte van het kind.

Ook voor de HAM is het belangrijk dat zij informatie krijgen over het functioneren van het kind op de school zodat zij hun begeleiding daarop kunnen aansluiten. Door informatie naar elkaar over te dragen kunnen beide partijen hun begeleiding beter afstemmen op het kind en kunnen zij gezamenlijk oplossingen zoeken wanneer zich probleemsituaties met de kinderen voordoen. Daarnaast kan informatieoverdracht ook een preventieve werking hebben. Wanneer leerkrachten op de hoogte zijn van de problematiek en de daaruit voortvloeiende begeleidingsbehoefte, zullen zij beter in staat zijn om aan te sluiten bij wat het kind nodig heeft waardoor probleemgedrag mogelijk verminderd.

De aanbeveling om de informatieoverdracht te verbeteren is een aanbeveling op mesoniveau. De kinderen krijgen op dit moment niet de begeleiding die zij nodig hebben om goed te kunnen functioneren op school. De oorzaak van het niet aansluiten van de begeleiding lijkt voor een groot deel te liggen in onvolledige informatieoverdracht tussen de school en de HAM. Dit is een probleem binnen de organisatie van zowel de school als de instelling. Binnen beide organisaties zijn geen concrete richtlijnen over welke informatie nodig is en/of gegeven kan worden om op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van het kind. Een betere informatieoverdracht zal de begeleiding van het kind ten goede komen, de aanbeveling zal dus doorwerken op microniveau. Op macroniveau moeten zowel de HAM als de Huguenot Primary School rekening houden met de privacywetgeving die geldt rondom het overdragen van informatie over de kinderen van de HAM.

Binnen de samenwerking ligt een basis om verbetering van de informatieoverdracht te realiseren. Op de instelling is informatie aanwezig over de achtergrond en begeleidingsbehoefte van een kind. Dit is beschreven in het zorgplan. Ook op school is voor ieder kind een dossier aanwezig waarin basisinformatie staat over de ontwikkeling van het kind op school. Vanuit hieruit is ontwikkeling mogelijk in het overdragen van informatie ten behoeve van het welzijn van het kind.

Op basis van de bovenstaande informatie worden de volgende adviezen gegeven voor concrete interventies:

- De school en de HAM moeten richtlijnen vormen waarin duidelijk wordt welke informatie van de andere partij nodig is om het kind op een adequate manier te kunnen begeleiden en welke informatie

gegeven kan worden aan de andere partij zodat duidelijk wordt wat mogelijk is om elkaar te ondersteunen in de begeleiding aan het kind.

- De HAM moet informatie verstrekken aan de school die nodig is om het gedrag van het kind te kunnen begrijpen en hierop aan te kunnen sluiten in het onderwijs. Dit kan bijvoorbeeld door bij ieder kind dat aangemeld wordt op de Huguenot Primary School een dossier samen te stellen en mee te geven met daarin de belangrijkste informatie over de begeleidingsbehoefte en de problematiek.
- De school moet de HAM op de hoogte houden van het functioneren van het kind op school, zodat de HAM daar in de begeleiding op kan aansluiten. Dit kan bijvoorbeeld door elk kwartaal een bondig geformuleerd verslag te schrijven waarin het algemeen functioneren van het kind naar voren komt, zoals: wat gaat goed, waar heeft het kind moeite mee, waarin is het kind gegroeid en wat zijn aandachtspunten voor de komende periode.

Communicatie

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat communicatie op regelmatige basis belangrijk is om elkaar op de hoogte te houden over het functioneren van het kind en om belangrijke gebeurtenissen/ontwikkelingen te bespreken die het functioneren van het kind mogelijk beïnvloeden. Hierin is persoonlijke, mondelinge communicatie evenals schriftelijke communicatie belangrijk. Op het gebied van communicatie zijn echter nog teveel onduidelijkheden (over hoe de communicatie op dit moment verloopt, welke informatie in welke contactmomenten overgedragen wordt, welke medewerkers hierbij betrokken zijn, de gewenste situatie met betrekking tot communicatie en mogelijkheden die er zijn om de communicatie te verbeteren) om hierover concrete aanbevelingen te doen. Wel is duidelijk dat verbetering in de communicatie gewenst is en dat dit belangrijk is om op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de begeleidingsbehoefte van het kind. Dit lijkt vooral te zijn om op de hoogte te zijn van problematiek en gebeurtenissen die het functioneren van het kind beïnvloeden. De verwachting is dat aan deze behoefte wordt voldaan wanneer de aanbevelingen rond informatie overdracht gerealiseerd worden.

2. Het kind positief benaderen

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat de kinderen baat hebben bij een positieve benadering. Uit de conclusies bij deelvraag vijf werd duidelijk dat de kinderen over het algemeen positief zijn over de benadering van de leerkrachten, maar dat er nog verbeterpunten zijn wat betreft het hanteren van de problematiek van het kind. Om in het onderwijs om te kunnen gaan met het probleemgedrag van het kind is, naast de benodigde achtergrondinformatie over de problematiek van het kind, een positieve en accepterende grondhouding ten opzichte van het kind noodzakelijk (zoals blijkt uit de conclusies bij deelvraag één). Kijkend naar het knelpunt, waarin beschreven is dat kinderen van de HAM aangaven dat zij anders behandeld werden door de leerkrachten van de Huguenot Primary School dan de andere kinderen op de school en dat zij strijd ervaarden tussen zichzelf en de leerkrachten, draagt deze aanbeveling eraan bij dat kinderen school als meer positief ervaren.

Slot & Spanjaard (2007) beschrijven dat een positieve basishouding ten opzichte van het kind een protectieve (beschermende) factor is waardoor het kind beschermd wordt tegen de invloed van stressoren en psychopathologie. Stressoren zijn invloeden waaraan het kind zich niet of moeilijk kan onttrekken en die een negatieve invloed hebben op het functioneren van het kind (bijv. traumatische levensgebeurtenissen). Psychopathologie is de stoornis of problematiek van het kind. Zowel de stressoren als de psychopathologie beïnvloeden of vertragen de ontwikkeling van het kind. Een positieve benadering is een protectieve factor, omdat het invloed uitoefent op het gedrag en de zelfbeleving van het kind. Een positieve grondhouding is een basis voor hoe de leerkracht naar het kind met de problematiek kijkt en voor hoe hij/zij het kind benadert. Conner (2006) beschrijft dat gedrag, wanneer het bekrachtigd wordt, herhaald zal worden door het kind. De meeste ouders en leerkrachten bestraffen ongewenst gedrag, maar vergeten het kind te vertellen wanneer het zich goed gedraagt en vergeten gewenst gedrag te belonen. Doordat zij aan het ongewenste gedrag aandacht schenken, bekrachtigen zij dit onbewust.

Veel kinderen van de HAM hebben geen basisgevoel van eigenwaarde meegekregen vanwege hun achtergrond en socialisatie. Daarom is het bevestigen van goed gedrag en een positieve benadering waarin het kind geaccepteerd wordt van groot belang om het welzijn van het kind te kunnen waarborgen. Door een positieve benadering en het bevestigen in goed gedrag krijgt het kind erkenning voor wie hij is en wat hij kan, waardoor het leert positiever naar zichzelf te kijken. Dit kan het kind helpen om de negatieve cirkel van een lage zelfwaardering, een slachtofferrol en het niet geloven in zichzelf te doorbreken.

De aanbeveling om kinderen op een positieve manier benaderen is een aanbeveling op microniveau. Het gaat namelijk om het persoonlijke functioneren van de leerkracht. Om een positieve benadering te integreren in de school, is er op mesoniveau opleiding en training wenselijk, waardoor er meer kennis verworven kan worden om een positieve benadering toe te kunnen passen. Dit is niet op korte termijn realiseerbaar, omdat hiervoor op macroniveau financiële ondersteuning beschikbaar moet zijn vanuit de overheid. Binnen de mogelijkheden van de school kunnen echter de volgende interventies worden toegepast:

- Bekrachtig het kind in wie hij is en wat hij kan
- Schenk aandacht aan gewenst gedrag (bijvoorbeeld door middel van complimenteren)
- Benoem wat een kind moet doen in plaats van wat het niet moet doen

Deze interventies zijn zowel voor de Huguenot Primary School als voor de HAM toepasbaar.

3. Uitbreiding van professionele hulpverlening

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er behoefte is aan uitbreiding van professionele hulpverlening aan kinderen van de HAM, zowel op de school als binnen de instelling.

In het knelpunt (paragraaf 2.2) is aangegeven, dat leerkrachten niet over voldoende kennis en mogelijkheden leken te beschikken om het probleemgedrag van kinderen van de HAM te hanteren. In het onderzoek komt naar voren dat op de school specifieke kennis over problematiek en benaderingswijzen daarbij mist en dat er behoefte is aan een professional binnen de school die gericht is op het emotioneel functioneren van kinderen. Daarnaast is tijdens het onderzoek gebleken dat het op de instelling ontbreekt aan voldoende hulpverlening aan kinderen waardoor de problematiek van het kind, het eigen functioneren in het onderwijs, sterk beïnvloed. De aanbeveling om professionele hulpverlening uit te breiden draagt bij aan het waarborgen van het welzijn van kinderen en aan het adequaat kunnen functioneren in het onderwijs.

Uit de resultaten blijkt dat de Huguenot Primary School beschikt over twee special need klassen waarin extra begeleiding geboden kan worden aan kinderen met special needs. Ook is er een teacher support team dat leerkrachten ondersteunt in het begeleiden van kinderen met special needs. Er zijn dus mogelijkheden binnen de school om kinderen met special needs te begeleiden en het onderwijs aan te laten sluiten op specifieke begeleidingsbehoeften die het kind heeft om te kunnen functioneren in het onderwijs. Ondanks deze mogelijkheden komt in de resultaten van deelvraag één naar voren dat er binnen de school behoefte is aan een professional die kinderen specifieke psychologische hulp kan bieden. Onderwijs is het vakgebied van de leerkrachten en zij kunnen deze hulp zelf niet bieden. De leerkracht heeft niet altijd tijd om voldoende aandacht te geven aan situaties die ervoor zorgen dat een kind niet kan functioneren in de klas. Op die momenten is er binnen de school onvoldoende mogelijkheid om dit soort situaties op te vangen. Hierdoor kan er bij het kind een basis missen die nodig is om te kunnen functioneren in het onderwijs. Daarom is het goed als op de school een werker is die kinderen die ondersteuning wel kan bieden en die daarmee ook leerkrachten kunnen ondersteunen.

De hulpverlening aan de kinderen van de HAM is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de HAM. Het is belangrijk dat deze kinderen, gezien hun specifieke problematiek, passende hulpverlening krijgen. Binnen de HAM kan deze hulpverlening niet volledig worden geboden doordat zij beperkte mogelijkheden hebben qua personeel en financiële middelen. De care givers zijn niet opgeleid voor het werk wat zij doen en hebben weinig tot geen kennis van de problematiek van de kinderen, terwijl zij wel een ouderrol vervullen. Om de begeleiding die door de care givers gegeven wordt, adequaat aan te kunnen laten sluiten bij de problematiek en de begeleidingsbehoefte van de kinderen is opleiding of training voor de care givers nodig. Ook is het aantal social workers te beperkt gezien het aantal kinderen die behandeling nodig heeft. Hierdoor is het niet mogelijk om de kinderen de behandeling te geven die zij gezien hun problematiek nodig hebben.

De aanbeveling om professionele hulpverlening uit te breiden, is een aanbeveling op mesoniveau. Op macroniveau is het nodig dat de HAM de financiële middelen krijgt om de hulpverlening uit te kunnen breiden door medewerkers op te leiden en meer social workers aan te nemen.

Ook voor de school zijn financiële middelen nodig om de aanbeveling op mesoniveau te kunnen realiseren. Omdat in het gehele onderzoek naar voren komt dat zowel de school als de instelling behoefte hebben aan meer financiële steun vanuit de overheid, is hierover een aparte aanbeveling gedaan die beschreven is in de volgende paragraaf. Opleiding en training zal er ook aan bijdragen dat care givers op microniveau beter kunnen afstemmen met leerkrachten en andere betrokkenen (social workers en hoofd van de instelling) over het functioneren van het kind en wat het kind daarin nodig heeft aan begeleiding.

Op basis van de bovenstaande informatie worden de volgende adviezen gegeven voor concrete interventies:

- Op de school moet een kwalificeerde werker komen die ondersteuning biedt aan een kind die niet goed kan functioneren binnen het onderwijs.
- De care givers moeten opgeleid worden om in de begeleiding die zij de kinderen geven op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen.

4. Organisatie van de hulpverlening

Een algemene aanbeveling, gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek, heeft betrekking op de organisatie van de hulpverlening aan kinderen en jeugd. Deze aanbeveling op macroniveau richt zich op de Zuid-Afrikaanse overheid.

Kijkend naar de hoofdvraag van het onderzoek zijn in antwoord daarop verschillende aanbevelingen gedaan die aangeven hoe de Hugenote Primary School in samenwerking met de HAM op een adequate manier kan aansluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen uit de instelling. Het doel hiervan is dat het welzijn van de kinderen gewaarborgd wordt en dat het onderwijs leidt tot vergelijkbare kansen op goede onderwijsresultaten. In het onderzoek komt kennis van problematiek bij betrokken medewerkers als voorwaarde naar voren, om op een adequate manier aan te kunnen sluiten bij de gedragskenmerken en eigenschappen van de kinderen. Het ontbreekt echter aan financiële middelen om hieraan in voldoende mate te kunnen voldoen.

De hulpverlening in de instelling is in de eerste plaats gericht op het bieden van opvang. Enkel opvang sluit niet aan bij wat deze kinderen gezien hun problematiek nodig hebben. De organisatie van de hulpverlening zou dusdanig moeten veranderen dat dergelijke kinderen passende hulpverlening geboden kan worden.

De kinderen in het kindertehuis hebben een problematische achtergrond. Vanuit deze problematische achtergrond ontwikkelt het kind problematiek. Wanneer het kind in een kindertehuis terecht komt, wordt het opgevangen maar het krijgt niet de benodigde behandeling. Hierdoor leert het kind onvoldoende vaardigheden om om te gaan met de eigen problematiek. Kijkend naar de resultaten van dit onderzoek (met name deelvraag 2), lijkt een kindertehuis dat alleen opvang biedt, niet aan te sluiten bij wat deze kinderen nodig hebben om, wanneer zij volwassen zijn, zelfstandig te kunnen functioneren in de maatschappij. Daardoor komen zij vaak weer in hun oorspronkelijke situatie terecht en herhaalt de cyclus van problematiek en hulpverlening zich als zij zelf een gezin stichten. Dit heeft tot gevolg dat kinderen belemmerd worden in hun ontwikkeling tot mensen die op een adequate manier, als verantwoordelijke en zelfstandige burgers in de maatschappij kunnen functioneren. Concluderend kan gezegd worden dat doordat kindertehuizen als de HAM niet over voldoende financiële middelen beschikken voor de benodigde opleidings- en behandelmogelijkheden, de kinderen in hierboven beschreven vicieuze cirkel, zoals weergegeven in figuur 7, blijven vast zitten.

Figuur 7 Vicieuze cirkel levensloop

Om de vicieuze cirkel te doorbreken is het nodig dat kinderen in kindertehuizen meer professionele hulp krijgen door opgeleide en gekwalificeerde werkers. Zij zijn instaat om kinderen de begeleiding en behandeling te geven die zij gezien hun problematiek nodig hebben. Om kinderen te ondersteunen in het opgroeien tot verantwoordelijke en zelfstandig functionerende burgers in de samenleving is het nodig dat er, naast opgeleide werkers, meer werkers werkzaam zijn. Kijkend naar de hulpverlening binnen de HAM is er met de huidige verhouding, van één (vaak onopgeleide) werker op een groep van veertien kinderen en één social worker die

de verantwoordelijkheid draagt over de begeleiding en behandeling van vijftig kinderen, te weinig tijd en ruimte om dit te realiseren. Wanneer er meer werkers zijn, is er meer ruimte voor individuele aandacht en daarmee ook meer ruimte om kinderen vaardigheden aan te leren die nodig zijn om zelfstandig te kunnen gaan functioneren in de samenleving. Hiermee kan voorkomen worden dat kinderen terugvallen in de bovenstaande vicieuze cirkel.

Het hierboven beschreven knelpunt leidt tot de volgende aanbeveling aan de overheid:

- Instellingen binnen hulpverleningsorganisaties moeten meer financiële steun krijgen zodat zij de mogelijkheid hebben om:
 - In de eerste plaats gekwalificeerd personeel in dienst te nemen
 - In de tweede plaats de mogelijkheid hebben om het aantal werkers uit te breiden, zodat er een betere verhouding is tussen het aantal kinderen en gekwalificeerd personeel.

5.11 Discussie

In deze paragraaf worden een aantal dilemma's die naar voren zijn gekomen uit de resultaten bediscussieerd. Deze dilemma's worden onderbouwd met de persoonlijke mens- en maatschappijvisie van de onderzoekers. Daarnaast worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

Discussiepunt 1. Overvraging van het kind.

Uit de resultaten bleek dat de kinderen uit de special need klassen niet mee kunnen komen in het reguliere onderwijs. De kinderen van de HAM worden hierin belemmerd door hun problematische achtergrond en hun (ontwikkelings- en leer) problematiek. De vraag is of het realistisch is om te verwachten dat de kinderen van de HAM vergelijkbare onderwijsresultaten kunnen bereiken als de andere kinderen op de school. De HAM lijkt graag te willen dat de kinderen naar de Huguenot Primary School gaan vanwege het hoge niveau van onderwijs, omdat zij belang hebben bij een goed toekomstperspectief voor het kind. Doordat het onderwijs kwalitatief hoogwaardig is, hebben deze kinderen daar een grotere kans op dan wanneer zij naar een andere school gaan die minder streeft naar kwaliteit.

Hierin ligt echter wel het risico dat het kind overvraagd wordt. Het kan zijn dat het belang van een goed toekomstperspectief een objectieve kijk naar de mogelijkheden en beperkingen van het kind overschaduwt. Zoals beschreven door de Gereformeerde Hogeschool (2011), heeft ieder mens krachten en mogelijkheden, maar ook beperkingen. Om het kind in zijn uniciteit tot zijn recht te laten komen, zal er gekeken moeten worden naar de school die het meeste aansluit bij het kind. Hierbij blijft het een discussiepunt met welke redenen een kind op de Huguenot Primary School geplaatst kan worden en wanneer er voor een andere school gekozen zou moeten worden. Van belang is dat het kind – met zijn of haar problematiek – tot zijn recht komt binnen de school.

Discussiepunt 2. Organisatie hulpverlening.

Uit het onderzoek bleek dat de instelling niet volledig in staat is om de kinderen de behandeling te bieden die zij gezien hun problematiek nodig hebben. Hierin speelt mee dat de overheid het kindertehuis te weinig financiële middelen geeft, waardoor er onvoldoende gekwalificeerd personeel is. Binnen de HAM zijn er wel social workers, en ook wordt professionele hulpverlening ingekocht, maar er zijn binnen de instelling te weinig gekwalificeerde werkers om tegemoet te kunnen komen aan de begeleidingsbehoefte van alle kinderen. Daarnaast is de eerste prioriteit van de HAM om opvang te bieden aan kinderen uit problematische gezinssituaties. Het is de vraag of de hulp, zoals die op dit moment binnen de HAM verleend wordt, aansluit bij wat deze kinderen nodig hebben.

Vanuit de maatschappij gezien, is het belangrijk dat de problematiek behandeld wordt. Zoals Slot & Spanjaard (2007) beschrijven, heeft problematiek vaak zijn oorsprong in maatschappelijke en economische achterstanden. In de Zuid-Afrikaanse cultuur spelen thema's als armoede, geweld en alcohol- en drugsproblematiek een grote rol in het ontwikkelen van problematiek bij jonge kinderen.

Om te voorkomen dat deze kinderen in dezelfde situatie terecht komen als hun ouders, is het belangrijk dat de behandeling aansluit bij de problematiek zodat er nieuwe toekomstperspectieven voor het kind gecreëerd worden. Elk kind heeft hierin recht op hulp, des te meer omdat het kind in een afhankelijkheidspositie verkeerd en niet in staat is voor zijn eigen rechten op te komen. Zoals beschreven door Unicef (2009) heeft het kind daarom extra bescherming en mogelijkheden nodig om zich te kunnen ontplooiën.

Voor het beroep social work betekend dit, volgens Jochemsen, Kuiper & de Mynck (2006), dat hulpverleners er verantwoordelijk voor zijn dat zij kinderen helpen om te kunnen functioneren naar de maatstaven van de sociale omgeving. Jochemsen e.a. (2006) beschrijven hierin ook dat het sociaal functioneren van mensen soms zo problematisch is dat het kind geen copingmechanismen meer heeft. De professional zal de eigen kennis, methodiek, vaardigheden en technieken in moeten zetten om een cliënt te helpen om in het sociale leven te kunnen functioneren. Om te kunnen bepalen in hoeverre de behandeling die op de HAM aan het kind geboden wordt, aansluit bij wat het kind nodig heeft om te kunnen functioneren in de maatschappij, is er verder onderzoek nodig.

Discussiepunt 3. Aansluiting onderwijs.

Uit het onderzoek bleek dat een aantal van de kinderen van de HAM naar een andere school dan de Huguenot Primary School gaan. Ook bleek dat deze kinderen zich daar op hun gemak voelen en dat de samenwerkingsrelatie met de HAM goed is. Hierin lijkt het mee te spelen dat deze scholen een andere cultuur

hebben dan de Huguenot Primary School. Zoals beschreven door van Endt-Mijling (2007) is een (groeps)cultuur een samenhangend stelsel van voorstellingen, opvattingen, kennis, gewoonten, verwachtingen, waarden en normen die geldend zijn in een culturele groep. De waarden hebben voor leden van de groep een emotionele betekenis waar zij zich aan hechten. De normen gaan over gedragsregels die binnen de culturele groep geldend zijn. De Huguenot Primary School is een overwegend blanke school. Op de andere scholen waar de kinderen van de HAM naar toe gaan zitten meer donkere kinderen, waardoor het denkbaar is dat deze scholen beter passen bij de cultuur, normen en waarden van deze kinderen.

Een discussiepunt is of het niet beter is om de kinderen van de HAM op scholen te plaatsen waarin zij meer aansluiting vinden met de cultuur binnen de school. Slot & Spanjaard (2007) beschrijven, dat zowel psychopathologie als stressoren (invloeden die het functioneren van het kind negatief beïnvloeden) het bereiken en uitvoeren van de ontwikkelingstaken van het kind kan bemoeilijken. Mogelijk is het voortdurend aan moeten passen op vreemde normen en waarden een extra stressor voor het kind, waardoor de competenties negatief beïnvloed worden en het probleemgedrag blijft bestaan. Doordat deze kinderen waarschijnlijk gemakkelijker aansluiting vinden bij de cultuur op scholen met meer donkere kinderen, voelt het kind zich daar mogelijk beter op zijn plek waardoor het gelukkiger is. Het is mogelijk dat het kind daardoor beter toe komt aan de eigen ontwikkelingstaken en het leren van vaardigheden.

Deze scholen bieden echter kwalitatief minder hoogwaardig onderwijs dan de Huguenot Primary School, waardoor de kansen op goede toekomstperspectieven mogelijk minder groot zijn dan wanneer het kind naar de Huguenot Primary School gaat. Dit kan het voor deze kinderen mogelijk bemoeilijken om uit de cirkel van armoede (zoals beschreven bij discussiepunt twee) te stappen, omdat zij hierdoor minder goede toekomstperspectieven hebben.

Er is niet duidelijk waar het verschil in cultuur en niveau van onderwijs tussen de verschillende scholen ligt. Om vast te kunnen stellen welke factoren hierin meespelen, is verder onderzoek nodig.

Literatuurlijst

Literatuurlijst

- Bassant, J. & Roos, S. de (2003). *Methoden voor Sociaal-Pedagogisch Hulpverleners*. Bussum: Coutinho
- Besamusca-Ekelschot, A.T.M. (2008). *GGZ in Afrika*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Brittz, H. (2007). *Kweek kinders met karakter*. Vanderbijlpark: Carpe Diem Media.
- Brittz, H. (2008). *Kweek gesunde gesag*. Vanderbijlpark: Carpe Diem Media
- Connors, C.K. (2006). *Attention Deficit Hyperactivity Disorder. The latest assessment and treatment strategies*. Kansas City: Compact Clinicals.
- Delfos, M.F. (2006). *Kinderen en gedragsproblemen*. San Diego, California: Harcourt book publishers.
- Endt-Meijling, M. van (2007). *Met nieuwe ogen. Werkboek voor de ontwikkeling van een transculturele attitude*. Bussum: Coutinho.
- Feddema, G. & Wagenaar, A. (2003). *En als we nou weer eens gewoon gingen opvoeden*. Houten: Van Holkema & Warendorf
- Gereformeerde Hogeschool (2011). *Beroepsprofiel Social Work*. Zwolle: GH.
- Grit, R. (2005). *Projectmanagement*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff
- Holt-Biddle, D. (2009). *Cultuur bewust! Zuid-Afrika*. Rijswijk: Elmar B.V.
- Ijzendoorn, M. H. van. (2008). *Opvoeding over de grens*. Purmerend: H&R communicatieve vormgeving
- Jager, M., de. (2006). *Mind Moves. Weg met leerblokkasies!* Linden: The BG ConneXion.
- Jochimsen, H., Kuiper, R. & Muynck, B. de (2006). *Een theorie over praktijken. Normatief praktijkmodel voor zorg, sociaal werk en onderwijs*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn
- Kutscher, M. L. (2005). *Kids in the syndrome mix of ADHD, LD, Asperger's, Tourette's, Bipolar, and More! The one stop guide for parents, teachers, and other professionals*. London/Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers
- Mda, T. & Mothata, S. (2000). *Critical issues in South African Education – after 1994*. Kenwyn: Juta and Company
- Osofsky, J.D. (2004). *Young children and trauma. Intervention and treatment*. New York/London: The Guilford Press
- Republic of South Africa. (2008). *Government Gazette Staatskoerant*. Cape Town: The Presidency.
- Rigter, J. (2002). *Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen*. Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Slot, N.W. & Spanjaard, H.J.M. (2007). *Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg. Hulpverlening voor kinderen en jongen in tehuizen*. Baarn: HBuitgevers
- Steenkamp, E. & Steenkamp, W. (1992). *The intellectually handicapped child. A manual for parents, teachers and related professions*. Durban: Butterworths
- Teekens, O. & Paling, K.M. (2004). *Als je kind een leerprobleem heeft. Ervaringen uit de praktijk van remedial teaching en huiswerkbegeleiding*. Houten: MOM (Uitgeverij Unieboek)

Vries- Geervliet, L. de. (2000). *Over trauma's gesproken*. Baarn: Uitgeverij H. Nelissen

Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Amsterdam: Boom Onderwijs

Internetinformatie

Afrikaonline. (2010). *Geografie*. Binnengehaald op 3 december 2010 van <http://www.afrikaonline.nl/index.php?zn=2&szn=15>

Andrew Murray Children's Home, (2010). *Andrew Murray Children's Home*. Binnengehaald op 26 november 2010 van <http://www.andrewmurray.org.za>

Andrew Murray Childrens Home. (2011). *Services*. Binnengehaald op 7 januari 2011 van http://www.andrewmurray.org.za/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=27

AVERT. (2010). *HIV and AIDS in South Africa*. Binnengehaald op 6 januari 2011 van <http://www.avert.org/aidssouthafrica.htm>

Badisa (2010). *Jaarverslag*. Binnengehaald op 9 december 2010 van https://www.givengain.com/cgi-bin/giga.cgi?cmd=cause_dir_news_item&causeid=1260&news_id=95817

Badisa (2006). *Badisa, Christelike Barmhartigheid*. Binnengehaald op 26 november 2010 van <http://www.badisa.org.za>

Barbotte, E., Guillemin, F., Chau, N. & the Lorhandicap Group. (2001). *Prevalence of impairments, disabilities, handicaps and quality of life in the general population: a review of recent literature*. Binnengehaald op 7 januari 2011 van [http://www.who.int/bulletin/archives/79\(11\)1047.pdf](http://www.who.int/bulletin/archives/79(11)1047.pdf)

Beukes, K. & Gannon, B. (1999). *A History of Child and Youth Care*. Binnengehaald op 9 december 2010 van <http://www.cyc-net.org/reference/refs-history%20-%20beukesgannon.htm>

Bosch, D., Budlender, D. & Fourie, A. (2003). *Child Labour Action Programme*. Binnengehaald op 24 december 2010 van <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=68775>

Bureau of African Affairs, (2010). *Achtergrond opmerkingen: Zuid-Afrika*. Binnengehaald op 9 december 2010 van <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2898.htm>

Department of Social Development, (2010). *Launch of maternal orphans surveillance study*. Binnengehaald op 20 december 2010 van <http://www.dsd.gov.za/index.php?option=comcontent&task=view&id=283&Itemid=1>

Education Management & Development Centre (Western Cape Education Department). (2007). *Learner Discipline and School Management. A practical guide to understanding and managing learner behavior within the school context*. Binnengehaald op 3 december 2010 van http://wced.wcape.gov.za/documents/LearnerDiscipline/Learner_Discipline_and_School_Management.pdf

Govender, S. & Masango, D. (2007). *Govt explains new Children's Act*. Binnengehaald op 10 december van <http://www.southafrica.info/services/rights/childact-030707.htm>

Huguenot Laerskool. (2010). *Missie en Visie*. Binnengehaald op 18 december 2010 van <http://www.hugprim.co.za/index.php?content=about&page=21>

Huguenot Laerskool II. (2010). *Welkom*. Binnengehaald op 18 december 2010 van <http://www.hugprim.co.za/index.php>

Kidscape. (2010). *Child Abuse - Signs and Symptoms*. Binnengehaald op 7 januari 2011 van <http://www.kidscape.org.uk/professionals/childabuse.shtml>

Medscape (2008). *HIV/AIDS and children*. Binnengehaald op 6 januari van http://translate.google.nl/translate?hl=nl&langpair=en%7Cnl&u=http://www.medscape.com/viewarticle/585700_8

Nuffic, afdeling Onderwijsvergelijking. (2010). *Waardering van buitenlandse getuigschriften in Nederland. Landenmodule Zuid-Afrika*. Binnengehaald op 3 december 2010 van <http://www.nuffic.nl/nederlandse-organisaties/docs/extranet/landenmodule-zuid-afrika.pdf>

Office of the president. (1999). *Act*. Binnengehaald op 8 december 2010 van <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=86577>

South African Government. (2010). *Education*. Binnengehaald op 3 december 2010 van <http://www.info.gov.za/aboutsa/education.htm>

South African Government. (2010). *Finance*. Binnengehaald op 4 december 2010 van <http://www.info.gov.za/aboutsa/finance.htm#budget>

Stop Aids Now. (n.d.) *Gevolgen van Aids/HIV*. Binnengehaald op 8 januari 2011 van http://www.stopaidsnow.nl/aidsindewereld_artikel/gevolgen#1

Unicef (2009). *Verdrag inzake de rechten van het kind*. Binnengehaald op 12 april 2011 van <http://www.unicef.nl/media/147940/20091116%20kinderrechtenverdrag.pdf>

Veenhoven, R. (2004). *Welzijn in de verzorgingsstaat*. Binnengehaald op 17 december 2010 van <http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub1990s/99c-fulln.pdf>

Vries de, F. (2006). *Alles over FAS (foetaal alcohol syndroom)*. Binnengehaald op 5 januari 2010 van <http://fetal-alcohol-syndrome.blogspot.com/>

Krantenartikelen

Weeda, F. (2009, Febr. 12). *Onherstelbaar beschadigd in vruchtwater met alcohol; jeugdhulpverlening, veelvrouwen drinken tijdens zwangerschap en dat kan leiden tot foetale hersenbeschadiging*. NRC Handelsblad, p. 2.

Bijlagen

Bijlage 1 Conceptueel model

Bijlage 2 Theoretische inleiding

1.1 Inleiding

In deze paragraaf zal op basis van literatuuronderzoek een knelpuntanalyse worden gegeven op meerdere niveaus: micro, meso en macro niveau. Op het probleem zijn verschillende factoren van invloed. In het conceptueel model (zie bijlage), is een analyse gemaakt van deze factoren.

Op microniveau is gekeken naar de problematiek van de kinderen van de HAM. Op mesoniveau wordt gekeken naar de draagkracht van de school en de HAM, de samenwerking tussen de school en de HAM, de methoden die ingezet worden en de visie en het mensbeeld van de HAM en de school. Op macroniveau is gekeken naar hoe de hulpverlening en het onderwijs vanuit de overheid vorm krijgen in Zuid-Afrika. Ook wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van de jeugdhulpverlening. Tot slot wordt een weergave gegeven van de politieke situatie.

Deze theoretische inleiding geeft een genuanceerder beeld van het knelpunt en de probleemomschrijving, die beiden beschreven zijn in paragraaf 1.2. De theoretische inleiding zal uitmonden in de definitieve vraagstelling van het onderzoek, die beschreven wordt in paragraaf 1.4.

1.2 Microniveau

Op basis van informatie uit gesprekken met J. van Wielligh en de beschreven doelgroepen op de website van HAM, is literatuuronderzoek gedaan naar de problematiek die speelt bij kinderen van de HAM. Hieronder volgt een beschrijving van die verschillende soorten problematiek. Daarbij zal ook de relevantie voor het onderzoek benoemd worden.

Trauma

Veel kinderen die binnen de HAM wonen hebben traumatische ervaringen opgedaan (J. von Wielligh, persoonlijke mededeling, 26 november 2010). Omdat traumatische ervaringen invloed hebben op het gedrag en leerprestaties van kinderen is het belangrijk om kennis van deze problematiek mee te nemen in het onderzoek.

De Vries-Geervliet (2002) definieert 'trauma' als volgt: 'Een trauma is een pijnlijke gebeurtenis waarbij een persoon sterk het gevoel heeft dat niet aan zijn basisbehoefte voldaan wordt en ontstaan wanneer er een verlies van eigen identiteit optreedt'. Rigter (2002) maakt een onderscheid in twee verschillende soorten trauma's, namelijk type I en type II trauma's. Onder type I trauma's worden eenmalige acute gebeurtenissen verstaan zoals het verliezen van een ouder. Type II trauma's zijn ingrijpende gebeurtenissen die vaker of langdurig plaatsvinden zoals seksueel misbruik of mishandeling. Symptomen die hierbij zichtbaar worden zijn erg divers. Veel symptomen komen voort uit het ontbreken van controle over eigen leven, wat zorgt voor een gevoel van onveiligheid. Vries-Geervliet (2002) noemt symptomen die bij kinderen kunnen ontstaan, namelijk: veel huilen, verhoogde prikkelbaarheid, druk gedrag, veel ziek en slechte schoolresultaten.

Mishandeling

Een groot deel van de kinderen van het HAM, hebben in het verleden te maken gehad met enige vorm van mishandeling (J. von Wielligh, persoonlijke mededeling, 5 januari 2011). 'Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.' (IJendoorn, 2008, p. 125). Deze definitie betreft verschillende soorten mishandeling zoals lichamelijke, psychische en emotionele verwaarlozing, lichamelijke, psychische en emotionele mishandeling en seksueel misbruik. IJendoorn (2008) noemt dat mishandeling een grote invloed heeft op de gehechtheid van een kind. De kans is groot dat een kind dat mishandeld is, gedesoriënteerd gehecht is. Dit wil zeggen dat een kind tegenstrijdig gedrag kan laten zien, bijvoorbeeld extreme stemmingswisselingen. Ook antisociaal gedrag is een gevolg van gedesoriënteerde gehechtheid. Verder kunnen kinderen heel diverse symptomen laten zien, zoals lichamelijke/medische problemen, terugtrekken, angst en agressiviteit (Kidscape, 2010).

Het is mogelijk dat de gedragsproblemen bij de kinderen uit de onderzoeksgroep voortkomen uit het feit dat kinderen mishandeld zijn.

(Sociale) handicap

Een 'disability' is 'een beperking of het onvermogen om een activiteit uit te voeren op de wijze of binnen het bereik dat voor een mens als normaal beschouwd wordt' (Barbotte, Guillemin, Chau & The Lorhandicap Group, 2001). Een handicap wordt beschreven als zijnde 'het gevolg van een stoornis of disability, die het vervullen van een of meerdere rollen die als normaal beschouwd worden (afhankelijk van leeftijd, geslacht en sociale en culturele factoren), begrenzen of verhinderen' (Barbotte, Guillemin, e.a., 2001). Concreet kan een handicap bestaan uit lichamelijke beperkingen en verstandelijke beperkingen. Bij sociale handicaps kan het gaan om stoornissen uit het autistisch spectrum, angststoornissen en stemmingsstoornissen. Ook ADHD kan een sociale handicap zijn. Als gevolg van deze beperkingen en/of stoornissen worden mensen belemmerd in hun sociale functioneren.

Het is onduidelijk welke specifieke problemen spelen bij de onderzoeksgroep. Wel is duidelijk dat de HAM hulp verleent aan kinderen met een (sociale)handicap: children with disabilities and socially handicapped (Andrew Murray Childrens Home, 2011). Een (sociale) handicap kan mogelijk een negatieve invloed hebben op de leerprestaties van kinderen; kinderen met een (sociale) handicap zullen extra begeleiding nodig hebben binnen het reguliere onderwijs en een (sociale) handicap kan oorzaak zijn van probleemgedrag. Zodoende is kennis over deze problematiek van belang voor het onderzoek. Om welke problematiek het specifiek gaat en wat (mogelijke) gevolgen zijn voor de begeleidingsbehoefte van deze kinderen wordt nader onderzocht en beschreven.

Foetus Alcohol Syndroom

De HAM biedt projecten aan in de omgeving, gericht op het Foetus Alcohol Syndroom (FAS). FAS houdt in dat een moeder tijdens de zwangerschap in grote mate alcohol nuttigt, wat negatieve gevolgen heeft voor het kind (Weeda, 2009). Een aantal effecten van FAS zijn: lichamelijke- en, geestelijke gebreken, gedragsproblemen, en/of leerstoornissen met mogelijke levenslange implicaties. Ook psychische problemen (faalangsten en depressies), crimineel gedrag, het niet afmaken van hun opleiding en werkloosheid kunnen zich voor doen, zo beschrijft de Vries (2006). Kinderen met FAS kunnen zich echter wel tot hun volledige potentieel ontwikkelen, zo stelt de Vries (2006). Hij beschrijft dat dit met name kan door extra aandacht te schenken, die ze nodig hebben ook op school (bijvoorbeeld speciaal onderwijs). Daarnaast is het ook erg belangrijk dat deze kinderen een liefdevolle, begripvolle en stabiele omgeving hebben waarin ze opgroeien. Dus vooral rust en regelmaat komen deze kinderen zeer ten goede (de Vries, 2006).

Voor de school en de instelling kan dit betekenen dat zij deze kinderen een liefdevolle en stabiele omgeving kunnen bieden, waarin de kinderen van HAM kunnen opgroeien. Dit zou gepaard kunnen gaan met speciaal onderwijs, waarbij de kinderen van de HAM met hun gedragsproblemen de extra aandacht krijgen die zij nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen.

Gedragsproblematiek

Bij de kinderen uit de onderzoeksgroep speelt gedragsproblematiek, zoals uit contact met J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 5 januari 2011) duidelijk is geworden. Feddema & Wagenaar (2003) beschrijven dat onder gedragsproblemen wordt verstaan: een grote/brutale mond, niet luisteren, altijd het laatste woord willen hebben, steeds in discussie gaan, eigenwijs zijn, agressief gedrag vertonen, etc. Het gebruiken van geweld en agressiviteit door de kinderen van de HAM heeft onder andere te maken met het feit dat ze dit als voorbeeld hebben gezien van hun ouders, zo vertelt J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 5 januari 2011). Feddema & Wagenaar (2003) beschrijven dat gedragsproblemen vaak samen gaan met leerproblemen op school, met sociale problematiek en met spanningen in de leefomgeving. Delfos (2006) beschrijft aan de hand van het biopsychologisch model drie factoren die meespelen in de totstandkoming van gedragsproblemen namelijk: gedragsproblematiek die in aanleg of in rijping gestuurd wordt, omgevingsfactoren die het gedrag in stand houden en psychologische en biologische factoren. Voor het onderzoek is de invloed van omgevingsfactoren van belang, omdat daar invloed op uitgeoefend kan worden, bijvoorbeeld door kinderen met gedragsproblematiek begeleiding te bieden en het gedrag daarmee hanteerbaar te maken.

Een kenmerk voor kinderen met gedragsproblemen is dat zij gemakkelijk te beïnvloeden zijn. Kinderen met ernstige gedragsproblemen hebben vaak ook een ernstig negatief zelfbeeld en weinig vertrouwen in zichzelf, zo beschrijven Feddema en Wagenaar (2003). Voor de school en instelling kan dit betekenen dat er (meer) aandacht moet zijn voor het werken aan een positief zelfbeeld en het vergroten van zelfvertrouwen. Daarnaast zal er in het onderzoek ook gekeken kunnen worden naar het aangeleerde agressieve gedrag.

Veel kinderen van de HAM zijn opgegroeid in een omgeving waar agressie en geweld voor kwam waardoor kinderen dit gedrag als normaal beschouwen. Voor deze kinderen is het van belang om gedragsalternatieven aan te leren om op een andere manier met agressie om te gaan.

HIV/Aids

Binnen de HAM wordt ook hulp verleend aan kinderen met HIV (Andrew Murray Childrens Home, 2011). HIV/Aids is in Zuid-Afrika een groot probleem. Veel kinderen raken besmet via hun moeder, bij de geboorte of door borstvoeding. Ook zijn er als gevolg van HIV/aids veel weeskinderen in Zuid-Afrika (AVERT, 2010). Het overlijden van een of beide ouders heeft een grote emotionele impact op het gezin en de kinderen. Daarbij komen veel gezinnen in financiële problemen doordat de kostwinner(s) overlijdt/overlijden. Voor kinderen die als wees achter blijven geldt ook dat zij vaak weg moeten uit hun vertrouwde omgeving en niet als broers en zussen bij elkaar kunnen blijven. Dit kan de ontwikkeling van de kinderen schaden (AVERT, 2010). Kinderen die zelf besmet zijn met HIV kunnen in principe een gewoon leven leiden, als ze maar juiste medicatie krijgen. AIDS is geen doodsvonnis meer, maar een chronische ziekte die een leven lang behandeld zal moeten worden (Medscape, n.d.; Stop Aids Now, n.d.).

Mogelijk zijn de gevolgen van HIV/AIDS (achter blijven als wees, stigma, ontwikkelingsachterstand door medicijngebruik) van invloed op het gedrag en/of leerprestaties van deze kinderen. Er is op dit moment niet duidelijk in hoeverre deze problematiek speelt bij de onderzoeksgroep. Dit zal nader onderzocht worden.

Leerproblemen

Het knelpunt in dit onderzoek heeft betrekking op het onderwijs dat de kinderen van de HAM krijgen. J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 27 oktober 2010) heeft een beschrijving gegeven van het gedrag van de kinderen dat zij laten zien op school. In dat kader wordt hier verhelderd wat leerproblemen zijn en hoe kinderen met leerproblemen in Nederland begeleid worden om hen deel te kunnen laten nemen aan het onderwijs. Dit kan wellicht handvatten geven om aanbevelingen te doen (aan de Huguenot Primary School) voor een adequate manier van begeleiding aan de kinderen.

Teekens & Paling (2004) omschrijven leerproblemen als het ondervinden van een belemmering bij het leveren van schoolprestaties waardoor het kind duidelijk achterblijft bij de andere kinderen uit de groep of klas. Zij noemen de volgende leerproblemen: gedragsstoornissen (zoals agressie, neurose of fobie), leerstoornissen (zoals dyslexie en ADHD), sociaal-emotionele problemen (zoals faalangst), gebrekkige leervaardigheden (zoals concentratie- en geheugenproblemen), zintuiglijke en motorische problemen (zoals zwakke ogen of een slecht schrift), capaciteitsproblemen (zoals een hoog of laag IQ), externe factoren (zoals gezinsproblemen) en overige factoren (zoals ziekte en verslaving). Teekens & Paling (2004) beschrijven dat deze kinderen vaak extra begeleiding nodig hebben, bijvoorbeeld in de vorm van remedial teaching (intensieve, individuele behandeling, aangepast aan de wijze waarop de leerling op de begeleiding reageert) of huiswerkbegeleiding.

Om deze informatie toe te kunnen spitsen op de onderzoeksgroep, is verder onderzoek nodig om te verhelderen welke problemen en gedragingen de kinderen op de school laten zien.

Samenvatting

In dit deel van de theoretische inleiding is een beschrijving gegeven van de problematiek die speelt bij de kinderen van de HAM. Uit de beschrijvingen blijkt dat veel problematiek invloed heeft op gedrag. Zo is een traumatische gebeurtenis van invloed op het gedrag en de leerprestaties van de kinderen. De achtergrond en socialisatie van deze kinderen zijn dus van wezenlijk belang voor hun ontwikkeling. Slachtoffer zijn van mishandeling, seksueel misbruik en/of het getuige zijn van (huiselijk) geweld, maakt dat kinderen problematisch gedrag kunnen ontwikkelen. De beschrijvingen zijn een eerste aanzet om zicht te krijgen op de problematiek van de kinderen van de HAM en (mogelijke) begeleidingsbehoeften die hieruit voortvloeien. In de deelvragen zal dit verder uitgewerkt worden.

1.3 Mesoniveau

In deze paragraaf wordt het mesoniveau beschreven. Hierbij wordt gekeken naar de methoden van de HAM en de school om te verduidelijken hoe de HAM en de school de kinderen van de HAM benaderen en begeleiden. Dit draagt bij aan het inzicht krijgen in de manier waarop de methode aansluit bij de begeleidingsbehoefte van de kinderen van de HAM. Verder wordt er gekeken naar de zorgbreedte en draagkracht van de HAM en de school en naar de deskundigheid van de medewerkers en leerkrachten. Deze informatie is van belang voor het onderzoek om een beeld te krijgen van de mogelijkheden en de beperkingen wat betreft de begeleiding en ondersteuning van de kinderen van de HAM.

Tot slot wordt de samenwerking tussen de HAM en de school beschreven. Beide partijen zijn betrokken bij de kinderen van de HAM en hebben te maken met het probleemgedrag dat deze kinderen laten zien.

1.3.1 Huis Andrew Murray

Methoden

J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 19 januari 2011) beschrijft dat er binnen de HAM met het individualised multi disciplinary- and social development model gewerkt wordt. Dit model is gebaseerd op de behoeften en mogelijkheden van het kind.

Onder individualised multi disciplinary model vallen de volgende behandelingsmethoden: individualised personal counselling en group counselling. Hierbij worden de uitgangspunten van de boeken 'Kweek kinders met karakter' (Brittz, 2007) en 'Kweek gezonde gesag' (Brittz, 2008) gehanteerd, waarin de uniciteit en individualiteit van het kind duidelijk naar voren komt.

Brittz (2007) neemt het temperament van het kind als uitgangspunt voor de beschreven benadering. Het temperament wordt omschreven als een aangeboren neiging om zich op een bepaalde manier te

'Ons wil in die kinders se koppe kan 'opkom', daarinne kan 'rondkyk' en iets leer verstaan van die wêreld soos hulle dit beleef'. (Brittz, 2007, p. 62)

ontwikkelen. Het temperament is diep geworteld en onveranderlijk, maar dat betekent niet dat het gedrag onveranderlijk is. Brittz (2007) beschrijft dat het belangrijk is om het temperament van een kind te leren kennen om het kind te kunnen begrijpen en aan te kunnen sluiten bij het kind. Zij onderscheidt vier verschillende profielen. Als metafoor gebruikt zij hiervoor verschillende bomen (de palmboom, de roosboom, de sierboom en de dennenboom) die symbool staan voor verschillende temperamenteigenschappen en

gedragseigenschappen. Er is gekozen voor bomen omdat deze spreken van leven, groei, potentie en schoonheid. Brittz (2007) beschrijft dat er van elke soort boom duizenden variaties zijn. De boomsoorten willen dus niet zeggen dat ieder kind in een categorie geplaatst kan worden. Ieder kind is uniek en in het boek wordt aangesloten bij die uniciteit.

Brittz (2008) beschrijft in haar boek 'Kweek gezonde gesag' vier verschillende opvoedingsstijlen, welke worden gesymboliseerd door verschillende tuingereedschappen (de zaag, de snoeischaar, de gieter en de handschoen). Net zoals elk kind heeft ook elke opvoeder een eigen temperamenttype. Dit maakt dat iedere ouder een voorkeur heeft voor een bepaalde opvoedingsstijl. Brittz (2008) beschrijft dat elke opvoedingsstijl zijn positieve en negatieve kanten heeft. Het is belangrijk dat de opvoedingsstijl past bij de levensfase waarin het kind zich bevindt omdat elke levensfase vraagt om een eigen benadering (Brittz, 2008, p. 14).

Brittz (2008) beschrijft drie belangrijke uitgangspunten wanneer opvoeders het kind inzicht willen geven in zijn of haar gedrag, namelijk: 'dat ze zelfstandig leren denken, dat ze de gevolgen van hun gedrag op lange termijn leren begrijpen, dat ze zich goed voelen over zichzelf' (Brittz, 2008, p. 232). Dit zijn tevens de uitgangspunten die de HAM hanteert in de zorg voor de kinderen binnen de instelling (J. von Wielligh, persoonlijke mededeling, 1 februari 2011).

Binnen de instelling wordt er naar gestreefd om ieder kind als individu te benaderen en aan te sluiten bij de specifieke kenmerken en behoeften van het kind, zoals duidelijk wordt uit de hierboven beschreven benaderingen. Uit deze informatie wordt duidelijk hoe de kinderen binnen de HAM benaderd worden en welke visie vanuit de HAM hieraan ten grondslag ligt. Het is onduidelijk hoe deze benaderingen doorwerken in het knelpunt.

Zorgbreedte en deskundigheid HAM

In totaal wonen er honderdvijftig kinderen binnen de HAM. Er zijn drie social workers die volledig werken. Zij hebben een opleiding gehad bij de NCCW en zijn gekwalificeerd social worker. De social workers dragen zorg voor de therapeutische ondersteuning van de kinderen, en geven zowel individuele therapie als groepstherapie. J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 19 januari 2011) geeft aan dat de social workers samenwerken met andere professionals, zoals psychologen, beroepstherapeuten, logopedisten en medische professionals. De kinderen van de HAM krijgen regelmatig sessies met deze therapeuten wanneer dit nodig blijkt. Naast de social workers zijn er twaalf care givers werkzaam binnen de HAM, die tussen de vijf en vijftien jaar ervaring hebben in het werken met kinderen. Care givers zijn niet opgeleid als social worker. Een van de care givers heeft een training gehad binnen de HAM.

De HAM is een Child and Youth Care Centre, welke in de 'Government Gazette Staatskoerant' (een papieren versie van de Child Act) als volgt wordt gedefinieerd:

'A child and youth care centre is a facility for the provision of residential care to more than six children outside the child's family environment in accordance with a residential care programme suited for the children in the facility. (...) A child and youth care centre must offer a therapeutic programme designed for residential care of children outside the family environment'. (Republic of South Africa, 2008, p.80).

Volgens J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 14 februari 2011) is de eerste zorg binnen de HAM om de kinderen opvang te bieden. De kinderen krijgen, waar nodig, therapeutische ondersteuning. Wanneer de HAM onvoldoende in staat is om aan de begeleidingsbehoefte van een kind te voldoen, wordt gekeken of het kind ergens anders geplaatst kan worden. De HAM ondersteunt de kinderen om sociaal acceptabel gedrag aan te leren. J. von Wielligh (persoonlijke mededeling 14 februari 2011) noemt dat er veel straatkinderen binnen de HAM opgenomen zijn. Deze kinderen hebben een vechtersmentaliteit en zijn door hun levensomstandigheden makkelijk te beïnvloeden, zij zijn geen regels of routine gewend en een 'top-down-approach' werkt bij hen vaak averechts. Aan de kinderen binnen de HAM worden de maatschappelijk bruikbare normen en waarden aangeleerd. Hiernaast draagt de HAM verantwoordelijkheid voor de kinderen, totdat zij achttien jaar zijn. Uit informatie van J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 14 februari 2011) blijkt dat een kind ongeveer twee jaar binnen de HAM kan blijven. Als er in die periode geen veranderingen binnen het gezin zijn opgetreden krijgt het kind via de rechter recht op nogmaals drie jaar verblijf in de HAM. Het komt ook voor dat kinderen geadopteerd worden of door pleegzorg worden opgenomen. Een kind kan tot zijn/haar achttiende jaar binnen HAM verblijven.

Uit bovenstaande informatie wordt inzichtelijk in hoeverre er deskundigheid aanwezig is bij de medewerkers van de HAM en wat de zorgbreedte van de HAM is. Om zicht te krijgen op de mogelijkheden van de instelling wat betreft de behandeling en begeleiding van kinderen met problematiek, is het nodig om te weten welke problematiek zij kunnen hanteren en hoe dit gedaan wordt. Hierdoor kan in de aanbevelingen aangesloten worden bij de mogelijkheden van de instelling.

1.3.2 Huguenot Primary School

Onderstaande informatie is verkregen uit een vragenlijst die schriftelijk is afgenomen bij leerkrachten van de Huguenot Primary School. Dit zal in de tekst aangegeven worden met: Questionnaire HPS, februari 2011.

Zorgbreedte en deskundigheid Huguenot Primary School

De Huguenot Primary School heeft op dit moment 557 leerlingen in de leeftijd van zes tot en met veertien jaar. Jongens en meisjes zijn evenredig verdeeld (284 jongens en 273 meisjes). Er zijn 34 'black/African' kinderen, 221 'colored' kinderen, en 293 blanke kinderen. 54 kinderen van de 557 leerlingen op de school wonen binnen de HAM. Dit is 9,6 % van het totaal aantal leerlingen (Questionnaire HPS, februari 2011).

Op de school wordt les gegeven van graad één tot zeven. Van elke graad zijn er drie groepen. In één groep van de betreffende graad wordt lesgegeven in het Engels. In de andere twee groepen wordt lesgegeven in het Afrikaans. In graad één tot drie worden alle lessen door dezelfde leerkracht gegeven. In graad vier tot zeven worden de verschillende lessen door verschillende leerkrachten gegeven.

Het team dat werkzaam is op de school bestaat uit 29 leerkrachten. Alle leerkrachten hebben een teachersdiploma. Een aantal van hen heeft naast dit diploma een specialisatie gedaan. Er zijn twee leerkrachten die lesgeven in de special need klassen. Zij hebben naast hun teachersdiploma cursussen gevolgd voor het werken met kinderen met special needs.

De school geeft aan een goede mix te hebben van ervaren en jonge leerkrachten (Questionnaire HPS, februari 2011). De werkervaring van de leerkrachten binnen het onderwijs varieert van een paar maanden tot dertig jaar. Leerkrachten volgen workshops en cursussen om op te hoogte te blijven van de laatste trends en ontwikkelingen in lesmethoden.

De school geeft aan dat sommige kinderen van de HAM, door emotionele en fysieke mishandeling, special needs hebben en moeite hebben om te functioneren op school (Questionnaire HPS, februari 2011). De volgende problemen worden genoemd: moeite met lezen, schrijven en rekenen, lage communicatievaardigheden, laag gevoel van eigenwaarde, negatief zelfbeeld, gevoel van minderwaardigheid, emotionele en spirituele ontwikkelingsachterstand.

Binnen de school is er een teacher support team. Kinderen met special needs worden in dit team besproken en er wordt een passende manier van begeleiding gezocht. Deze begeleiding varieert van Remedial Therapy, Occupational Therapy, Reading Therapy en Intervention period. Sinds 2008 zijn er twee special need klassen: junior en senior. In deze klassen kunnen tien tot achttien leerlingen geplaatst worden. Een reguliere klas heeft 25 tot 30 leerlingen. De school geeft aan dat het kleinere aantal leerlingen in de special need klassen de leerkracht helpt om één op één te kunnen werken. Dit helpt om emotionele- en gedragsproblemen te kunnen hanteren en kinderen te ondersteunen met 'life-skills'. Ook kan er beter gediagnosticeerd worden en is er extra tijd om taken en toetsen af te ronden. Verder wordt genoemd dat kinderen zich veiliger voelen in een omgeving waarin zij aan kunnen geven wat ze nodig hebben (Questionnaire HPS, februari 2011).

Zoals beschreven in paragraaf 1.2.1, is de visie van de school om elk kind toe te rusten voor het leven. Niet alleen academisch, maar gebalanceerd in alles (Questionnaire HPS, februari 2011). De visie van de school op probleemgedrag is in eerste instantie om dit gedrag te voorkomen. De school geeft aan te geloven in een eerlijke maar ferme benadering. 'Kinderen hebben duidelijke regels nodig om hen te kunnen begeleiden en het leren mogelijk te maken.' (Questionnaire HPS, februari 2011). Binnen de school wordt gestreefd naar een positieve benadering.

Op de school wordt gewerkt met verschillende lesmethoden. De volgende lesmethoden worden genoemd: direct teaching, cooperative learning, lecture, lecture with discussion, discussion, small group discussion, case studies, interactive learning, role playing and worksheets.

De school geeft aan dat zij de kinderen van de HAM op exact dezelfde wijze benaderen als de andere kinderen. De kinderen van de HAM draaien mee in het reguliere onderwijs. Er is extra aandacht voor kinderen met leerproblemen.

De school werkt samen met verschillende organisaties zoals de HAM, kerken, ACVV (welfare organization), OBOS/EMDC, naburige scholen etc. Omdat dit onderzoek zich richt op de samenwerking tussen de school en de HAM wordt hier niet ingegaan op de samenwerking met andere organisaties.

Uit het knelpunt, zoals beschreven in paragraaf 1.2.2, blijkt dat kinderen van de HAM probleemgedrag laten zien op school en aangeven dat zij anders behandeld worden dan de kinderen die buiten de instelling wonen. Ook beschrijft J. von Wielligh (persoonlijk mededeling, 26 november 2010) dat leerkrachten worstelen met het probleemgedrag. Bovenstaande informatie is nodig om zicht te krijgen op de mogelijkheden van de school als het gaat om het begeleiden van kinderen met special needs. Uit de informatie blijkt dat er op de school twee special need klassen zijn. Ook is er een teacher support group, ter ondersteuning van de leerkrachten. Verder is duidelijk geworden wat de opleiding van de leerkrachten is. Het lijkt erop dat leerkrachten van de reguliere klassen geen opleiding hebben met betrekking tot het begeleiden van kinderen met special needs. Mogelijk is dit een oorzaak van de veronderstelling dat leerkrachten worstelen met het probleemgedrag. De zorgbreedte en deskundigheid van de school zullen in dit onderzoek nader onderzocht worden.

Samenwerking tussen HAM en Huguenot Primary School.

Het afgelopen jaar is het contact tussen de HAM en de Huguenot Primary School moeizaam verlopen en was er spanning in de relatie. J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 14 januari 2011) geeft aan dat de school geen kinderen van de HAM meer wilde toelaten. Uit discussies werd duidelijk dat er van beide kanten onduidelijkheid en misvattingen waren over de manier van samenwerken. Uiteindelijk zijn beide partijen tot een overeenkomst gekomen waarin een open communicatie wordt nagestreefd. Hierna zijn er een aantal dingen veranderd. Er is een special needs teacher gekomen, de klassen zijn kleiner geworden en er werden minder kinderen van de HAM op de school geplaatst. Ook is de HAM gestart met het bieden van

huiswerkbegeleiding aan de kinderen. Dit resulteerde volgens J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 19 januari 2011) in een verbetering van de schoolprestaties van de kinderen. De care givers raakten door deze huiswerkbegeleiding meer betrokken met de school en kregen hierdoor meer contact met de leerkrachten. De HAM heeft dagelijks contact met de school over het functioneren van de kinderen middels een contactformulier. Daarnaast is er eens in de maand een contactmoment tussen de school, de HAM en het Departement of Education, waarin ruimte is voor vakkundig commentaar en waarin de afgelopen periode geëvalueerd wordt en er vooruit gekeken wordt naar de komende periode. Bovenstaande ontwikkelingen zorgen er voor dat de samenwerking nu beter verloopt.

De school geeft aan dat de communicatie gebrekkig verloopt, wanneer een kind van school naar huis gestuurd wordt. De school geeft aan dat zij niet altijd op de hoogte zijn van de interventies die in dergelijke situaties gepleegd worden door de HAM. De school streeft naar een samenwerking waarin kinderen wordt geleerd hoe zij sociaal acceptabel gedrag kunnen laten zien in elke situatie (Huguenot Primary School, 2011). Om dit doel te bereiken geeft de school aan dat er gewerkt moet met gedeelde waarden en een gedeeld moreel en disciplinair systeem.

In paragraaf 1.2.3 is beschreven dat zich in de geschiedenis van het knelpunt spanningen voordeden in de samenwerking tussen de school en de instelling. Uit bovenstaande informatie blijkt hoe de samenwerking op dit moment verloopt. Hierdoor wordt inzichtelijk wat de school en de instelling gezamenlijk al bereikt hebben in het verbeteren van de onderlinge samenwerking. Dit is belangrijk om zicht te krijgen op wat de mogelijkheden zijn in de relatie tussen beide partijen, zodat in de aanbevelingen aangesloten kan worden bij deze mogelijkheden. In paragraaf 1.4. zal verder uitgewerkt worden hoe de samenwerking in dit onderzoek centraal zal staan.

1.4 Macroniveau

In dit deel zal een beschrijving gegeven worden van de hulpverlening en het onderwijs in Zuid-Afrika. Om antwoord te kunnen geven op de vraagstelling van dit onderzoek is het van belang te weten hoe de hulpverlening en het onderwijs in Zuid-Afrika georganiseerd zijn. De manier waarop de hulpverlening en het onderwijs georganiseerd zijn, en de daaruit voortkomende wet- en regelgeving, hebben gevolgen voor de zorgbreedte van de instelling en de school. Ook de verhouding tussen de maatschappij en hulpverlening (welke plek de hulpverlening heeft in de maatschappij) zijn van invloed op hoe de hulpverlening vorm krijgt. Deze factoren beïnvloeden uiteindelijk dus de mate waarin kinderen met leer- en gedragsproblemen de begeleiding (kunnen) krijgen die zij nodig hebben.

In de analyse op het macroniveau zal eerst ingegaan worden op het onderwerp maatschappij en hulpverlening. Daarna zal beschreven worden hoe de (jeugd)hulpverlening er op dit moment uit ziet en vorm krijgt en zal er een beschrijving worden gegeven van het onderwijssysteem in Zuid-Afrika en de ontwikkeling daarvan. Tot slot zullen de politieke situatie en actuele vraagstukken in Zuid-Afrika beschreven worden met betrekking tot de hulpverlening.

1.4.1 Maatschappij en hulpverlening

Kennis van de hulpverlening in Zuid-Afrika op macroniveau is belangrijk om een beeld te krijgen van de context waarbinnen de hulpverlening aan de kinderen van de HAM plaatsvindt. Daarom volgt hier een beschrijving van de geschiedenis van en ontwikkelingen in het welzijnswerk.

De geschiedenis van het welzijnswerk

Het georganiseerde welzijnswerk in Zuid-Afrika heeft zich ontwikkeld in de negentiende en de twintigste eeuw. Voor die tijd kwam het welzijnswerk neer op de schouders van het gezin, de school of de kerk (Beukes & Gannon, 1999). De eerste wetgeving rond kinderen die zorg nodig hebben kwam in 1856: de 'Meesters en Diensboden Wet'. Een verwaarloosd kind kon toegewezen worden aan een familielid of een andere geschikte persoon die het kind wel goed kon verzorgen. In 1819 kwam de 'Verbeterinrichtingen Wet', gericht op instellingen voor delinquente jongeren. Pas vijftien jaar later kwam er wetgeving die meer voorzag in de verzorging van het verwaarloosde kind. Institutionele zorg voor deze kinderen verscheen pas in de eerste helft van de negentiende eeuw. Kerken namen hierin de leiding, tot in 1814 het eerste Zuid Afrikaanse Weeshuis werd opgericht (Beukes & Gannon, 1999).

De ontdekking van diamanten en goud (met volksverhuizingen verstedelijking tot gevolg), de Boerenoorlog en de influenza-epidemie in 1918 (waarbij veel Zuid-Afrikans overleden), hadden toename van armoede en verwaarlozing van kinderen tot gevolg. Door deze ontwikkeling werden meer vrijwilligersorganisaties opgericht die zich voor deze kinderen inzetten (Beukes & Gannon, 1999).

In 1911 was er het eerste Child Welfare Congres. Dit congres bevorderde de coördinatie en samenwerking rond het welzijn van kinderen in de samenleving, waarvan de residentiële opvang een onderdeel was. In 1913 werd 'the Children's Protection' wet aangenomen. Latere congressen hebben geleid tot de oprichting van de Nationale Raad voor de Kinderbescherming, in 1924 (Beukes & Gannon, 1999).

Beukes & Gannon (1999) beschrijven dat er in 1960 een wet kwam die specifieke bepalingen bevatte, gericht op residentiële zorg, de wijze van registratie en classificatie van kindertehuizen en de subsidiering van deze diensten. In 1951 werd een conferentie over Children's Homes georganiseerd, door de toenmalige sociale dienst. Een van de conferenties was gericht op de opleiding van werknemers in de kinderopvang. De eerste formele opleiding was er in 1968.

Apartheid

Van 1948 tot 1994 was de periode van de apartheid. David Holt-Biddle (2009) schrijft hierover: 'De apartheidspolitiek of 'gescheiden ontwikkeling van rassen' werd in het begin van deze periode stevig verankerd. De grondgedachte van deze apartheid was dat de verschillende rassen zich gescheiden maar gelijk moesten ontwikkelen in hun thuislanden. Maar sommigen, namelijk de blanken, waren 'meer gelijk dan anderen'. In 1950 kwam er een Bevolkingsregistratiewet die bepaalde wie tot welk ras behoorde. Hiermee werd de grondslag gelegd voor het optrekken van de scheidingsmuren.

Ook de kinder- en jeugdzorg heeft onder deze apartheid geleden. Net als in het onderwijs en andere overheidsdiensten werd het gebied van welzijn verdeeld in afdelingen volgens de verschillende rassen. De

regering wilde geen toestemming geven voor bouw van instelling voor zwarte kinderen. Dit had tot gevolg dat er in deze periode geen kindertehuizen voor zwarte kinderen gebouwd werden. De middelen om zorg te kunnen bieden aan deze kinderen waren er niet. In de jaren '80 waren er maar vijf kindertehuizen voor zwarte kinderen terwijl er tachtig kindertehuizen waren voor blanke kinderen (Beukes & Gannon, 1999).

NACCW

Aan het eind van de jaren '60 werd de eerste vereniging van Child Care Workers gesticht in de West-Kaap. Later volgden anderen in de Transvaal, Natal en de Oost-Kaap die samen de 'National Association of Child Care Workers (NACCW) vormden. De NACCW zet zich o.a. in voor de ontwikkeling van opleidingen en professie van Child care workers (Beukes & Gannon, 1999).

Democratie

Zuid-Afrika heeft sinds 1994 een democratische regering. Na 1994 is de kind- en jeugdzorg radicaal herzien, met de oprichting van het 'Inter-Ministerial Committee on Young People at Risk' (Beukes & Gannon, 1999). In 2005 is de 'Children's Act' herzien. Governder & Masango (2007) schrijven hierover: 'De Children's Act van 2005 bevat principes met betrekking tot de zorg en bescherming van kinderen. De wet definieert wat de verantwoordelijkheid en rechten van ouders, en zorgt voor zaken zoals kinderrechtbank, adoptie, ontvoering van kinderen en draagmoederschap'.

Samenvatting

Uit de geschiedenis van het welzijnswerk in Zuid-Afrika blijkt dat, in vergelijking met Nederland, de georganiseerde hulpverlening laat op gang is gekomen. Dit kan als gevolg hebben dat de hulpverlening in Zuid-Afrika nog niet zover ontwikkeld is als in Nederland. Ook de apartheid heeft veel invloed gehad op de cultuur. Het is nog niet lang geleden dat zwarten en blanken ongelijke rechten hadden. Hierdoor is de hulpverlening aan zwarte kinderen later op gang gekomen dan de hulpverlening aan blanke kinderen.

Om in de aanbevelingen aan te kunnen sluiten bij de eigenheid van de Zuid-Afrikaanse samenleving, is het van belang om deze achtergrondkennis te hebben. Er zal dus rekening gehouden moeten worden met de inzichten die momenteel leven in Zuid-Afrika omtrent het begeleiden van kinderen met probleemgedrag, zowel in de hulpverlening als in het onderwijs. Dit is belangrijk om te voorkomen dat er vanuit een Nederlands referentiekader aanbevelingen gedaan worden die niet aansluiten bij de Zuid-Afrikaanse cultuur en het referentiekader van de hulpverleners en leerkrachten die met de kinderen van de HAM werken.

1.4.2 De hulpverlening in Zuid-Afrika

In deze paragraaf volgt een beschrijving van hoe de hulpverlening in Zuid-Afrika er op dit moment uitziet.

Rechten van het kind

In de grondwet zijn de rechten van het kind tot achttien jaar opgenomen. Deze rechten zijn, zoals beschreven door Bosch, Budlender & Fourie (2003):

- Beschermd worden tegen mishandeling, verwaarlozing of misbruik.
- Beschermd worden tegen uitbuiting op de arbeidsmarkt (Kinderarbeid)
- Beschermd worden tegen het verplicht uitvoeren van werkzaamheden en diensten die:
 - Niet geschikt zijn voor kinderen van een dergelijke leeftijd onder de achttien.
 - Op een locatie plaatsvinden die risico heeft voor het welzijn, onderwijs, lichamelijke of geestelijke gezondheid of geestelijke, morele of sociale ontwikkeling.

Wet kindertehuis

South Africa Government Services (2010) beschrijft de wetgeving voor kindertehuizen. In deze wet wordt een kindertehuis omschreven als een woonplaats of huis die gehandhaafd is voor opvang, bescherming, verzorging en opvoeding. In zo'n woonplaats/huis zijn meer dan zes kinderen die gescheiden leven van hun ouders. Ook moet een kindertehuis beheerd worden door een vereniging van personen die bestaat uit minstens zeven leden. Die vereniging moet geregistreerd zijn.

Ook wordt er beschreven dat 'veilige zorg' een aspect is dat hoog gewaardeerd moet worden in een kindertehuis. Dit is namelijk bevorderlijk voor de zorg en een gezonde ontwikkeling van het kind. In Office of the President (1999) wordt benoemd dat de betreffende minister, met toestemming van de minister van financiën, geld kan besteden aan het opstellen en bijhouden van veilige zorg en opvang van kinderen in kindertehuizen. Deze kosten worden gefinancierd door het Europees Parlement.

Financiën

South Africa Government Services (2010) beschrijven dat geregistreerde kindertehuizen aanspraak kunnen maken op een maandelijkse subsidie van de overheid die de lopende kosten van hun huizen kunnen dekken. De hoogte van deze subsidie varieert en is gebaseerd op de exploitatiekosten van de woning en het aantal opgevangen kinderen.

Ook wordt er vanuit andere landen financiële hulp geboden door donoren en financiers. Die donoren en financiers eisen verantwoording van projectuitkomsten in de vorm van cijfers over resultaten (Besamusca, 2008, p. 541). Besamusca (2008) schrijft dat hulporganisaties zich om deze reden vaak richten op cijfers over individuele behandelingen. Zij vindt dat jammer omdat het ten koste gaat van de kwaliteit van de hulpverlening. Er zijn organisaties die proberen andere manieren van registratie te hanteren, waarbij ook wordt gekeken naar effecten op langere termijn en op collectief niveau. Dit om te voorkomen dat de kwaliteit van de hulpverlening ten onder gaat.

1.4.3 Het onderwijs in Zuid-Afrika

Uit de verkenning van het knelpunt blijkt dat de behoefte van de school gerelateerd is aan de onderwijstaak, namelijk het geven van hoogwaardig onderwijs met goede onderwijsresultaten. De school heeft belang bij goede onderwijsresultaten van de kinderen in verband met financiële steun van de overheid en het kunnen blijven waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs.

Door het probleemgedrag van de kinderen van de HAM is het mogelijk dat de onderwijs- en leerresultaten van de school negatief beïnvloed worden. Uit informatie van J. von Wielligh (persoonlijke mededeling, 27 oktober 2010) blijkt dat zowel de school als de instelling over deze kwestie discussies hebben gehad met de Dienst van Onderwijs. Om te verduidelijken hoe het onderwijs in Zuid-Afrika vormgegeven is, wat Model Scholen zijn, wat de rol van de Dienst van Onderwijs is en hoe het onderwijs is vormgegeven voor kinderen die extra begeleiding nodig hebben, volgt hieronder een beschrijving over het onderwijssysteem in Zuid-Afrika. Dit is voor het onderzoek van belang om tot goede aanbevelingen te kunnen komen, passend in de cultuur en binnen het onderwijssysteem in Zuid-Afrika.

Model Scholen

Mda & Mothata (2000) beschrijven dat het onderwijs voor blanken werd vormgegeven aan de hand van model A, B en C scholen. De model A scholen waren juridisch eigendom van het comité van beheer nadat er een vergoeding betaald was. De school werd daarmee een particuliere school en kreeg overheidssubsidie. De model B scholen werden volledig door de staat bekostigd, en waren daarmee een openbare school. De school was eigendom van de staat, maar het bestuur van de school had het recht om te bepalen wie er toegang kreeg tot de school. De model C scholen werden eveneens gesteund door de staat. Zij waren eigendom van het comité van bestuur en enkele leden van het personeel waren door de staat benoemd. De model C scholen waren overwegend blanke scholen en boden kwalitatief hoogwaardig onderwijs. De scholen die door de staat gefinancierd werden hadden geen bestuursorgaan zoals de Model C scholen.

Het onderwijs vanaf 1994

In 1994 werden de model scholen, onder een nieuwe overheid, afgeschaft. Mda & Mothata (2000) beschrijven dat verschillende politici na de afschaffing van de apartheid pleitten voor een geïntegreerd onderwijssysteem. Met de publicatie en aanname van de grondwet in 1996 waarin het recht op gelijkheid werd vastgelegd, werd het land geherstructureerd. Met de aanstelling van een nieuwe minister voor onderwijs klonk de roep om een nieuw onderwijssysteem waarin ieder kind gelijk behandeld zou worden en er geen onderscheid meer zou zijn tussen rassen. Dit zorgde ook voor een verandering in het nationale (landelijke) onderwijssysteem. Op de site afrikaonline (2010) wordt beschreven dat deze situatie in de praktijk echter nog lang niet is gerealiseerd. Er zijn als gevolg van de apartheid nog vele culturele en psychologische barrières die genomen moeten worden voordat iedereen gelijke kansen heeft. Ook Mda & Mothata (2000) beschrijven dat de apartheid een factor is die deze integratie bemoeilijkt en voor problemen zorgt in de interactie tussen verschillende culturele groepen. In 2005 heeft de regering Mandela het 'Curriculum 2005' heeft opgesteld om de problemen in het onderwijs aan te pakken, zoals beschreven staat op de site afrikaonline (2010). De uitgangspunten in dit curriculum zijn dat er een beroep wordt gedaan op zelfstandig werken, dat het onderwijs meer moest aansluiten op de arbeidsmarkt en dat het Afrikaans en Engels naast de eigen taal verplicht werd gesteld. De vraag is nu of dit plan ook gewerkt heeft, aangezien er nog altijd problemen zijn in het onderwijs.

Het huidige onderwijssysteem

De Nuffic (2010) beschrijft dat de negen provincies van Zuid-Afrika elk hun eigen 'Education Department' hebben, die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het nationale beleid. Het onderwijs in Zuid-Afrika bestaat uit drie delen, zoals blijkt uit informatie de site van het South African Government (2010). Het eerste deel is de General Education and Training (GET): Grade R tot en met Grade 9 (de leerplichtige jaren). Het tweede deel is de Further Education and Training (FET): Grade 10 tot en met Grade 12 (verdere algemene vormende scholing en het middelbaar beroepsonderwijs), en het derde deel is de Higher Education and Training (HET) (het hoger onderwijs). In de Zuid-Afrikaanse grondwet is vastgelegd dat iedereen recht heeft op basis-, volwassen- en voortgezet onderwijs. Zuid-Afrika kent de leerplicht, die geldt voor kinderen tussen 6 en 15 jaar.

Scholen voor kinderen met 'special needs'

In Zuid-Afrika zijn ongeveer 26.592 scholen, waaronder 400 scholen voor kinderen met 'special needs'. Dit blijkt uit cijfers op de site van het South African Government (2010). In een rapport van het Education Management & Development Centre (2007) – onderdeel van het Education Department van de Western Cape – blijkt dat er in het onderwijs aan kinderen met 'special needs' de oude manier van lichamelijk straffen – en het daarmee onder controle houden van gedrag – afgeschaft is. Het doel van dit rapport is om een richtlijn te geven aan leerkrachten, zodat zij het gedrag van het kind beter kunnen begrijpen en hier beter mee om kunnen gaan. Dit moet gebeuren vanuit een positieve benadering, waarbij de focus ligt op de mogelijkheden van het kind. Deze benadering van het kind is ook vastgelegd in de Zuid-Afrikaanse grondwet en 'the South African Schools Act'.

Na de beschrijving van deze informatie blijft nog onduidelijk hoe het onderwijs aan kinderen die extra begeleiding nodig hebben georganiseerd is op de Huguenot Primary School. Wel is bekend dat er twee special needs klassen zijn, met tien tot achttien kinderen per klas. Er zijn in totaal negen kinderen van de HAM die in een special need klas zitten (persoonlijke mededeling J. von Wielligh, 14 januari 2011). Om te verduidelijken hoe de kinderen met special needs begeleid worden binnen het onderwijs zal onderzocht worden op welke manier de Huguenot Primary School de kinderen van de HAM begeleidt, en welke mogelijkheden de school heeft om die extra begeleiding te kunnen bieden aan de kinderen van de HAM.

1.4.4 Politieke status Zuid-Afrika

In deze paragraaf wordt een weergave gegeven van het politieke stelsel in Zuid-Afrika. Vervolgens worden een aantal actuele maatschappelijke vraagstukken beschreven met betrekking tot de hulpverlening. Voor het onderzoek is dit van belang om de hulpverlening en het onderwijs in een bredere context te bekijken zodat duidelijk is hoe de politiek een rol speelt in, en van invloed is op de hulpverlening, bijvoorbeeld door de wet- en regelgeving. Met name de invloed van politiek op de jeugdzorg is hier van belang, om na te gaan met welke politieke invloeden de jeugdzorg te maken heeft.

Achtergrond politiekstelsel Zuid-Afrika

Het politieke stelsel in Zuid-Afrika bestaat uit een centrale regering met aan het hoofd een president. Naast de regering heeft elke provincie een premier en Raad van Bestuur. Er is een wetgevende macht en een rechterlijke macht. Iedere vijf jaar wordt een president gekozen. Dit gebeurt door het National Assembly die de stem van het volk vertegenwoordigt. Dit is wat in Nederland de Tweede Kamer is. Op dit moment is Jacob Zuma president van Zuid-Afrika.

Met de komst van Nelson Mandela als eerste zwarte president zijn er grote veranderingen binnen de politiek opgetreden. Deze veranderingen waren vooral gericht op de afschaffing van de apartheid tussen blank en zwart. 'Op 10 december 1996 werd er onder zijn leiding in Zuid-Afrika de grondwet ingevoerd. Deze wet stond voor gelijkheid van de mens. Dit betekende dat iedereen gelijk was voor de wet. Discriminatie was verboden. Iedereen heeft het recht op leven, privacy, eigendommen en veiligheid. Er kwam een verbod op slavernij en dwangarbeid en er kwam vrijheid van meningsuiting en religie. Daarnaast hebben burgers recht op een veilige omgeving, huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg.' (Bureau of African Affairs, 2010).

Actuele maatschappelijke vraagstukken

Een belangrijk vraagstuk binnen de politiek is de aanpak van armoede, onderontwikkeling en ongelijkheid. De minister van sociale ontwikkeling is bezig met een programma om de waardigheid van vele mensen binnen Afrika die decennia lang onderdrukt en ongelijk behandeld zijn te herstellen. Dit betekent dat de aanpak gericht moet zijn op de sociale en economische problemen die nog over zijn vanuit de apartheid. In de nieuwe samenleving staat eenheid en gelijkheid centraal dus geen discriminatie, zo stelt het Department of Social

Development (2010). 'We werken samen met het maatschappelijk werkveld en het bedrijfsleven. Wij moedigen onze sociale partners aan om hun anti-armoede-programma's aan te passen aan de nationale strategie.' (Department of Social Development, 2010).

De overheid is dus in samenwerking met het maatschappelijk werk actief bezig om programma's aan te bieden waardoor de armoede, onderontwikkeling en ongelijkheid tegengegaan wordt. Een voorbeeld hiervan is de sociale subsidie vanuit de overheid die verschillende middelen om kindersterfte tegen te gaan te steunen. De Child Support Grant of Foster Care Grant is een voorbeeld van een dergelijke subsidie, beschrijft het Department of Social Development (2010). Er zijn programma's gefinancierd vanuit de overheid waarin samengewerkt wordt met de maatschappelijke en sociale hulpverlening.

Een ander actueel vraagstuk binnen de politiek is AIDS. De bestrijding en aanpak van AIDS staat erg centraal binnen Zuid-Afrika, omdat het veel voorkomend is en tot gevolg heeft dat het aantal weeskinderen groeit. Het Department of Social Development (2010) heeft in samenwerking met UNICEF een onderzoek gestart naar kinderen die wees zijn doordat hun ouders/verzorgers overleden zijn aan AIDS. Dit omdat er een gebrek was aan betrouwbare gegevens over het aantal weeskinderen. Dit had een negatief effect op het vermogen om goede zorg te bieden voor deze kinderen. Het Department of Social Development (2010) beschrijft dat de bescherming van kinderen een van de prioriteiten van de Zuid-Afrikaanse regering is. Sinds dit jaar is er een wet van start gegaan genaamd Children's Act. De doelstelling van deze wet is gericht op versterking, ontwikkeling, het verlenen van zorg en bescherming voor kinderen. De overheid is ervoor verantwoordelijk dat deze wet van kracht is, zodat kinderen ook recht hebben op een gezond en gelukkig leven. Door het onderzoek in samenwerking met UNICEF zag de overheid het belang voor het plegen van interventies binnen deze doelgroep. 'Het streven is dat elke gemeenschap een Child Care Forum heeft, wat samenwerkt met maatschappelijke organisaties en andere structuren in de gemeenschap om ervoor te zorgen dat de kinderen toegang hebben tot passende diensten' (Department of Social Development, 2010).

Voor de hulpverlening is het dus van belang dat zij samenwerkt met de gemeente om binnen de gemeente diensten te kunnen verlenen die passen bij de hulp die deze weeskinderen nodig hebben. Van belang is dat hier rekening wordt gehouden met de Children's Act. 'Eén van onze prioriteiten is het bouwen aan de capaciteit van personeel en organisaties die werken met kinderen om ervoor te zorgen dat zij volledig begrijpen wat de Children's Act inhoudt, zodat zij in staat zijn zich hieraan te houden en voor deze kinderen de zorg te bieden waar kinderen recht op hebben (Department of Social Development, 2010).

Vanuit de HAM wordt er veel gedaan aan samenwerking en projecten gericht naar de gemeente toe (Andrew Murray Children's Home, 2011). Van belang is dat er binnen de politiek nagedacht wordt over het welzijn van kinderen en dat er projecten worden opgesteld om deze kinderen te helpen en begeleiden in hun ontwikkeling.

Kansen en bedreigingen

Uit de beschrijving van het onderwijssysteem blijkt dat er sinds 1994 een verandering is gekomen in het nationale (landelijke) onderwijssysteem waarin ieder kind gelijk behandeld zou moeten worden en geen onderscheidt meer wordt gemaakt tussen rassen. Het blijkt dat dit in de praktijk nog niet gerealiseerd is. Als gevolg van de apartheid moeten culturele en psychologische barrières genomen worden. In 2005 is een curriculum opgesteld om de problemen in het onderwijs aan te pakken. Toch zijn er nog altijd problemen in het onderwijs. Er is dus sprake van een onstabiel onderwijssysteem. Dit heeft mogelijk invloed op het onderwijssysteem en de zorgbreedte van de Huguenot Primary School. Daarnaast heeft het voormalig Model Onderwijs invloed op de Huguenot Primary School. Vanuit dat onderwijssysteem ligt er nu een nadruk op het behalen van goede onderwijsresultaten. Wat de school onder goede onderwijsresultaten verstaat en wat de meningen en opvattingen zijn over de manier waarop de kinderen van HAM, met hun extra begeleidingsbehoefte, deze onderwijsresultaten kunnen behalen, zal nader onderzocht worden.

In de Zuid-Afrikaanse grondwet vast gelegd dat iedereen recht heeft op basis-, volwassen-, en voortgezet onderwijs en is er een leerplicht voor kinderen van 6 tot 15 jaar. Dit kan betekenen dat de overheid zich wil inzetten om het ook voor kinderen met (gedrags)problematiek mogelijk wil maken onderwijs te volgen.

De wet en regelgeving bepalen in welke kaders de HAM en de Huguenot Primary school hun werk kunnen doen. Uit de actuele maatschappelijke vraagstukken blijkt dat de overheid zich actief inzet in de beschrijving van armoede, onderontwikkeling en ongelijkheid. Zo financiert de overheid programma's waarin wordt

samengewerkt met de maatschappelijke en sociale hulpverlening. De overheid ziet het belang van het plegen van interventies binnen de hulpverlening aan kinderen. Ook is er de Children's Act, waarin de rechten van het kind op een gezond en gelukkig leven zijn vastgelegd. Dit biedt kansen voor het onderzoek, wanneer wellicht blijkt dat er meer geschoold personeel moet komen of specifiek opgeleide leerkrachten. Hier is geldt voor nodig. Wanneer de overheid het belang van deze hulp inziet, zal er meer kans zijn op financiële steun.

Bijlage 3 Interviewschema kinderen HAM – Beleving onderwijs (meningen en opvattingen)

(Tevens het interviewschema voor het groepsinterview bij de kinderen van de HAM over de beleving van het onderwijs, m.u.v. de smileys).

Jouw mening

1. Wat vind je van school?

Leuk

Meestal leuk

Er tussen in

Meestal niet leuk

Niet leuk

Ruimte voor reactie

.....

.....

2. Ik vind de lessen:

- ☐ Heel moeilijk
- ☐ Moeilijk
- ☐ Soms moeilijk, soms makkelijk
- ☐ Makkelijk
- ☐ Heel makkelijk

Ruimte voor reactie

.....

.....

Jouw mening

3. Wat vind je van hoe de leraren met jou om gaan?

Goed

Meestal goed

Er tussen in

Meestal niet goed

Niet goed

Ruimte voor reactie

.....

.....

4. Wat vind je van hoe de leraren je helpen bij je schoolwerk?

Goed

Meestal goed

Er tussen in

Meestal niet goed

Niet goed

Ruimte voor reactie

.....

.....

5. Wat vind je van hoe de leraren je helpen als je vragen of problemen hebt?

Goed

Meestal goed

Er tussen in

Meestal niet goed

Niet goed

Ruimte voor reactie

.....

.....

6. Heeft de leerkracht aandacht voor jou als je het moeilijk hebt?

- ☐ Ja
- ☐ Soms
- ☐ Nee

Ruimte voor reactie

.....

.....

Jouw gevoel

7. Hoe voel je je als je op school bent?

Blij

Bang

Boos

Ontevreden

Verdrietig

Weet ik niet

Anders, namelijk..

Ruimte voor reactie

.....

.....

8. Hoe voel je je meestal tijdens de lessen die gegeven worden?

Blij

Bang

Boos

Ontevreden

Verdrietig

Weet ik niet

Anders, namelijk..

Ruimte voor reactie

.....

.....

9. Hoe voel je je bij de leraren?

Blij

Bang

Boos

Ontevreden

Verdrietig

Weet ik niet

Anders, namelijk..

Ruimte voor reactie

.....

.....

Bijlage 4 Interviewschema medewerker HAM - Gedragskenmerken & eigenschappen, begeleidingsmogelijkheden en samenwerking (feitelijk)

Vanwege de lengte van dit interview, wordt deze vragenlijst opgesplitst in twee delen. Er zal dus twee keer een interview plaatsvinden met dezelfde respondent. In het eerste interview zullen de vragen van deelvraag één gesteld worden. In het tweede interview zullen de vragen van deelvraag drie en zes gesteld worden.

* Wanneer er in dit interviewschema gesproken wordt over kinderen, betreft het de kinderen van de HAM die naar de Huguenot Primary School gaan.

Deelvraag 1

Gedragskenmerken

1. Welke problematiek speelt er bij de kinderen?

Antwoord respondent:

De volgende twee vragen gaan over gediagnosticeerde problematiek. Onder diagnostiek wordt het volgende verstaan: het vaststellen van welke onderliggende stoornis of handicap ten grondslag ligt aan de zichtbare uiterlijke kenmerken en/of gedragssymptomen.

2. Is er bij de kinderen gediagnosticeerde problematiek? Zo ja, ga verder naar vraag 3. Zo nee, ga verder naar vraag 5.

Antwoord respondent:

3. Welke gediagnosticeerde problematiek is er bij de kinderen?

Antwoord respondent:

4. Aan de hand van welk model is er diagnosticeert?

Antwoord respondent:

5. Welke gedragingen vloeien voort uit de problematiek?

Antwoord respondent:

Eigenschappen

1. Wat zijn kwaliteiten die kenmerkend zijn voor de kinderen? (Kwaliteiten zijn: wat een kind goed kan en wat typerend is voor dat kind)

Antwoord respondent:

2. Wat zijn mogelijkheden die kenmerkend zijn voor de kinderen? (Mogelijkheden zijn: wat een kind zelf kan en waar het zelf toe in staat is)

Antwoord respondent:

3. Wat zijn beperkingen die kenmerkend zijn voor de kinderen? (Beperkingen zijn: eigenschappen van het kind die belemmerend zijn in het functioneren)

Antwoord respondent:

4. Wat zijn onmogelijkheden die kenmerkend zijn voor de kinderen? (Onmogelijkheden zijn: wat een kind niet kan en wat het ook niet aan kan leren)

Antwoord respondent:

Deelvraag 3

Begeleiding

1. Waar bestaat de begeleiding uit die de care givers aan de kinderen bieden met betrekking tot hun dagelijkse functioneren?

Antwoord respondent:

2. Waar bestaat de begeleiding uit die de social workers aan de kinderen bieden?
Antwoord respondent:

Mogelijkheden

1. Welke problematiek kan binnen de instelling gehanteerd worden?
Antwoord respondent:
2. Is er een selectieprocedure voor de kinderen die toegelaten worden op de HAM? Zo ja, ga verder naar vraag 3. Zo nee, ga verder naar vraag 4.
Antwoord respondent:
3. Op basis van welke kenmerken worden de kinderen geselecteerd om te mogen wonen op de HAM?
Antwoord respondent:
4. Kunt u op een schaal van één tot tien aangeven in hoeverre de begeleiding, die op dit moment vanuit de HAM geboden wordt, aansluit bij de kinderen als er gekeken wordt naar de begeleiding die zij gezien hun problematiek nodig hebben? (één is minst, tien is meest).
Antwoord respondent:
5. Wat zijn de financieringsstromen van de HAM die ingezet kunnen worden om kinderen op de instelling te begeleiden?
Antwoord respondent:
6. Waar wordt het geld uit deze financieringsstromen op dit moment aan besteed?
Antwoord respondent:

Deelvraag 6

Samenwerking

1. Welke medewerkers van de HAM en zijn betrokken bij de samenwerking met de Huguenot Primary School: wat is zijn/haar functie, welke opleiding heeft hij/zij gehad en welke kennis heeft hij/zij over de problematiek van de kinderen van de HAM?
Antwoord respondent:
2. Vindt er informatiedracht plaats over de begeleiding van de kinderen van de HAM? Zo ja, ga verder naar vraag 3. Zo nee, ga verder naar vraag 4.
Antwoord respondent:
3. Wat wordt er aan informatie over de begeleiding van de kinderen van de HAM overgedragen aan de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent:
4. Welke onderwerpen worden besproken in de contactmomenten tussen de HAM en de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent:
5. Zijn er knelpunten in de samenwerking? Zo ja, welke?
Antwoord respondent:

Bijlage 5 Interviewschema medewerkers HAM – Samenwerking (meningen en opvattingen)

(Tevens het interviewschema voor het groepsinterview bij de medewerkers van de HAM over de samenwerking).

1. Hoe beoordeelt u, op een schaal van één tot tien, de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School op dit moment? (Één is minst, tien is meest)
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
2. Op basis waarvan heeft u deze keuze gemaakt?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
3. In welke mate vindt u het, op een schaal van één tot tien, belangrijk dat de HAM en de Huguenot Primary School samenwerken? (Één is minst, tien is meest).
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
4. Op basis waarvan heeft u deze keuze gemaakt?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
5. Wat vindt u belangrijk in de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
6. Wat is volgens u de gewenste situatie ten aanzien van de samenwerking tussen de HAM en de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:

Bijlage 6 Interviewschema medewerker Huguenot Primary School - Begeleiding en mogelijkheden (feitelijk)

Begeleiding

1. Waar bestaat de begeleiding uit die de Huguenot Primary School biedt aan de kinderen van de HAM?
Antwoord respondent:
2. Wat is het doel van deze begeleiding?
Antwoord respondent:
3. Door wie wordt deze begeleiding gegeven: wat is zijn/haar functie, opleiding en kennis over specifieke gedragskenmerken en (belemmerende)leerkenmerken van kinderen van de HAM?
Antwoord respondent:

Mogelijkheden

4. Welke gedrags- en leerproblematiek kan binnen de school gehanteerd worden?
Antwoord respondent:
5. Is er een selectieprocedure voor de kinderen die onderwijs willen volgen op de Huguenot Primary School? Zo ja, ga verder met vraag 6. Zo nee, ga verder met vraag 7.
Antwoord respondent:
6. Op basis van welke kenmerken worden kinderen geselecteerd om toegang te krijgen tot het volgen van onderwijs op de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent:
7. Hoeveel kinderen kunnen geplaatst worden in een reguliere klas en hoeveel kinderen kunnen geplaatst worden in een special need klas?
Antwoord respondent:
8. Hebben leerkrachten scholing gehad met betrekking tot het bieden van begeleiding van kinderen met problematiek? Zo ja, welke scholing hebben de leerkrachten hierin gehad?
Antwoord respondent:
9. Kunt u op een schaal van één tot tien aangeven in hoeverre de begeleiding, die op dit moment vanuit de school geboden wordt, aansluit bij de kinderen van de HAM als er gekeken wordt naar de begeleiding die zij gezien hun problematiek nodig hebben? (één is minst, tien is meest).
Antwoord respondent:
10. Wat zijn de financieringsstromen van de school die ingezet kunnen worden om kinderen met special needs te begeleiden?
Antwoord respondent:
11. Waar wordt het geld uit deze financieringsstromen op dit moment aan besteed?
Antwoord respondent:

Bijlage 7 Interviewschema medewerker Huguenot Primary School – Samenwerking (feitelijk)

1. Welke medewerkers van de Huguenot Primary School zijn betrokken bij de samenwerking met de HAM: wat is zijn/haar functie, welke opleiding heeft hij/zij gehad en welke kennis heeft hij/zij over de problematiek van de kinderen van de HAM?
Antwoord respondent:
2. Vindt er informatieoverdracht plaats over de begeleiding van de kinderen van de HAM? Zo ja, ga verder naar vraag 3. Zo nee, ga verder naar vraag 4.
Antwoord respondent:
3. Wat wordt er vanuit de HAM aan informatie over de begeleiding van de kinderen van de HAM overgedragen aan de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent:
4. Hoe vaak is er contact vanuit de Huguenot Primary School met de HAM?
Antwoord respondent:
5. Welke onderwerpen worden besproken in de contactmomenten tussen de Huguenot Primary School en de HAM?
Antwoord respondent:
6. Zijn er knelpunten zijn er in de samenwerking met de HAM? Zo ja, welke?
Antwoord respondent:

Bijlage 8 Interviewschema medewerkers Huguenot Primary School - Samenwerking (meningen/opvattingen)

(Tevens het interviewschema voor het groepsinterview bij de medewerkers van de Huguenot Primary School over de samenwerking).

1. Hoe beoordeelt u, op een schaal van één tot tien, de samenwerking tussen de Huguenot Primary School en de HAM op dit moment?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
2. Op basis waarvan heeft u deze keuze gemaakt?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
3. In welke mate vindt u het, op een schaal van één tot tien, belangrijk dat de Huguenot Primary School en de HAM samenwerken?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
4. Op basis waarvan heeft u deze keuze gemaakt?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
5. Wat vindt u belangrijk in de samenwerking tussen de Huguenot Primary School en de HAM als het gaat om het welzijn van de kinderen?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
6. Wat is volgens u de gewenste situatie ten aanzien van de samenwerking tussen de Huguenot Primary School en de HAM?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:

Bijlage 9 Interviewschema medewerkers Huguenot Primary School - Onderwijsresultaten (feitelijk)

1. Wat wordt, binnen de Huguenot Primary School, feitelijk verstaan onder 'onderwijsresultaten'?
Antwoord respondent:
2. Welke onderwijsresultaten moeten er bereikt worden door de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent:
3. Op welke manier wil de Huguenot Primary School deze resultaten bereiken?
Antwoord respondent:
4. Zijn er procedures die de Huguenot Primary School moet volgen om deze onderwijsresultaten te kunnen behalen? Zo ja, ga verder naar vraag 5. Zo nee: einde vragenlijst.
Antwoord respondent:
5. Welke procedures zijn er die de Huguenot Primary School moet volgen om de onderwijsresultaten te kunnen behalen?
Antwoord respondent:

Bijlage 10 Interviewschema medewerkers Huguenot Primary School - Onderwijsresultaten (meningen/opvattingen)

1. Hoe kunnen de kinderen van de HAM volgens u goede onderwijsresultaten op de school bereiken?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
2. Welke begeleiding en ondersteuning hebben de kinderen van de HAM daar bij nodig, volgens u?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
3. Wat vindt u van de begeleiding die er op dit moment geboden wordt aan de kinderen van de HAM (die probleemgedrag laten zien op de school)?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
4. In hoeverre sluit volgens u, op een schaal van één tot tien, de begeleiding en ondersteuning die op dit moment geboden wordt, aan bij de begeleidingsbehoefte* van het kind? (Één is zeer slecht, tien is zeer goed)
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:

*begeleidingsbehoefte: de begeleiding die het kind nodig heeft om met zijn/haar problematiek te kunnen functioneren binnen het onderwijs.
5. Op basis waarvan heeft u deze keuze gemaakt?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
6. Heeft u ideeën over hoe deze begeleiding en ondersteuning er uit zouden moeten zien? Zo ja, welke ideeën hebt u hier over?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
7. Wat is volgens u de gewenste situatie ten aanzien van de begeleiding en ondersteuning aan de kinderen van de HAM (die probleemgedrag laten zien op de school)?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:

Bijlage 11 Interviewschema medewerkers Huguenot Primary School - Functioneren kinderen (feitelijk)

Problematiek

1. Wat is de kennis die u heeft u over de problematiek van de kinderen van de HAM?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
2. Beïnvloedt de problematiek van de kinderen van de HAM hun functioneren op de school? Zo ja, hoe?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
3. In welk concreet gedrag van het kind wordt dit zichtbaar?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
4. Heeft dit invloed op de resultaten die het kind behaalt? Zo ja, hoe?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:

Kenmerken en eigenschappen kinderen HAM

5. Welke beperkingen of onmogelijkheden zijn er zichtbaar in het functioneren van de kinderen van de HAM op de school?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
6. Welke kwaliteiten en mogelijkheden hebben de kinderen van de HAM in het functioneren op de school?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:

Onderwijs

7. Wat is het gemiddelde niveau van het onderwijs binnen de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
8. Vinden de kinderen van de HAM aansluiting bij het niveau van onderwijs? Waaruit blijkt dat?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
9. Hoe wordt er lesgegeven op de Huguenot Primary School en kunnen de kinderen van de HAM zich daaraan aanpassen? Waaruit blijkt dat?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:
10. Hoe presteren de kinderen van de HAM in vergelijking met de andere kinderen van de Huguenot Primary School?
Antwoord respondent 1:
Antwoord respondent 2:

Bijlage 12 Variabelen literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek zal plaatsvinden na de beantwoording van deelvraag één, waarin verduidelijkt wordt welke problematiek speelt bij de kinderen uit de onderzoekspopulatie.

Problematiek

- Welke algemene beschrijving kan er gegeven worden van de verschillende problematiek die spelen bij de kinderen van de HAM? (De problematiek waar een beschrijving van wordt gegeven wordt duidelijk na de analyse van deelvraag één).
- Wat zijn de gevolgen van de problematiek (zoals die naar voren komt uit deelvraag één) voor de algehele ontwikkeling van het kind?

Gedragskenmerken

- Welke gedragskenmerken zijn typerend voor de problematiek die speelt bij de kinderen van de HAM?

Eigenschappen

- Welke beperkingen/onmogelijkheden hebben kinderen met gedrags- of leerproblematiek en hoe kan dit hun functioneren in het onderwijs beïnvloeden?
- Welke kwaliteiten/mogelijkheden hebben kinderen met gedrags- of leerproblematiek en hoe kan hierbij in het onderwijs aangesloten worden?

Adequate manier

- Welke begeleidingsbehoefte hebben kinderen met leer- of gedragsproblematiek in het onderwijs?
- Welke ondersteuning hebben kinderen met leer- of gedragsproblematiek nodig in het onderwijs?
- Welke manier van lesgeven sluit aan bij de begeleidingsbehoefte van kinderen met leer- of gedragsproblemen?

Bijlage 13 Variabelen dossieronderzoek HAM

Begeleiding

- Wat is de visie van de HAM op de begeleiding die aan kinderen met problematiek geboden moet worden?
- Wat is het doel van deze begeleiding?
- Hoe ziet de begeleiding aan de kinderen van de HAM er concreet uit? (Welke begeleidingsvormen worden ingezet?)
- Waar bestaat de begeleiding uit die de care givers aan de kinderen bieden?
- Waar bestaat de begeleiding uit die de social workers aan de kinderen bieden?
- Welke informatie draagt de HAM over aan de school wat betreft de begeleidingbehoefte van de kinderen van de HAM?
- Welke informatie draagt de HAM over aan de school wat betreft de problematiek van de kinderen van de HAM?

Mogelijkheden

- Welke problematiek kan er binnen de HAM gehanteerd worden? (Het gaat hier om de zorgbreedte van de instelling)
- Wat is de capaciteit van de instelling om de kinderen de begeleiding te geven die zij nodig hebben? (aantal medewerkers, opleiding medewerkers, woonruimte)
- Is er een selectieprocedure voor kinderen die toegelaten worden tot de HAM, en zo ja, hoe verloopt de selectie van de kinderen?
- Welke financieringsstromen zijn er om begeleiding te kunnen bieden aan de kinderen die opgenomen zijn in de HAM en hoe wordt dit geld besteed?

Bijlage 14 Variabelen dossieronderzoek Huguenot Primary School

Begeleiding

- Wat is de visie van de school op welke begeleiding aan kinderen met special needs geboden moet worden?
- Waar bestaat de begeleiding uit die vanuit de Huguenot Primary School geboden wordt aan kinderen met special needs?
- Wat is het doel van de begeleiding?
- Welke informatie draagt de Huguenot Primary School over aan de HAM wat betreft het functioneren van de kinderen van de HAM binnen het onderwijs?

Mogelijkheden

- Welke gedrags- en leerproblematiek kan er binnen de Huguenot Primary School gehanteerd worden?
- Is er een selectieprocedure voor kinderen die toegelaten worden tot de Huguenot Primary School, en zo ja, hoe verloopt de selectie van de kinderen?
- Welke financieringsstromen zijn er om begeleiding te kunnen bieden aan de kinderen met special needs en hoe wordt dit geld besteed?
- Hoeveel medewerkers heeft de Huguenot Primary School en wat is hun functie en opleiding/scholing?
- Hoeveel kinderen kunnen geplaatst worden in een reguliere klas?
- Hoeveel kinderen kunnen geplaatst worden in een special need klas?

Bijlage 15 Uitnodigingsbrief interview

Wellington, 2011/.../...

Invitation

Dear,

We want to invite you for an interview for our research.

The interview is about:

-
-

The interview will take 30 till 45 minutes.

We have a couple of opportunities for date and time. Could you please fill in the form below this letter and return it in our postbox with the name: 'students Holland', before the of February.

We would like to meet you at the hall.

If you have any questions, please contact us.

With kind regards,

Maartje Loor
Sanne Jürries

078 5683697
078 5975990

.....
Your name: _____

- ☐ Monday 21 February: 09:00-09:45
- ☐ Wednesday 23 February: 10:30 – 11:15
- ☐ Friday 25 February: 09:00 - 09:45

Bijlage 16 Resultaten groepsinterview kinderen HAM

Omdat er twee jongens van tien jaar uit de reguliere klas zijn, wordt de jongen uit de derde groep met een ² aangeduid.

Vraag 1 Wat vind je van school?

	leuk	Meestal leuk	Er tussen in	Meestal niet leuk	Niet leuk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(7) x(10) x(12)	x (11)			x(8)		
Jongen regulier		x (10 ²)				x(10)	
Meisje special need	x(9)	x(10)					
Jongen special need	x(11) x(13) x (12)	x(8)					
							13 totaal

Vraag 2 Ik vind de lessen

	Heel moeilijk	Moeilijk	Soms moeilijk, soms makkelijk	Makkelijk	Heel makkelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier		x(7)	x(8) x(10)	x(12)	x(11)		
Jongen regulier					x(10 ²)	x(10)	
Meisje special need	x(9)				x(10)		
Jongen special need			x(13)		x(11) x(8)	x(12)	
							13 totaal

Vraag 3 Wat vind je van hoe de leraren met jou omgaan?

	Goed	Meestal goed	Er tussen in	Meestal niet goed	Niet goed	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(10) x(11) x(12)		x(8)		x(7)		
Jongen regulier	x(10) x(10)						
Meisje special need	x(9)	x(1)					
Jongen special need	x(8)	x(11) x(12)	x(13)				
							13 totaal

Vraag 4 Wat vind je van hoe de leraren je helpen bij je schoolwerk?

	Goed	Meestal goed	Er tussen in	Meestal niet goed	Niet goed	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(8) x(10) x(11)	x(12)	x(7)				
Jongen regulier	x(10)	x(10 ²)					
Meisje special need	x(9)	x(10)					
Jongen special need	x(8)	x(13) x(12)			x(11)		
							13 totaal

Vraag 5 Wat vind je van hoe de leraren je helpen als je vragen of problemen hebt?

	Goed	Meestal goed	Er tussen in	Meestal niet goed	Niet goed	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(10)	x(7) x(8)	x(11) x(12)				
Jongen regulier	x(10)		x(10 ²)				
Meisje special need	x(9) x(10)						
Jongen special need	x(8)	x(12)	x(11) x(13)				
							13 totaal

Vraag 6 Heeft de leraar aandacht voor jou als je het moeilijk hebt

	Ja	Soms	Nee	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(8) x(10)	x(11)	x(7) x(12)		
Jongen regulier	x(10) x(10 ²)				
Meisje special need	x(9) x(10)				
Jongen special need	x(8) x(11) x(12) x(13)				
					13 totaal

Vraag 7 Hoe voel je je als je op school bent?

	Blij	Bang	Boos	Ontevreden	Verdrietig	Weet ik niet	Anders, namelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(12)				x(7) x(8)	x(10) x(11)			
Jongen regulier	x(10)		x(10 ²)						
Meisje special need	x(9)								
	x(10)								
Jongen special need	x(8)		x(11)						
	x(13)								
	x(12)								
									13 totaal

Vraag 8 Hoe voel je je meestal tijdens de lessen die gegeven worden?

	Blij	Bang	Boos	Ontevreden	Verdrietig	Weet ik niet	Anders, namelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(8) x(10) x(12)			x(7)			x(11)		
Jongen regulier	x(10)						x(10 ²)		
Meisje special need	x(9)				x(10)				
Jongen special need	x(8) x(12)	x(11) x(13)							
									13 totaal

Vraag 9 Hoe voel je je bij de leraren?

	Blij	Bang	Boos	Ontevreden	Verdrietig	Weet ik niet	Anders, namelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(10)					x(7) x(11) x(12)	x(8)		
Jongen regulier	x(10)			x(10 ²)					
Meisje special need	x(9)		x(10)						
Jongen special need	x(8)	x(13)							
	x(11)								
	x(12)								
									13 totaal

Bijlage 17 Resultaten individuele vragenlijst kinderen HAM

Vraag 1 Wat vind je van school?

	leuk	Meestal leuk	Er tussen in	Meestal niet leuk	Niet leuk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(7) x(10) x(12)	x (11)			x(8)		
Jongen regulier		x (10)				x(10)	
Meisje special need	x(9)	x(10)					
Jongen special need	x(11) x(13) x (12)	x(8)					
							13 totaal

Vraag 2 Ik vind de lessen

	Heel moeilijk	Moeilijk	Soms moeilijk, soms makkelijk	Makkelijk	Heel makkelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier		x(7)	x(8) x(10)	x(12)	x(11)		
Jongen regulier					x(10)	x(10)	
Meisje special need	x(9)				x(8) x(10)		
Jongen special need			x(13)		x(11)	x(12)	
							13 totaal

Vraag 3 Wat vind je van hoe de leraren met jou omgaan?

	Goed	Meestal goed	Er tussen in	Meestal niet goed	Niet goed	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(10) x(11) x(12)		x(8)		x(7)		
Jongen regulier	x(10) x(10)						
Meisje special need	x(9)	x(1)					
Jongen special need	x(8)	x(11) x(12)	x(13)				
							13 totaal

Vraag 4 Wat vind je van hoe de leraren je helpen bij je schoolwerk?

	Goed	Meestal goed	Er tussen in	Meestal niet goed	Niet goed	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(8) x(10) x(11)	x(12)	x(7)				
Jongen regulier	x(10)	x(10) x(10)					
Meisje special need	x(9)						
Jongen special need	x(8)	x(13) x(12)			x(11)		
							13 totaal

Vraag 5 Wat vind je van hoe de leraren je helpen als je vragen of problemen hebt?

	Goed	Meestal goed	Er tussen in	Meestal niet goed	Niet goed	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(10)	x(7) x(8)	x(11) x(12)				
Jongen regulier	x(10)		x(10)				
Meisje special need	x(9) x(10)						
Jongen special need	x(8)	x(12)	x(11) x(13)				13 totaal

Vraag 6 Heeft de leerkracht aandacht voor jou als je het moeilijk hebt

	Ja	Soms	Nee	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(8) x(10)	x(11)	x(7) x(12)		
Jongen regulier	x(10) x(10)				
Meisje special need	x(9) x(10)				
Jongen special need	x(8) x(11) x(13) x(12)				13 totaal

Vraag 7 Hoe voel je je als je op school bent?

	Blij	Bang	Boos	Ontevreden	Verdrietig	Weet ik niet	Anders, namelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(12)				x(7) x(8)	x(10) x(11)			
Jongen regulier	x(10)	x(10)							
Meisje special need	x(9) x(10)								
Jongen special need	x(8) x(13) x(12)	x(11)							13 totaal

Vraag 8 Hoe voel je je meestal tijdens de lessen die gegeven worden?

	Blij	Bang	Boos	Ontevreden	Verdrietig	Weet ik niet	Anders, namelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(8) x(10) x(12)			x(7)			x(11)		
Jongen regulier	x(10)						x(10)		
Meisje special need	x(9)				x(10)				
Jongen special need	x(8) x(12)	x(11) x(13)							13 totaal

Vraag 9 Hoe voel je je bij de leraren?

	Blij	Bang	Boos	Ontevreden	Verdrietig	Weet ik niet	Anders, namelijk	Onbruikbaar antwoord	Totaal aantal antwoorden
Meisje regulier	x(10)					x(7) x(11) x(12)	x(8)		
Jongen regulier	x(10)			x(10)					
Meisje special need	x(9)		x(10)						
Jongen special need	x(8)	x(13)							
	x(11)								13 totaal
	x(12)								

Bijlage 18 Literatuuronderzoek deelvraag 2

Problematieken die beschreven zijn in de conclusies

Trauma

Definitie

Osofsky (2004) definieert, aan de hand van de DSM-IV, een trauma als volgt: 'een gebeurtenis waarin een persoon ervoer, getuige was of geconfronteerd is met een gebeurtenis of gebeurtenissen die een feitelijke of dreigende dood, ernstig letsel of een bedreiging voor de psychische integriteit van zichzelf of anderen was en de reactie van de persoon intense angst, hulpeloosheid of afschuw omvatte'.

Gedragsskenmerken en eigenschappen

Als gevolg van een trauma kan een kind een hechtingsstoornis ontwikkelen. De volgende gedragspatronen van kinderen hangen samen met een hechtingsstoornis: slaapproblemen, angst voor het verlies van de hechtingspersoon, veeleisend gedrag, afwisselend liefdevol en plotseling vijandig gedrag tegenover de hechtingspersoon, regressie in toilettraining en gevoeligheid voor veranderingen in de omgeving. Diagnostische criteria voor een hechtingsstoornis zijn:

- Het kind heeft een plotselinge scheiding of verlies van een hechtingspersoon gekend.
- Één of meer van de volgende symptomen zijn van toepassing: prikkelbaarheid en boosheid, zoekgedrag naar de ontbrekende hechtingspersoon, boosheid en protest naar de hechtingspersoon of teruggetrokken gedrag vanuit de herinnering aan de hechtingspersoon.
- Zichtbare symptomen zijn: gebrek aan interesse in activiteiten die passen bij de leeftijd, verminderde eetlust, overmatige eetlust of hamsteren, verstoord slaappatroon, vlak of verdrietig, emotionele terugtrekking en lethargie (overmatige vermoeidheid).

De volgende gedragskenmerken zijn typerend voor kinderen met een trauma: emotionele problemen en gedragsproblemen; problemen in het aangaan van positieve relaties; een negatief gevoel van eigenwaarde en zelfrespect; agressie naar hechtingsfiguren, leeftijdsgenoten en dieren; teruggetrokken gedrag en depressie; het herhaald herbeleven van de traumatische gebeurtenis; vermijding; afgevlakte responsiviteit en eet- en slaapproblemen.

Een trauma beïnvloedt jonge kinderen zo dat zij minder responsief zijn naar anderen toe en het gevoel hebben dat zij iets 'slechts' gedaan hebben waardoor ze bijgedragen hebben aan hun situatie. Kleine kinderen, in het bijzonder kleuters, kunnen zich zo verantwoordelijk voelen dat zij denken de situatie zelf veroorzaakt te hebben. Typerende gedragskenmerken voor peuters en kleuters zijn: verhoogde prikkelbaarheid, slaapproblemen en nachtmerries, emotionele stress, huilen, angst om alleen te zijn, lichamelijke klachten en het verlies van vaardigheden, zoals regressie in taalgebruik. Ze tonen weinig of afgestompte emoties, hebben maar weinig enthousiasme en plezier in spel, zijn vaak erg serieus en chaotisch en lachen erg weinig. Ze exploreren hun omgeving amper en lijken hier geen plezier in te ondervinden. Driftbuien zorgen er voor dat zij zich vastklampen aan de hechtingsfiguur. Hierin wordt hun onvermogen gemanifesteerd om gescheiden te worden van ouders of hechtingsfiguren. Kleine kinderen kunnen intense scheidingsangst hebben en hebben vaak zelfverwondend gedrag.

Leerproblematiek

Definitie

Kutscher (2005) definieert leerproblematiek als een stoornis in één of meer fundamentele psychische processen die betrekking hebben op het begrijpen en het gebruik van gesproken of geschreven taal, wat zich kan uiten in een gebrekkig vermogen om te luisteren, te denken, te spreken, te lezen, te schrijven, te spellen of om wiskundige berekeningen te kunnen doen. Deze term heeft betrekking op beperkingen in de perceptie, hersenletsel, minimale stoornis in de hersens, dyslexie, afasie en ontwikkelingsstoornissen.

Gedragsskenmerken en eigenschappen

Kutscher (2005) beschrijft dat kinderen met leermoeilijkheden door hun leerproblemen vaak een lage eigenwaarde hebben, wat kan leiden tot negatief gedrag. Het kind kan zich misdragen en/of wordt de clown van de klas. Volgens de Jager (2006) tonen kinderen met leerproblematiek vaak verdedigend en agressief gedrag, gericht op het op afstand houden van mensen en situaties. Ook is het kind vaak territoriaal, het is gefocust op het verdedigen van zijn bezittingen 'mijn bezittingen, mijn bank, mijn manier van denken', Kinderen met leerproblematiek zijn vaak erg emotioneel, op zichzelf gericht en dagdromers. Ze laten hulpbehoevend en afhankelijk gedrag zien en ze halen fantasie en werkelijkheid door elkaar.

Verstandelijke beperking

Definitie

Een kind met een verstandelijke beperking heeft, zoals Steenkamp & Steenkamp (1992) beschrijven, de helft of een kwart van de intelligentie van een 'normaal' kind. Als gevolg van de beperkte mentale capaciteit heeft het kind tekorten in sociale aanpassing, emotionele controle, taalontwikkeling en in spraak- en schoolse vaardigheden.

Gedragsskenmerken en eigenschappen

Typische gedragsskenmerken van kinderen met een verstandelijke handicap zijn, zoals beschreven wordt door Steenkamp & Steenkamp (1992), koppigheid, agressief gedrag of teruggetrokken gedrag. Met het agressieve gedrag probeert het kind zichzelf te beschermen tegen de wereld. Beperkingen van kinderen met een verstandelijke beperking zijn dat het kind lichamelijk zwak is, een langzame en beperkte intellectuele ontwikkeling heeft en beperkte mentale vermogens heeft waardoor het kind niet voldoende voortgang maakt (op school). Daarnaast heeft het kind een beperkt verbaal begrip, weinig begrip van wat er gezegd wordt, weinig intellectuele vermogens, een beperkte woordenschat en meestal een spraakgebrek.

Depressie

Definitie

Volgens Kutscher (2005) is depressie vaak een combinatie van omgevingsfactoren in de aanleg van de hersenen. Depressie is een stemmingsstoornis die kan verschijnen gedurende iemands levensduur. De symptomen bij kinderen zijn prikkelbaarheid, in ruzies terecht komen, ontwijking, hoofdpijn of buikpijn. Oudere kinderen en adolescenten komen in aanmerking met de meer typerende kernsymptomen van verdriet en leegte, samen met het verlies van motivatie, energie en zelfrespect. Als gevoelens, zoals ernstige somberheid en neerslachtigheid, gedurende een paar weken het grootste deel van de dag bestaan en men zich niet meer over de somberheid heen kan zetten, dan spreken we van een depressie, zo beschrijft de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (2009).

Gedragsskenmerken en Eigenschappen

Kutscher (2005) beschrijft dat depressie vaak stress met zich mee brengt. Depressieve kinderen ervaren hun gevoel van verdriet als niet gewenst, onaanvaardbaar en opgelegd. Soms verliest het kind de objectieve werkelijkheid en ervaart zijn/haar eigen leven als een verschrikking. Typische gedragsskenmerken volgens Kutscher (2005) zijn: verdriet, gevoel van leegte, problemen in eigenwaarde, interesseverlies, prikkelbaarheid, lichamelijke klachten, slaapproblemen, problemen in de eetlust, concentratieproblemen en gedachten aan de dood. De Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (2009) noemt aanvullend de volgende gedragsskenmerken: aandachtsstoornissen, zich hulpeloos/lusteloos voelen, zelfverwijt en schuldgevoelens, isolement, gedragsproblemen, leerproblemen, veel huilen, zo somber zijn dat men wel wil huilen, maar het niet kan, vermoeid voelen zonder duidelijke oorzaak, vermindering of verdwijnen van seksuele gevoelens, innerlijke en/of uiterlijk zichtbare rusteloosheid, traagheid in beweging, weinig gelaatsuitdrukking en angsten.

ADHD

Definitie

De betekenis van ADHD is volgens Conners (2006): Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Volgens Kutscher (2005) bestaat ADHD uit een combinatie van (1) aandachtstekort en (2) hyperactiviteit impulsiviteit. De symptomen moeten beginnen voor het zevende levensjaar van een kind. De symptomen moeten belemmeringen geven in het dagelijks functioneren en in ten minste kenmerken hebben op twee gebieden uit het DSM-IV. De DSM- IV definieert drie subtypes van ADHD, namelijk:

- Overwegend onoplettende type
- Overwegend hyperactief-impulsieve type (zeldzame vorm)
- Gecombineerde type (meest voorkomende vorm)

Gedragsskenmerken en eigenschappen

Gedragsskenmerken en eigenschappen van kinderen met ADHD zijn volgens Kutscher (2005): onoplettendheid, chaotisch en ongeorganiseerd zijn, moeite hebben met het luisteren naar anderen, het volgen van instructies of het voltooien van taken. Kinderen met ADHD zijn vergeetachtig en gemakkelijk afgeleid tijdens activiteiten. Ook zijn er symptomen van hyperactiviteit en impulsiviteit, rusteloosheid en ongedurigheid. Kinderen met de symptomen van ADHD hebben de neiging om voor hun beurt te spreken en maken vaak impulsief ongepaste opmerkingen tijdens een gesprek.

Daarnaast zijn deze kinderen vaak ongeduldig. Zij zijn niet in staat zich goed aan te passen aan leeftijdgenoten. Ze wachten niet op een beurt en houden zich niet aan regels in sociale situaties. Kinderen met ADHD zijn volgens Kutscher (2005): zenuwachtig, luidruchtig, agressief, koppig en zijn vaak de clown in de klas. Ook beschrijft Kutscher (2005) een aantal algemene symptomen. Kinderen met ADHD zijn vaak niet in staat om afleiding en gedachten te weerstaan. Ze maken geen bewuste logische keuzes, ze reageren impulsief. Ook hebben zij er vaak moeite mee om aandacht voor anderen te hebben en zijn ze vaak en snel boos. Ze geven anderen de schuld van hun eigen gedrag en hebben beperkte probleemoplossende vermogens. Kutscher (2005) noemt ook het onvermogen van kinderen met ADHD om afleiding te remmen en om zich te kunnen blijven concentreren op de taak. Opletten of luisteren is moeilijk. Ze maken vaak onzorgvuldig fouten en organisatorische moeilijkheden zijn een gelijk deel van het probleem. Dit is inclusief moeite met het organiseren, ondersteunen of uitvoeren van taken. Conner (2006) beschrijft daarnaast dat de problematiek het kind bemoeilijkt in het contact aangaan met leerkrachten en leeftijdsgenoten. Kinderen met ADHD zijn meestal niet populair bij leerkrachten, omdat: ze niet in staat zijn te wachten in de rij, het volgen en herinneren van regels, een 'goede verliezer' in zijn in spellen, hun agressie begrenzen en weinig empathie en aandacht hebben voor anderen. Tijdens de basisschoolleeftijd maken kinderen met ADHD kennis met een patroon van academische en sociale storing die leidt tot een slecht gevoel van eigenwaarde en depressie. Dit patroon vloeit meestal voort uit gedrags- en cognitieve impulsiviteit en uit het ontbreken van sociale vaardigheden. Kinderen met ADHD hebben niet de mogelijkheid om de vaardigheden die ze geleerd hebben, toe te passen. Ze hebben vaak inter-persoonlijke problemen en slechte sociale vaardigheden.

Overige problematieken

Mishandeling

Definitie

Wyse (2005) definieert mishandeling als 'lichamelijke mishandeling, emotionele mishandeling, seksueel misbruik en verwaarlozing'. Lichamelijke mishandeling kan het volgende inhouden: slaan, schudden, gooien, vergiftigen, verbranden of brandwonden aanbrengen, verdrinken, verstikken of anderszins lichamelijke schade aan een kind veroorzaken. Emotionele mishandeling is de aanhoudende emotionele mishandeling van een kind waardoor de emotionele ontwikkeling ernstig en langdurig negatief beïnvloed wordt. Verwaarlozing is het aanhoudende onvermogen om een kind te voorzien in de lichamelijke en psychische basisbehoeften van het kind, wat kan leiden tot een ernstige schade aan de gezondheid of ontwikkeling van het kind. Hierbij gaat het voornamelijk om het negeren van het kind of ongevoeligheid en een gebrek aan responsiviteit ten aanzien van de emotionele basisbehoeften van een kind.

Gedragskenmerken en eigenschappen

De emotionele impact van lichamelijke mishandeling is, volgens Wyse (2005), dat het kind zelfkritisch is en een gebrek aan eigenwaarde heeft. Het kind lijkt op zijn hoede te zijn voor menselijk contact en laat geen emotionele reactie zien. Er is eveneens hyperactiviteit, teruggetrokken gedrag en een gebrek aan initiatief zichtbaar. Kinderen die lichamelijk misbruikt zijn, hebben vaak een laag zelfbeeld, problemen bij de ontwikkeling van een eigen identiteit, een vermindering van het vermogen om te gaan met het leven en stressvolle omstandigheden, een gebrek aan mogelijkheden om plezier te hebben in dingen (zoals spelen) en moeite om duurzame relaties aan te gaan. Andere gevolgen zijn depressie, delinquentie en masochisme. Verwaarloosde kinderen presteren zeer zwak op school, hebben een verstoorde gehechtheidrelatie met hun ouders, hebben een negatieve zelfrepresentatie, zijn geïsoleerd en teruggetrokken in sociale situaties en hebben weinig probleemoplossende vermogens. Wyse (2005) beschrijft dat lichamelijk mishandelde kinderen een achterstand in ontwikkeling hebben, zowel op lichamelijk, educatief als sociaal gebied. Kijkend naar de emotionele ontwikkeling laten deze kinderen tekenen van angst, extreme verlegenheid en angst om te falen zien. Over het algemeen hebben mishandelde kinderen minder zelfvertrouwen en een laag gevoel van eigenwaarde.

Seksueel misbruik

Definitie

Corby (2006) beschrijft seksueel misbruik als: 'Een kind of een jong persoon dwingen of verleiden deel te nemen aan seksuele activiteiten, al dan niet met het besef van het kind over wat er gebeurt'. De handelingen kunnen bestaan uit lichamelijk contact, penetrerende activiteiten (bijv. verkrachting) en niet-penetrerende handelingen. Mogelijk zijn er activiteiten waarbij er geen contact is, zoals het kind betrekken bij het kijken naar of in de productie van pornografisch materiaal en het kijken naar seksuele activiteiten. Ook kan seksueel misbruik inhouden dat het kind wordt aangemoedigd om zich op een seksueel ongepaste manier te gedragen.

Gedragsskenmerken en eigenschappen

De gevolgen van seksueel misbruik zijn, volgens Corby (2006): angst, depressie, teruggetrokken gedrag, slaapproblemen en eetstoornissen, een laag zelfbeeld, schuldgevoel en schaamte. Sommige slachtoffers kunnen anorexia nervosa ontwikkelen. De langetermijneffecten zijn: angst, depressie en (gedachten aan) zelfmoord, opnieuw slachtoffer worden van seksueel misbruik, seksuele stoornissen, psychiatrische problemen en seksueel misbruik. Persoonlijkheidsstoornissen bij volwassenen worden eveneens in verband gebracht met misbruik, maar dit is niet bewezen. Wyse (2005) noemt dat het kind vaak niet praat over het misbruik, omdat het zich altijd stil moest houden, zich schaamt en schuldig voelt. Corby (2006) beschrijft typerende gedragsskenmerken van een kind dat seksueel misbruikt is, namelijk: weglopen van huis, vijandigheid en agressie. Hierbij noemt hij dat kinderen tussen de zes en twaalf jaar hun gevoelens meer externaliseren dan jongere kinderen. Beperkingen van seksueel misbruikte kinderen zijn: cognitieve beperkingen, ontwikkelingsachterstanden en een achterstand in schoolprestaties.

Pervasieve Ontwikkelingsstoornissen

Definitie

Kutscher (2005) beschrijft de pervasieve ontwikkelingsstoornissen volgens de American Psychiatric Association, die de PDD's (Pervasive Development Disorders) medisch gedefinieerd hebben in de DSM-IV. Er zijn verschillende diagnoses, waarbij de autistische stoornis de meest bediscussieerde is. 'Pervasief' betekent dat het probleem verschillende typen communicatie beslaat. Een autistische stoornis is een ernstige ontregeling in zowel verbale als non-verbale taal. De persoon heeft ongebruikelijke gedragingen, die over het algemeen getypeerd worden als 'Autisme'. Kinderen met een autistische stoornis hebben problemen in één van de volgende drie gebieden (zoals beschreven in de DSM-IV): problemen in de sociale interactie, communicatieproblemen en beperkte en/of repetitieve interesses en gedragingen.

Gedragsskenmerken en eigenschappen

De gevolgen van een pervasieve ontwikkelingsstoornis zijn, volgens Kutscher (2005), dat een kind problemen heeft met het zien van het grote plaatje van de communicatie. Er zijn vaak secundaire symptomen, zoals angst, contact vermijden met leeftijdsgenoten, een rigide aanpassing om gelijk te zijn en een relatieve voorkeur voor voorspelbare dingen.

Kinderen met een stoornis in het autistisch spectrum hebben problemen met de non-verbale gebieden van communicatie, inclusief moeilijkheden wat betreft hun verlangens en vermogen om taal te gebruiken in een sociale context. Problemen in de communicatie (zowel verbaal als non-verbaal) zijn typisch voor mensen met een autistische stoornis. De probleemgebieden zijn: de drang om deel te nemen in sociale interactie en wederkerigheid in de communicatie, theory of mind, pragmatische taal, kennis van ongeschreven regels, weten wat wel en niet belangrijk is, symbolische vaardigheden, de mogelijkheid iemand te bereiken via 'gezamenlijke aandacht' door een zelfde ervaring met iemand anders te delen en non-verbale overdracht van taal.

Persoonlijkheidsstoornissen

Definitie

Zoals beschreven in de DSM-IV-TR, die beschreven wordt door Dobbert (2007), is een persoonlijkheidsstoornis: een blijvend patroon van innerlijke ervaringen en gedrag dat sterk afwijkt van de verwachtingen die leven in de cultuur waarin het individu zich bevindt, is pervasief en star, heeft een aanzet in de adolescentie en vroege volwassenheid, is stabiel over een tijdsperiode en leidt tot lijden en beperkingen. De diagnostische criteria voor een persoonlijkheidsstoornis zijn:

- Een aanhoudend patroon van innerlijke ervaringen en gedrag dat sterk afwijkt van de verwachtingen van de cultuur waarin het individu zich bevindt. Dit patroon manifesteert zich in twee (of meer) van de volgende gebieden:
 - (1) Cognitie (d.w.z., de manier waarop de persoon zichzelf, anderen en gebeurtenissen waarneemt en interpreteert)
 - (2) Affectiviteit (d.w.z., de draagwijdte, intensiteit, labiliteit en adequaatheid van emotionele reacties)
 - (3) Interpersoonlijke functioneren
 - (4) Impulscontrole
- Het patroon is star en beslaat een breed scala aan persoonlijke en sociale relaties.
- Het patroon leidt tot een significante mate van lijden en beperkingen in sociale, beroepsmatige of andere belangrijke gebieden waarin de persoon functioneert.

- Het patroon is stabiel over een langere periode en het ontstaan kan teruggeleid worden naar de adolescentie of vroege volwassenheid.
- Het patroon is niet te wijten aan directe fysiologische effecten van een stof (d.w.z. een drug, geneesmiddel of het misbruik hiervan) of een algemene somatische aandoening (bijv. hoofdletsel).

Gedragsskenmerken en eigenschappen

Dobbert (2007) beschrijft dat personen met een persoonlijkheidsstoornis zichzelf, andere mensen en gebeurtenissen om hen heen anders ervaren dan anderen. Zij hebben percepties die niet noodzakelijkerwijs juist zijn of door anderen geaccepteerd worden. Personen met een persoonlijkheidsstoornis hebben over zichzelf, volgens Dobbert (2007), beelden die verschillen van grandioze ideeën over henzelf tot een zeer laag gevoel van eigenwaarde waarbij geen van beide percepties juist hoeven te zijn. Deze onjuiste ervaringen over zichzelf beïnvloeden hun perceptie op gebeurtenissen en bepalen hun gedragsmatige reacties. Deze zijn chronisch en levenslang. Mensen met een persoonlijkheidsstoornis zien alles vanuit hun eigen werkelijkheid. Ze zijn niet in staat om de wereld vanuit een ander perspectief te zien en om gebeurtenissen op een andere manier te waarderen dan op hun eigen manier. Ze zijn niet in staat om op een andere manier te handelen. Anders handelen dan handelen naar hun onjuiste perceptie is incongruent en inconsistent met hun persoonlijkheid. Als zij hun gedrag aan moeten passen, moeten ze hun perceptie van zichzelf aanpassen. Dobbert (2007) beschrijft dat de misperceptie van het zelf, gebeurtenissen en andere personen in combinatie met het onvermogen om emotionele reacties te reguleren en het vaak voorkomende inter-persoonlijke disfunctioneren wordt verergerd door een gebrek aan impulscontrole. De persoon zal, in plaats van uit de situatie te stappen en de omstandigheden te onderzoeken en te waarderen, impulsief reageren. De daaropvolgende reactie van anderen op deze impulsieve, niet-gereguleerde reactie houdt verder inter-persoonlijk disfunctioneren in stand. Dobbert (2007) beschrijft dat persoonlijkheidsstoornissen rigide zijn en dat de persoon gevoelig en star is. Ze zijn niet uit zichzelf responsief om te veranderen en zijn meer gericht op het verdedigen van hun eigen perceptie in plaats van de mogelijkheid te overwegen dat de eigen perceptie onjuist is.

Typerende gedragskenmerken van personen met een persoonlijkheidsstoornis zijn: gebrek aan inzicht in het eigen gedrag, regulatieproblemen in hun emotionele reactie op gebeurtenissen wat zich uit in overmatig reageren of te weinig reageren, agressieve reacties of emotionele hysterie. Wanneer iemand vraagt naar de perceptie van de persoon met de persoonlijkheidsstoornis, zal dit zelfonderzoek leiden tot conflicten in het inter-persoonlijk functioneren. Dit resulteert in stress voor de betreffende persoon. Reacties op inter-persoonlijk disfunctioneren kan leiden tot vijandig en agressief gedrag naar de ander toe en zelfdestructief gedrag naar zichzelf toe.

Foetus Alcohol Syndroom

Definitie

Zware prenatale blootstelling aan alcohol kan volgens Priley & McGee (2005) ernstige afbreuk aan de fysieke en neuro-ontwikkeling doen van een kind. De diagnostische criteria voor FAS zijn: prenatale en/of postnatale vertraging in de groei, een aparte gelaatsuitdrukking en een beperking in het centraal zenuwstelsel (CZS). Kinderen met FAS vertonen, volgens Priley & McGee (2005), een verscheidenheid aan gedragsproblemen die hun dagelijks functioneren beïnvloeden. Kinderen die prenataal blootgesteld zijn aan alcohol, met en zonder de fysieke kenmerken van het foetaal alcohol syndroom, vertonen vergelijkbare tekorten. Naast een aantal typische karakteristieken in het gezicht (dunnen bovenlip, lage neusbrug), hebben kinderen met FAS de volgende kenmerken: groeivertraging, tekort in de groei van de hersenen, een patroon van gedragsafwijkingen of cognitieve afwijkingen.

Gedragsskenmerken en eigenschappen

Kinderen met FAS hebben gedragsafwijkingen of cognitieve afwijkingen, zoals: beperkte probleemoplossende vaardigheden, problemen in plannen, rekenen en taal en een tekort aan motorische functies. Vaak hebben zij ook lichamelijke-, geestelijke- of gedragsproblemen en vele neuropsychologische tekorten op het gebied van geheugen, taal, aandacht, reactie, visueel-ruimtelijke vaardigheden en het sociale en adaptieve functioneren. Meestal hebben deze kinderen een laag IQ. Deze tekorten zijn gerelateerd aan de beschadiging van bepaalde hersengedeelten doordat zij langdurig blootgesteld zijn aan alcohol.

Daarnaast hebben FAS-kinderen moeite met het geven van een passende reactie en het controle houden over het eigen gedrag. Volgens Priley & McGee (2005) werkt het probleemgedrag vaak door in de thuissituatie, op school en in de sociale omgeving.

Kleptomanie

Definitie

Kleptomanie is, volgens Groot & Colon (1998), de onbedwingbare impuls om objecten van weinig persoonlijke waarde te stelen. De DSM-IV classificeert kleptomanie als een impulscontrolestoornis. De persoon steelt voorwerpen terwijl hij of zij zich kan permitteren ervoor te betalen. Vaak worden de gestolen goederen weggeven of kijkt de persoon er niet meer naar om. Soms worden de voorwerpen opgeslagen of in het geheim teruggelegd. Groot & Colon (1998) beschrijven dat, hoewel individuen met deze stoornis over het algemeen vermijden te stelen bij onmiddellijk dreigende arrestatie (bijv. in het volle zicht van een winkelbediende), ze een diefstal gewoonlijk niet voorbereiden en geen volledige rekenschap houden met de kans gepakt te worden. Het stelen gebeurt zonder hulp of medewerking van anderen.

Volgens Groot & Colon (1998) kan kleptomanie beschouwd worden als een subtype van de klassieke dwang wanneer er tijdens de daad van het stelen een primaire beleving is van lust of een kick. Volgens de DSM-IV-criteria kan de primaire beleving echter zowel lust als ontspanning zijn, zodat het onderscheid met dwangstoornissen onduidelijk blijft.